

EXPUNERE DE MOTIVE

la măsurile Autorității Naționale pentru Comunicații de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

Cuprins

Capitolul I Introducere	1
1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Perioada de timp acoperită de analiza de piață.	1
1.2. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante	4
1.3. Prezentare generală a etapelor parcurse pentru revizuirea pieței accesului la rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor	5
1.4. Scurtă descriere a structurii pieței serviciilor de telefonie la puncte mobile din România. Principalii indicatori de caracterizare a pieței.	6
Capitolul II Piețele relevante de gros corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie	14
2.1. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru definirea piețelor relevante	14
2.2. Identificarea pieței relevante a produsului	15
2.3. Piața geografică relevantă	29
2.4. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate	30
Capitolul III Analiza situației concurențiale pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie și determinarea eventualilor furnizori cu putere semnificativă pe aceste piețe	31
3.1. Cadrul legal	31
3.2. Prezentarea metodologiei analizei situației concurențiale în vederea determinării eventualilor operatori cu putere semnificativă de piață	31
3.3. Analiza situației concurențiale pe piețele relevante identificate	32
3.4. Concluzii cu privire la identificarea potențialilor furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie	45
Capitolul IV Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante identificate	46
4.1. Cadrul legal	46
4.2. Probleme concurențiale identificate la nivelul piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie	47
4.3. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă	50
4.4. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă	52
4.4.1. Principiile aplicate de ANC pentru stabilirea remediilor	52
4.4.2. Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate	54
4.4.3. Obligația de transparentță	55
4.4.4. Obligația de nediscriminare	58
4.4.5. Obligația referitoare la controlul tarifelor	59
4.4.6. Obligația de evidență contabilă separată	72
4.5. Concluzii cu privire la obligațiile specifice impuse/retrase furnizorilor cu putere semnificativă	73

Capitolul I

Introducere

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a pietelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Perioada de timp acoperită de analiza de piață.

Ca urmare a aderării României la Uniunea Europeană la data de 1 ianuarie 2007, Autoritatea Națională pentru Comunicații (denumită în continuare *ANC* sau *Autoritatea*) are obligația, în conformitate cu prevederile art. 15 și 16 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (*Directiva-cadru*), transpuse în legislația națională prin dispozițiile Capitolului V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 591/2002, cu modificările și completările ulterioare, de a proceda la definirea și analizarea pietelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice din România susceptibile de a fi reglementate *ex ante*.

În acest demers, ANC trebuie să țină seama de recomandarea Comisiei Europene privind piețele relevante ale produselor și serviciilor din sectorul comunicațiilor electronice susceptibile de a fi reglementate *ex ante* în conformitate cu Directiva-cadru, adoptată în temeiul art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru, precum și de instrucțiunile Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice, adoptate în temeiul art. 15 alin. (2) din Directiva-cadru. Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, adoptată în anul 2003, a fost înlocuită de Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (*Recomandarea CE*), publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 28 decembrie 2007. Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C 165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (*Instrucțiunile CE*) au fost adoptate în anul 2002 și publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 11 iulie 2002.

Până la data de 1 ianuarie 2007, Autoritatea a identificat și a analizat, pe baza Regulamentului privind identificarea pietelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, aprobat prin Decizia președintelui ANRC nr. 136/2002, cu completările ulterioare, precum și a Regulamentului pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, aprobat prin Decizia președintelui ANRC nr. 137/2002, 14 dintre cele 18 piețe relevante menționate în Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și anume piețele nr.1-6, nr.8-14 și, respectiv, nr.16. Aceste demersuri s-au concretizat în identificarea și analizarea, la nivelul sectorului comunicațiilor electronice din România, a 9 piețe relevante specifice¹ la nivel de gros² și

¹ În înțelesul Regulamentului privind identificarea pietelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, o piață relevantă specifică reprezintă o piață relevantă din sectorul comunicațiilor electronice, ale cărei caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe piață.

² (1) Piața accesului la rețelele publice de telefonie fixă în vederea originării, terminării și tranzitului apelurilor; (2-5) piețele accesului la rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor; (6) piața furnizării accesului necondiționat, total sau partajat, la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă

a 10 piețe relevante specifice la nivel cu amănuntul³. Analizele de piață realizate de Autoritate au reflectat situația concurențială existentă pe piața de comunicații electronice din România în perioada scursă de la liberalizare și au ținut cont de Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE și Instrucțiunile CE. Măsurile de reglementare *ex ante* aplicate furnizorilor cu putere semnificativă identificați pe aceste piețe au fost impuse în conformitate cu legislația națională armonizată cu prevederile cadrului de reglementare comunitar pentru sectorul comunicațiilor electronice, urmărind atingerea obiectivelor fundamentale stabilite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr.79/2002: promovarea concurenței, încurajarea investițiilor eficiente în infrastructură și protecția drepturilor și a intereselor utilizatorilor.

Începând cu anul 2007, Autoritatea a reluat analizele de piață în sectorul comunicațiilor electronice, demers care cuprinde revizuirea definițiilor piețelor relevante existente sau definirea unor noi piețe relevante, analizarea situației concurențiale pe aceste piețe în sensul determinării eventualelor furnizori cu putere semnificativă și revizuirea măsurilor de reglementare (ceea ce implică, după caz, menținerea, retragerea sau modificarea obligațiilor impuse sau impunerea de noi obligații). Suplimentar față de parcurgerea la nivel național a procedurii de consultare publică stabilite prin dispozițiile art. 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.79/2002, adoptarea deciziilor ANC pe baza analizelor de piață urmează să se realizeze cu respectarea procedurii de consultare europeană prevăzute la art. 34¹ din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, care transpune dispozițiile art. 7 din Directiva-cadru. Astfel, după încheierea perioadei de consultare publică națională, ANC urmează să notifice Comisiei Europene și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre ale Uniunii Europene măsura propusă în cazul fiecărei analize de piață efectuate, care va cuprinde definiția/definițiile piețelor relevante identificate, concluziile analizei de piață, în sensul existenței sau inexistenței unor furnizori cu putere semnificativă, precum și măsurile pe care intenționează să le adopte pe piața/piețele în cauză.

Comisia Europeană și celelalte autorități de reglementare pot transmite ANC comentarii și observații în termen de o lună de la data notificării. Comisia Europeană analizează măsura propusă și transmite ANC opinia sa, care se publică și pe pagina de internet a Comisiei. ANC are obligația ca, în momentul adoptării măsurilor propuse, să țină seama de observațiile și comentariile primite. Mai mult, dacă măsura notificată are ca obiect identificarea unei piețe relevante diferite de cele prevăzute în Recomandarea CE sau determinarea situației concurențiale pe o piață relevantă și această măsură ar afecta comerțul între statele membre, iar Comisia Europeană consideră că măsura propusă ar crea o barieră pentru piața unică sau că există rezerve serioase în privința compatibilității acesteia cu dreptul comunitar, în special cu obiectivele autorității de reglementare, atunci ANC nu va putea adopta măsura notificată pentru o perioadă de două luni. În această perioadă, Comisia Europeană poate adopta o decizie prin care să solicite ANC retragerea măsurii propuse.

În conformitate cu noua procedură, ANC a realizat analizele de piață corespunzătoare piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețele publice de telefonie operate de 38 de furnizori (corespunzătoare pieței nr. 3 din Recomandarea CE). Măsurile au fost notificate Comisiei Europene, care și-a exprimat acordul cu privire la acestea printr-o scrisoare de răspuns (*EC's comments pursuant to Article 7(3) of Directive 2002/21/EC – SG-Greffe(2008) D/203930 - RO/2008/0774*). Pe baza observațiilor transmise de persoanele interesate, de Consiliul Concurenței și de Comisia Europeană, ANC a finalizat și a adoptat aceste măsuri în luna august 2008.

De asemenea, în prezent, se află în curs de finalizare analizele corespunzătoare piețelor relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante* în ceea ce privește serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe

largă și de servicii de telefonie destinate publicului la puncte fixe; (7) piața furnizării accesului de tip „bitstream” la bucla locală constituită dintr-o pereche de fire metalice torsadate, fibră optică sau cablu coaxial și la bucla locală radio, în scopul furnizării de servicii de comunicații electronice în bandă largă; (8) piața furnizării serviciilor de linii închiriate–segmente terminale; (9) piața furnizării serviciilor de linii închiriate–segmente de trunchi.

³ (1) Piața furnizării accesului la un punct fix la o rețea publică de telefonie pentru persoane fizice, respectiv (2) pentru persoane juridice; (3) piața apelurilor locale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (4) pentru persoane juridice; (5) piața apelurilor naționale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (6) pentru persoane juridice; (7) piața apelurilor internaționale la puncte fixe pentru persoane fizice, respectiv (8) pentru persoane juridice; (9) piața apelurilor la puncte fixe către rețele publice de telefonie mobilă pentru persoane fizice, respectiv (10) pentru persoane juridice.

de televiziune și radiodifuziune, precum și analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite, în sensul determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă, și stabilirea măsurilor de reglementare necesare pe piețele analizate (corespunzătoare pieței nr. 18 din Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE). După finalizarea procedurii de consultare națională, ANC va notifica aceste măsuri Comisiei Europene și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre.

Printre primele piețe supuse reanalizării se află *piața accesului la rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor*, care cuprinde în prezent accesul la fiecare rețea de telefonie mobilă în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor pentru serviciile de telefonie destinate publicului, care sunt originare în alte rețele publice de telefonie. Această piață a fost identificată ca fiind relevantă și a fost analizată la sfârșitul anului 2002.

Scopul realizării prezentei analize de piață este evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea unor piețe relevante susceptibile de a fi reglementate ex ante în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile⁴, precum și analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite, în sensul determinării eventualilor furnizori cu putere semnificativă, și stabilirea măsurilor de reglementare necesare pe piețele analizate, în lumina evoluțiilor înregistrate la nivelul sectorului comunicațiilor electronice din România în perioada 2002 – 2008.

Perioada de timp avută în vedere de ANC până la efectuarea următoarei revizuirii a definiției pieței relevante și analizei de piață (orizontul de timp al analizei) în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie este de cel mult 3 ani de la data adoptării și intrării în vigoare a măsurilor supuse consultării publice.

ANC va monitoriza periodic evoluția piețelor relevante, activitatea furnizorilor cu putere semnificativă de piață, precum și respectarea obligațiilor impuse acestora. Dacă în urma monitorizării va constata că situația s-a schimbat în mod semnificativ, Autoritatea va putea realiza o nouă analiză de piață și, pe baza concluziilor acesteia, va putea modifica definițiile formulate sau identifica noi piețe relevante, va putea desemna, dacă este cazul, noi furnizori cu putere semnificativă și/sau va putea decide menținerea, retragerea sau modificarea obligațiilor impuse sau impunerea de noi obligații. În general, revizuirea piețelor relevante după o perioadă relativ scurtă de timp nu este justificată în termeni de eficiență a alocării resurselor și de predictibilitate a mediului de afaceri. Cu toate acestea, în cazul piețelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, identificarea și analizarea unor noi piețe relevante poate fi necesară după o perioadă mai scurtă de timp. În acest sens, dacă pe baza datelor de piață viitoare se va constata apariția unor noi operatori care să ofere servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile și a unor indicii cu privire la potențiale probleme concurențiale, ANC va putea proceda la identificarea și analizarea, după caz, a unor noi piețe relevante corespunzătoare acestor servicii.

Documentul de consultare prezintă concluziile preliminare ale ANC cu privire la *piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie*, și anume rezultatele analizei cu privire la identificarea pieței relevante, determinarea eventualilor furnizori cu putere semnificativă și stabilirea remediilor adecvate care să rezolve problemele concurențiale identificate de Autoritate.

Piața de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie este inclusă în lista piețelor susceptibile de reglementare ex ante din *Recomandarea CE* (piața nr.7). Astfel, în cadrul procesului de revizuire a pieței, ANC a luat în considerare *Recomandarea CE* și a evaluat situația concurențială existentă pe această piață cu scopul de a determina dacă există concurență efectivă sau dacă există operatori cu putere semnificativă pe piață.

În anul 2002, au fost desemnați ca furnizori cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile S.C. Vodafone Romania S.A., atunci S.C. Mobifon S.A., S.C. Orange România S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. Cosmote Romanian Mobile Telecommunications S.A., atunci S.C. Cosmorom S.A., fiindu-le impuse obligațiile corespunzătoare. Obligațiile impuse acestora au respectat principiul proporționalității.

Astfel, în timp ce S.C. Telemobil S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A le-au fost impuse obligațiile de transparență (publicarea tarifelor de interconectare), de furnizare a unor servicii și de acordare

⁴ Corespunzătoare pieței nr.7 din Recomandarea CE.

a accesului la anumite facilități, în ceea ce privește interconectarea rețelelor publice de telefonie mobilă pe care le operează cu rețelele publice de comunicații ale altor operatori, în vederea terminării apelurilor, S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. le-au fost impuse și obligațiile de nediscriminare, fundamentare a tarifelor în funcție de costuri (pe baza unui model LRAIC) și, respectiv, de ținere a evidenței contabile separate. Remediile în vigoare pe piața *serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie* din România sunt prezentate sintetic în Tabelul nr.1.

Tabelul nr. 1: Obligații impuse în sarcina operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă cu privire la serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile

Denumire	Remedii
S.C. Orange România S.A.	Transparență (publicarea tarifelor) Nediscriminare Controlul tarifelor prin fundamentare în funcție de costuri, pe baza unui sistem de contabilitate a costurilor aprobat de autoritate (model LRAIC de tip „bottom-up” elaborat de autoritate, în lipsa modelului de calculație a costurilor de tip „top-down” care ar fi trebuit furnizat de către operator) Evidență contabilă separată (obligație neimplementată) Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități
S.C. Vodafone Romania S.A.	Transparență (publicarea tarifelor) Nediscriminare Controlul tarifelor prin fundamentare în funcție de costuri, pe baza unui sistem de contabilitate a costurilor aprobat de autoritate (model LRAIC de tip „bottom-up” elaborat de autoritate, în lipsa modelului de calculație a costurilor de tip „top-down” care ar fi trebuit furnizat de către operator) Evidență contabilă separată (obligație neimplementată) Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități
S.C. Cosmote RMT S.A.	Transparență (publicarea tarifelor) Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități
S.C. Telemobil S.A.	Transparență (publicarea tarifelor) Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități

1.2. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru identificarea și analiza piețelor relevante

În vederea monitorizării evoluției sectorului comunicațiilor electronice, a definirii piețelor relevante și a evaluării situației concurențiale la nivelul acestora, precum și a stabilirii celor mai potrivite instrumente de reglementare *ex ante* pentru atingerea obiectivelor stabilite de lege, ANC analizează o serie de indicatori (economici, tehnici, statistici, sociali etc.) care permit evaluarea în termeni cantitativi și calitativi a caracteristicilor serviciilor. Pe baza indicatorilor de analiză, sunt evaluate caracteristicile piețelor din sectorul comunicațiilor electronice, din perspectivă statică și dinamică. Astfel, în funcție de caracteristicile serviciilor care fac obiectul analizei, ANC cercetează în perspectivă, pentru un interval de timp de câțiva ani, dacă piața prezintă sau nu caracteristici care să determine evoluția acesteia către concurență efectivă.

Piețele relevante pe care se analizează situația concurențială sunt delimitate pe baza unor criterii economice stabilite de Comisia Europeană, utilizate de toate autoritățile de reglementare din sectorul comunicațiilor electronice din statele membre, care pornesc de la analiza comportamentului de consum al utilizatorilor de servicii la momentul analizei și a probabilității modificării semnificative a acestuia într-un orizont de timp de câțiva ani. Metodologia, criteriile și instrumentele de identificare a piețelor de produse/servicii din sectorul comunicațiilor electronice, ale căror caracteristici pot justifica impunerea de către ANC a unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață, precum și identificarea propriu-zisă a acestor piețe relevante, sunt prezentate în cele ce urmează.

Astfel, identificarea unei piețe relevante pornește de la analiza pieței relevante a produsului/serviciului, ca urmare a segmentării sectorului comunicațiilor electronice în funcție de anumite criterii. În cadrul fiecărui segment al sectorului comunicațiilor electronice, ANC identifică

piețele relevante ale produsului/serviciului pornind de la un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii, la care vor fi adăugate alte produse/servicii utilizând criteriile substituibilității cererii și ofertei. Ținând seama de convergența tehnologiilor în sectorul comunicațiilor electronice, ANC determină situațiile în care produse/servicii ce aparțin unor segmente diferite pot face parte din aceeași piață relevantă.

Criteriul substituibilității cererii este utilizat pentru determinarea produselor/serviciilor considerate de utilizatori ca interschimbabile sau substituibile datorită utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului. Substituibilitatea cererii se determină pe baza comportamentului utilizatorilor în situația unei fluctuații a prețului în trecut și a comportamentului probabil al utilizatorilor în cazul unei fluctuații ipotetice a prețului. Evaluarea substituibilității cererii ține cont de măsura în care consumatorii vor fi dispuși să își asume costurile schimbării unui produs/serviciu cu altul și timpul necesar realizării acestui schimb. Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punctul de vedere al cererii.

Criteriul substituibilității ofertei este utilizat pentru determinarea produselor/serviciilor considerate sau care ar putea fi considerate de utilizatori ca interschimbabile sau substituibile datorită utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului, ce pot fi oferite de furnizori care pot intra pe piața relevantă în cauză, într-o perioadă rezonabilă și fără asumarea unor costuri sau riscuri considerabile. Substituibilitatea ofertei este luată în considerare atunci când efectele sale asupra stabilirii prețului pe piață sunt echivalente cu cele ale substituibilității cererii. În cazul în care oferirea unor produse/servicii substituibile necesită modificări semnificative ale rețelei sau infrastructurii asociate existente, investiții suplimentare importante sau un timp îndelungat, aceste produse/servicii nu vor fi incluse în piața relevantă. Piața relevantă a produsului/serviciului cuprinde toate produsele/serviciile care sunt substituibile din punct de vedere al ofertei.

Identificarea pieței geografice relevante se realizează pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare. Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu aplicarea criteriilor substituibilității cererii și ofertei.

Evaluarea substituibilității cererii și a ofertei se poate realiza pe baza testului monopolistului ipotetic. Un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii determină o piață distinctă dacă un unic furnizor ipotetic al produsului/serviciului sau grupului de produse/servicii ar putea impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor, fără a pierde un volum de vânzări care să conducă la scăderea profiturilor obținute. În cazul în care creșterea tarifelor ar fi neprofitabilă, datorită faptului că utilizatorii vor substitui produsele/serviciile analizate cu alte produse/servicii, atunci piața va fi extinsă prin includerea în cadrul acesteia a produselor/serviciilor primate ca substitut.

Odată definită piața relevantă, ANC analizează, pe baza unui set de criterii cantitative și calitative, dacă piața respectivă este sau nu efectiv concurențială, în sensul inexistenței sau, dimpotrivă, al existenței unor furnizori cu putere semnificativă. În acest scop, ANC ia în considerare unul sau mai multe dintre următoarele criterii: cota de piață și stabilitatea acesteia, integrarea pe verticală, numărul concurenților, puterea de contracarare a utilizatorilor, evoluția prețurilor și nivelul profiturilor, gradul de diversificare a produselor, mărimea furnizorilor, absența concurenților potențiali, controlul asupra unei rețele sau infrastructurii asociate greu de duplicat, economiile de scară, economiile de scop, avantajul tehnologic, accesul facil sau privilegiat la resurse financiare, existența unei rețele dezvoltate de distribuție. În ipoteza determinării unor furnizori cu putere semnificativă, ANC impune acestora obligații corespunzătoare pentru a remedia problemele concurențiale identificate.

1.3. Prezentare generală a etapelor parcurse pentru revizuirea pieței accesului la rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor

Pentru a evalua necesitatea definirii unor piețe relevante în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie și pentru a analiza

situația concurențială pe aceste piețe, ANC a demarat procesul de analiză a caracteristicilor cererii și ofertei la nivelul piețelor de gros ale acestor servicii, pornind de la analiza caracteristicilor piețelor cu amănuntul corespunzătoare.

Prima dintre analizele realizate de ANC în vederea revizuirii definiției pieței accesului la rețelele publice de telefonie în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor vizează serviciile de interconectare furnizate la nivelul pieței de gros în vederea terminării apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie. În acest sens, ca parte integrantă a analizei, ANC a cercetat evoluția principalilor indicatori de piață și a efectuat o serie de studii de piață, atât în rândul utilizatorilor finali de servicii de telefonie la puncte mobile⁵, cât și în rândul furnizorilor de rețele și/sau de servicii de comunicații electronice, pentru a obține informații complete și corecte, care să reflecte cu acuratețe realitatea pieței românești de comunicații electronice. Principalele obiective ale studiilor au vizat analiza caracteristicilor cererii și ofertei atât de servicii de telefonie furnizate la puncte mobile, cât și de servicii de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie din România, astfel încât să poată fi stabilite limitele de substituibilitate și cele geografice ale pieței relevante la nivel de gros, evaluarea capacității pieței de a funcționa pe baza unor mecanisme concurențiale, precum și identificarea problemelor și a eventualelor obstacole în calea stabilirii unui mediu concurențial normal.

Astfel, la baza studiului privind serviciile de la nivelul pieței de gros a stat un chestionar transmis furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice care acționează pe aceste segmente de piață, atât în calitate de cerere, cât și în calitate de ofertă⁶. Scopul principal al studiului a fost acela de a culege o serie de informații atât de ordin cantitativ, cât și de ordin calitativ, direct de la surse, astfel încât analiza lor la nivel agregat să permită ANC să obțină o imagine clară și corectă privind serviciile furnizate la nivelul pieței cu amănuntul, respectiv la nivelul pieței de gros. Aceste rezultate au fost analizate de către ANC în corelație cu o serie de informații obținute din alte surse, cum ar fi întâlniri avute cu operatorii, litigii deschise sau petiții transmise ANC. În final, informațiile coroborate au permis formularea unui set de concluzii privind situația concurențială pe segmentele de piață analizate și au stat la baza fundamentării măsurilor de reglementare în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie din România.

În funcție de problemele concurențiale identificate, ANC consideră necesară impunerea anumitor obligații în sarcina furnizorilor care controlează accesul la utilizatorii finali și au putere semnificativă pe piață, de care ar putea abuza în relația cu alți furnizori. Conform normelor și practicii europene, aceste obligații pot fi impuse în conformitate cu art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 – transparență, nediscriminare, evidență contabilă separată, furnizarea accesului la rețea și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și ale infrastructurii asociate și controlul tarifelor.

1.4. Scurtă descriere a structurii pieței serviciilor de telefonie la puncte mobile din România. Principalii indicatori de caracterizare a pieței.

În prezent, în România, există cinci furnizori de servicii de telefonie furnizate prin intermediul unor rețele publice mobile terestre: S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Telemobil S.A. (cu numele de marcă "Zapp"), S.C. Cosmote RMT S.A. și, începând cu anul 2007, S.C. RCS & RDS S.A., care furnizează servicii de telefonie mobilă într-o arie geografică restrânsă. De asemenea, în luna septembrie 2008, S.C. Romtelecom S.A. a obținut, în urma aplicării unei proceduri comparative, o licență de utilizare a frecvențelor radio în vederea furnizării de rețele și servicii de comunicații electronice mobile în benzile de frecvențe 410-415/420-425 MHz. conform căreia trebuie să înceapă furnizarea de servicii de telefonie la puncte mobile în luna decembrie 2008.

⁵ Studii privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizate în rândul utilizatorilor finali, persoane fizice și juridice, de către Gallup România, în perioada mai – iunie 2008, pe eșantioane reprezentative la nivel național.

⁶ Chestionarul a vizat serviciile de terminare la puncte mobile în rețelele publice de telefonie furnizate și, respectiv, achiziționate de alți furnizori în vederea comercializării către utilizatorii finali a serviciilor de telefonie, precum și categoriile de servicii de telefonie furnizate la puncte mobile, la nivelul piețelor cu amănuntul.

Fiecare furnizor are dreptul de a utiliza diferite frecvențe radio. Prin urmare, pentru furnizarea de servicii de telefonie la puncte mobile sunt utilizate platforme diferite (de ex. GSM, HSDPA, CDMA), după cum se arată în Tabelul nr. 2. S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. au dezvoltat rețele care utilizează tehnologie de tip GSM, în timp ce S.C. Telemobil S.A. operează o rețea care utilizează tehnologie de tip CDMA. Frecvențele radio utilizate pentru rețele de generația a treia au fost alocate S.C. Orange România S.A., S.C. RCS & RDS S.A, S.C. Telemobil S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A, S.C. Cosmote RMT S.A. fiind singurul furnizor care nu deține în prezent o astfel de licență.

Tabelul nr. 2: Frecvențele radio alocate operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă din România

Operator	Licență	Bandă	Numărul canalelor asignate
S.C. Orange România S.A.	2G (GSM)	890-915 MHz 935-960 MHz	62 de canale naționale
		1710-1785 MHz 1805-1880 MHz	62 de canale naționale
	3G (UMTS)	1920-1980 MHz 2110 – 2170 MHz	3 blocuri naționale de 2 x 5 MHz
		1900 – 1920 MHz	1 bloc național (nepereche) de 5 MHz
S.C. Vodafone Romania S.A.	2G (GSM)	890-915 MHz 935-960 MHz	62 de canale naționale
		1710-1785 MHz 1805-1880 MHz	18 canale naționale
	3G (UMTS)	1920-1980 MHz 2110 – 2170 MHz	3 blocuri naționale de 2 x 5 MHz
		1900 – 1920 MHz	1 bloc național (nepereche) de 5 MHz
S.C. Cosmote RMT S.A.	2G (GSM)	1710-1785 MHz 1805-1880 MHz	63 de canale naționale
	2G (e-GSM)	880-890 MHz 925-935 MHz	50 de canale naționale
S.C. Telemobil S.A.	2G (CDMA 450)	453.000 -457.500 MHz / 463.000-467.500 MHz	3 canale naționale de 2 x 1,23 MHz
		3G (CDMA 2000)	1920-1980 MHz 2110 – 2170 MHz
	1900 – 1920 MHz		1 bloc național (nepereche) de 5 MHz
S.C. RCS & RDS S.A.	3G (UMTS)	1920-1980 MHz 2110 – 2170 MHz	3 blocuri naționale de 2 x 5 MHz
		1900 – 1920 MHz	1 bloc național (nepereche) de 5 MHz

Sursa: ANC

Așa cum arată și datele din Tabelul nr. 3 de mai jos, intrarea operatorilor pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile a avut loc treptat. S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A. au fost primii furnizori de servicii de telefonie la puncte mobile, care și-au lansat serviciile la mijlocul anului 1997, utilizând standardul GSM 900. S.C. Cosmote RMT S.A. a intrat pe piață în anul 2000, folosind standardul GSM 1800. S.C. Telemobil S.A a intrat pe piață în anul 1992, folosind standardul NMT, iar începând cu anul 2001 a fost implementat standardul CDMA 450. S.C. RCS & RDS S.A. a lansat serviciile de telefonie la puncte mobile în luna octombrie 2007, inițial la nivelul unui singur oraș, având o rază de acoperire geografică limitată. S.C. Vodafone Romania S.A a optat pentru dezvoltarea mai rapidă a serviciilor de tip 3G, lansându-le în aprilie 2005, în timp ce S.C. Orange România S.A a adoptat tehnologia EDGE (Enhanced Data for GSM Evolution), lansând acest tip de servicii pe piață în luna octombrie 2004, oferta sa de servicii de tip

3G fiind lansată în luna iunie 2006. În cursul anului 2007, S.C. Vodafone Romania S.A și S.C. Orange România S.A și-au extins gradul de acoperire al rețelelor publice de telefonie mobilă prin utilizarea tehnologiei HSDPA/HSUPA (S.C. Orange România S.A a inclus încă 13 orașe în aria sa de acoperire până în luna septembrie 2007, anunțând că va acoperi, în total, 42 de orașe).

Tabel nr. 3: Anul începerii furnizării de servicii de telefonie la puncte mobile

Telemobil	Orange	Vodafone	Cosmote	RCS & RDS
1992	1997	1997	2000	2007

Sursa: ANC

Datele din Tabelul nr. 4 indică faptul că toți furnizorii de servicii de telefonie furnizate prin intermediul rețelelor publice mobile terestre care utilizează tehnologia de tip GSM sau CDMA au reușit să obțină un grad ridicat de acoperire al rețelelor, în timp ce aria de acoperire a rețelelor de tip UMTS/CDMA este mult mai restrânsă și limitată la zonele urbane.

Tabelul nr. 4: Gradul de acoperire al rețelelor publice mobile terestre

a) Gradul de acoperire a rețelelor de tip GSM/CDMA

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice

b) Gradul de acoperire a rețelelor de tip UMTS/CDMA 2000

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice

Date privind numărul de abonați, volumul de trafic și veniturile înregistrate

Cifrele privind numărul de utilizatori ai furnizorilor de servicii de telefonie prin intermediul rețelelor publice mobile terestre sunt prezentate în Tabelul nr. 5. Conform acestor date, S.C. Orange România S.A. este lider de piață, urmat de S.C. Vodafone Romania S.A., S.C. Cosmote RMT S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A.

S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. se adresează atât utilizatorilor de servicii pe bază de abonament (servicii plătite ulterior furnizării serviciilor), cât și utilizatorilor de servicii pe bază de cartele preplătite, în timp ce S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. oferă servicii doar pe bază de abonament.

Tabelul nr. 5: Numărul utilizatorilor (indiferent de modalitatea de plată a serviciilor, în avans sau ulterior furnizării serviciilor) de servicii de telefonie la puncte mobile (exprimat în milioane de cartele SIM „valabile”⁷)

a) Numărul total de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile⁸

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

b) Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de abonament

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

c) Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de cartele preplătite

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

Volumul total al traficului originat de utilizatorii finali și veniturile aferente, obținute de către furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul, sunt prezentate în Tabelele nr. 6 și 7.

Tabelul nr. 6: Volumul traficului originat în rețelele publice de telefonie mobilă, exclusiv pentru servicii de roaming (exprimat în miliarde minute reale)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

Tabelul nr. 7: Venituri obținute de furnizorii de servicii de telefonie mobilă la nivelul pieței cu amănuntul (exprimate în milioane euro)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice

Date privind cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul

În Tabelul nr. 8 sunt prezentate cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile, calculate în funcție de numărul total de utilizatori (cartele SIM valabile), precum și în funcție de numărul de utilizatori pe bază de abonament și, respectiv, pe bază de cartele preplătite valabile. La data de 30 iunie 2008, S.C. Orange România S.A. deține cea mai mare cotă

⁷ Cartele SIM pe bază de abonament și cartele SIM preplătite aflate în perioada de valabilitate.

⁸ Numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile reprezintă numărul de cartele SIM valabile.

de piață determinată în funcție de numărul de utilizatori, și anume , fiind urmată de S.C. Vodafone Romania S.A. cu o cotă de piață de . De asemenea, se poate observa că operatorii care au început furnizarea serviciilor de telefonie mobilă la o dată mai recentă înregistrează cote de piață considerabil mai mici, după cum urmează: S.C. Cosmote RMT S.A. – S.C. RCS & RDS S.A.– iar S.C. Telemobil S.A. – .

Întrucât S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. nu oferă în prezent servicii de telefonie pe bază de cartele preplătite, cotele de piață ale S.C. Orange România S.A., S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. determinate în funcție de numărul de utilizatori de servicii de telefonie pe bază de cartele preplătite sunt mai mari decât cele determinate în funcție de numărul de utilizatori de servicii de telefonie la puncte mobile pe bază de abonament. În mod special, se remarcă faptul că S.C. Cosmote RMT S.A., al cărui public țintă îl reprezintă utilizatorii de cartele preplătite, deține pe acest segment o cotă de piață mult mai mare decât cea din segmentul serviciilor furnizate pe bază de abonament.

Tabelul nr. 8: Cotele de piață ale furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile

a) În funcție de numărul total de utilizatori (cartele SIM pe bază de abonament și cartele SIM preplătite „valabile”)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

b) În funcție de numărul de utilizatori pe bază de abonament

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

c) În funcție de numărul de utilizatori pe bază de cartele preplătite (cartele SIM „valabile”)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

Cotele de piață calculate în funcție de volumul de trafic realizat de utilizatori prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă sunt prezentate în Tabelul nr. 9, iar cotele de piață determinate în funcție de veniturile obținute din serviciile de telefonie la nivelul pieței cu amănuntul se pot observa în Tabelul nr. 10.

Tabelul nr. 9: Cotele de piață în funcție de volumul de trafic real (exclusiv roaming)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006.

Tabelul nr. 10: Cotele de piață în funcție de veniturile din servicii de telefonie furnizate la nivelul pieței cu amănuntul

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice.

Portabilitatea numerelor

Conform prevederilor Directivei 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directiva privind serviciul universal), statele membre ale Uniunii Europene au obligația de a asigura posibilitatea tuturor abonaților de servicii de telefonie destinate publicului (inclusiv celor de servicii de telefonie furnizate la puncte mobile) de a-și porta atât numărul geografic, cât și numărul nongeografic. Această obligație a fost transpusă în legislația națională, portabilitatea numerelor fiind disponibilă în România pentru numerele utilizate pentru servicii de telefonie la puncte mobile de la data 21 octombrie 2008⁹.

Măsurile de reglementare actuale cu privire la serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile la nivelul pieței de gros

În prezent, S.C. Orange România S.A. și S.C Vodafone Romania S.A. au următoarele obligații în ceea ce privește interconectarea cu rețelele de telefonie mobilă pe care le operează, în vederea terminării apelurilor¹⁰:

- a) furnizarea unor servicii și acordarea **accesului** la anumite facilități;
- b) **transparență**, constând în obligația de a publica tarifele pentru toate serviciile necesare realizării interconectării, precum și de a transmite ANC o copie a acordurilor de interconectare încheiate;
- c) **nediscriminare**, în sensul că furnizorii trebuie să aplice condiții echivalente de interconectare, în circumstanțe echivalente, tuturor persoanelor care solicită sau care beneficiază deja de interconectarea cu rețeaua publică de telefonie mobilă pe care o operează, precum și obligația de a pune la dispoziția terților toate serviciile și informațiile necesare în vederea realizării interconectării cu rețeaua publică de telefonie mobilă pe care o operează în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup;
- d) **evidență contabilă separată**, în cadrul contabilității interne de gestiune, pentru toate activitățile care au legătură cu interconectarea cu rețeaua publică de telefonie mobilă pe care o

⁹ Decizia președintelui ANRC nr. 144/2006 privind implementarea portabilității numerelor, cu modificările și completările ulterioare, și Decizia președintelui ANRCTI nr. 3444/2007 privind adoptarea Condițiilor tehnice și comerciale de implementare a portabilității numerelor.

¹⁰ Deciziile președintelui ANRC nr. 123/2003 și, respectiv, nr. 124/2003 privind interconectarea cu rețeaua publică de telefonie mobilă operată de Societatea Comercială „Mobifon” - S.A. și, respectiv, Societatea Comercială „Orange România” - S.A., în vederea terminării apelurilor.

operează, în vederea terminării apelurilor. Această obligație urma să fie implementată în termen de 1 an de la data adoptării de către Autoritate a principiilor și condițiilor de realizare a evidenței contabile separate (aceste principii și condiții nu au fost adoptate, prin urmare această obligație nu a fost implementată);

e) **fundamentarea tarifelor în funcție de costuri**, pe baza unui model hibrid de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung (LRAIC), rezultat din reconcilierea modelului de tip „bottom-up” dezvoltat de Autoritate cu modelele de tip „top-down” dezvoltate de operatori. Ca urmare a faptului că cei doi furnizori nu au transmis modelele de tip „top-down”, tarifele au fost fundamentate în funcție de costurile rezultate din modelul de tip „bottom-up” dezvoltat de Autoritate, prin Deciziile președintelui ANRC nr. 436/2006 și nr. 437/2006 privind stabilirea tarifelor serviciilor de interconectare furnizate de S.C. Vodafone Romania S.A., respectiv S.C. Orange România S.A. pe piețele accesului la propriile rețele de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor, pe baza unui model de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung, cu modificările și completările ulterioare.

S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. au obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, în ceea ce privește interconectarea rețelelor publice de telefonie mobilă pe care le operează cu rețelele publice de comunicații instalate, operate, controlate sau puse la dispoziție de către alți operatori, precum și obligația de transparență, în mod similar obligației impuse S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A.¹¹

Datorită intrării recente pe piață, activitatea S.C. RCS & RDS S.A. pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile nu a făcut, până în acest moment, obiectul niciunei analize de piață și, în consecință, societatea în cauză nu a fost desemnată ca fiind un furnizor cu putere semnificativă pe această piață. S.C. Cosmote RMT S.A. nu percepe un tarif de terminare uniform, datorită reducerilor aplicate pentru anumite volume de trafic terminat în rețeaua pe care o operează. Tariful de terminare practicat de S.C. Telemobil S.A., cu două excepții, este același pentru toți furnizorii de rețele de comunicații electronice. Tariful de terminare aplicat de S.C. RCS & RDS S.A. diferă în funcție de operator, ca valoare absolută, fiind însă stabilit în general pe baza principiului reciprocității cu partenerii săi de interconectare, la data la care au fost semnate acordurile de interconectare. Tabelul nr. 11 cuprinde tarifele percepute între operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, în vederea terminării apelurilor.

Tabelul nr. 11: Evoluția tarifelor de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă (exprimate în unități euro sau dolar, după caz)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice

În Tabelul nr.12 este prezentată evoluția volumelor de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă, iar Tabelul nr. 13 prezintă veniturile rezultate din terminarea apelurilor la puncte mobile.

Tabelul nr.12: Volumul de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă (exprimat în miliarde minute)

¹¹ Deciziile președintelui ANRC nr. 125/2003 și nr. 126/2003 privind interconectarea cu rețeaua publică de telefonie mobilă operată de Societatea Comercială „Cosmorom” - S.A. și, respectiv, Societatea Comercială „Telemobil” - S.A., în vederea terminării apelurilor.

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice, actualizate cu informațiile raportate de furnizori la 30.06.2008, conform Deciziei președintelui ANRC nr.151/2006

Tabelul nr. 13: Venituri din volumele de trafic terminat în fiecare rețea publică de telefonie mobilă (exprimat în milioane euro)

Sursa: ANC, conform datelor raportate de furnizori în procesul de colectare a informațiilor în vederea revizuirii piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice

Operatori de rețele mobile virtuale (MVNO)

În prezent, operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă din România nu li s-au impus obligații privind furnizarea serviciului de acces la rețeaua proprie unor operatori de rețele mobile virtuale (MVNO) sau furnizorilor a căror activitate constă în revânzarea serviciului de acces la puncte mobile. De asemenea, până la această dată, nu a fost încheiat niciun acord comercial între un operator al unei rețele publice mobile terestre și un operator al unei rețele mobile virtuale.

CAPITOLUL II

Piețele relevante de gros corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie

2.1. Considerații cu privire la metodologia utilizată pentru definirea piețelor relevante

În conformitate cu prevederile cadrului comun de reglementare la nivel european (în special Directiva-cadru), în vederea identificării piețelor relevante ale produsului, ANC trebuie să țină cont, în mod special la definirea piețelor geografice relevante, de condițiile specifice existente la nivelul pieței din România, aplicând procedura specifică pentru definirea pieței relevante, menționată în Directiva-cadru. Prevederile Directivei-cadru se aplică atât în cazul piețelor relevante identificate în Recomandarea CE, cât și în cazul altor piețe relevante pe care ANC intenționează să le definească, în urma aplicării "testului celor trei criterii"¹². În realizarea analizelor de piață, ANC trebuie să respecte principiile dreptului concurenței și să ia în considerare Instrucțiunile CE¹³.

Scopul definirii piețelor relevante este acela de a identifica, în mod sistematic, constrângerile concurențiale care se manifestă asupra furnizorilor de servicii de comunicații electronice care acționează pe o anumită piață. Piața relevantă a produsului cuprinde toate produsele sau serviciile care sunt considerate de către utilizatorii finali ca fiind interschimbabile sau substituibile atât din punct de vedere al utilizării date acestora, caracteristicilor fizice și funcționale și prețului, cât și în ceea ce privește condițiile de concurență sau/și structura cererii și a ofertei pentru produsele respective¹⁴.

Procesul definirii pieței relevante a produsului presupune identificarea constrângerilor care acționează asupra comportamentului furnizorilor de rețele și de servicii de comunicații electronice în ceea ce privește stabilirea prețurilor, din punctul de vedere al substituibilității cererii și ofertei. În acest scop, ANC va avea în vedere evaluarea substituibilității cererii și a ofertei, inclusiv prin aplicarea, în măsura în care este posibil, a testului monopolistului ipotetic (testul SSNIP)¹⁵. Conform acestui test, un produs/serviciu sau un grup de produse/servicii determină o piață distinctă dacă un unic furnizor ipotetic al produsului/serviciului sau grupului de produse/servicii ar putea impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor, fără a pierde un volum de vânzări care să conducă la scăderea profiturilor obținute¹⁶. În cazul în care creșterea tarifelor ar fi neprofitabilă, datorită faptului că utilizatorii vor substitui produsele/serviciile analizate cu alte produse/servicii, atunci piața va fi extinsă prin includerea produselor/serviciilor privite ca substitut. Procesul definirii unei piețe relevante are în vedere răspunsul probabil al unui număr semnificativ de utilizatori, dar nu în mod necesar al majorității utilizatorilor¹⁷.

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite.

Identificarea pieței geografice relevante se realizează pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea sau de elementele infrastructurii asociate, existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative, analiza acordurilor de acces și interconectare.

¹² În vederea identificării unor piețe relevante diferite de cele care sunt incluse în forma actuală a Recomandării CE, autoritățile de reglementare trebuie să analizeze dacă, în mod cumulativ, sunt îndeplinite următoarele criterii: existența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață (de natură structurală sau legală); lipsa caracteristicilor pieței analizate care să determine evoluția acesteia către concurență efectivă (acest criteriu va fi analizat chiar și în condițiile existenței unor bariere ridicate la intrarea pe piață); aplicarea în mod exclusiv a legislației concurenței este insuficientă pentru rezolvarea problemelor concurențiale identificate.

¹³ Conform art. 15 din Directiva-Cadru.

¹⁴ A se vedea, de exemplu, *Michelin v. Commission* [1983] ECR 3461, Nota Comisiei cu privire la definirea piețelor relevante în scopurile dreptului comunitar al concurenței (Nota Comisiei privind definirea piețelor), OJ 1997 C 372/3, precum și Instrucțiunile CE.

¹⁵ Nota Comisiei privind definirea piețelor și Instrucțiunile CE.

¹⁶ Nota Comisiei privind definirea piețelor și Instrucțiunile CE.

¹⁷ A se vedea, de exemplu, *Hoffman-La Roche & Co. AG. v. Commission* [1979] ECR 461 și *Ahmed Saeed Flugreisen v. Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs* [1989] ECR 803.

Aplicarea acestor criterii se completează, acolo unde este cazul, cu aplicarea criteriilor substituibilității cererii și ofertei.

2.2. Identificarea pieței relevante a produsului

Pentru a identifica piețele relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANC a avut în vedere analiza tuturor soluțiilor ale căror caracteristici funcționale și tehnice ar putea face posibilă substituibilitatea, din punct de vedere funcțional, a terminării apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie mobilă, precum și constrângerile care ar afecta posibilitatea unui operator de a substitui un serviciu de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie cu un alt serviciu. În acest sens, ANC va analiza substituibilitatea cererii și a ofertei atât la nivelul pieței de gros, cât și la nivelul pieței cu amănuntul, pentru a obține răspunsuri cu privire la următoarele aspecte:

1. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor în fiecare rețea publică mobilă de telefonie;

2. dacă serviciile de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă care utilizează tehnologiile 2G și 3G fac parte din aceeași piață relevantă;

3. dacă serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe către numere utilizate pentru servicii de tip "home zone" fac parte din aceeași piață relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile;

4. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile „auto-furnizate”;

5. dacă piața relevantă cuprinde serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată și pentru servicii de informații privind abonații.

În ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în funcție de locația sau rețeaua în care sunt originate apelurile, ANC consideră că, independent de rezultatele analizei de substituibilitate din punct de vedere funcțional între diferite categorii de servicii de terminare, caracteristicile serviciilor de terminare în fiecare rețea publică de telefonie mobilă nu diferă în funcție de originea unui apel - în România sau în afara României, în rețele publice fixe sau în alte rețele publice mobile - și nici de faptul că un apel, înainte de a fi terminat în rețeaua publică de telefonie mobilă de destinație, poate fi tranzitat printr-o altă rețea de comunicații electronice din România. Prin urmare, apelurile terminate la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie din România fac parte din aceeași piață relevantă indiferent de originea națională sau internațională a apelurilor sau de rețeaua în care au fost originate.

2.2.1. Analiza necesității definirii pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile la nivelul fiecărei rețele publice de telefonie

Pentru a evalua măsura în care serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile furnizate de operatorii unor rețele publice de telefonie diferite formează piețe separate sau o singură piață relevantă, trebuie analizată substituibilitatea atât din punctul de vedere al cererii, cât și al ofertei, la nivelul pieței de gros și la nivelul pieței cu amănuntul.

a) Substituibilitatea cererii la nivelul pieței cu amănuntul

În acest subcapitol, ANC analizează dacă, la nivelul pieței cu amănuntul, din punctul de vedere al substituibilității cererii, există servicii ale căror caracteristici funcționale sau de preț justifică includerea lor în aceeași piață relevantă a produsului. În acest scop, Autoritatea a evaluat modul în care utilizatorii finali ar reacționa la o creștere a tarifelor practicate de către un furnizor monopolist ipotetic pentru serviciile de terminare a apelurilor, și anume măsura în care o creștere de tarif cu 5-10% ar determina pierderea unui volum de vânzări care să conducă la scăderea profiturilor obținute de furnizorul în cauză. Astfel, în cadrul analizei, ANC a ținut cont de principiul "partea apelantă plătește" care se aplică la nivelul pieței cu amănuntul, conform căruia utilizatorul, adică cel care inițiază apelul, plătește pentru apelul realizat un tarif care va include în mod automat și costul de terminare a apelului în rețeaua la care este conectat utilizatorul apelat, adică

cel care alege operatorul rețelei. Astfel, nivelul tarifului de terminare pe care îl va achita operatorul rețelei în care se originează apelul depinde de rețeaua la care alege să se conecteze persoana apelată. Prin urmare, tarifele de terminare a apelurilor nu determină creșterea costurilor înregistrate de utilizatorii furnizorului care termină apelurile, ci creșterea costurilor înregistrate de către utilizatorii furnizorului în rețeaua căruia se originează apelurile.

În concluzie, cel puțin din punct de vedere teoretic, în cazul unei creșteri a tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile într-o anumită rețea publică de telefonie, pot exista anumite constrângeri concurențiale indirecte la nivelul pieței de gros din partea utilizatorilor finali. De exemplu, utilizatorii finali pot decide să renunțe la serviciile de telefonie la puncte mobile oferite de furnizorul actual în favoarea serviciilor oferite de un alt furnizor.

În cele ce urmează, ANC a analizat efectele creșterii tarifelor practicate pentru terminarea apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă (care se reflectă în nivelul tarifelor practicate de către furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile la nivelul pieței cu amănuntul) atât asupra comportamentului părții apelante, adică al persoanei care realizează un apel către o rețea publică de telefonie mobilă, cât și asupra comportamentului părții apelate (adică asupra comportamentului persoanei care recepționează un apel într-o anumită rețea publică de telefonie mobilă).

A. Analiza comportamentului părții apelante

Din punct de vedere teoretic, partea apelantă poate reacționa la o creștere a tarifelor practicate la nivelul pieței cu amănuntul pentru apelurile realizate către alte rețele mobile de telefonie (ca urmare a creșterii tarifelor pentru serviciile de terminare corespunzătoare) în unul din următoarele două moduri:

a) un apel originat într-o rețea de telefonie fixă către o rețea de telefonie mobilă (apel fix-mobil) poate fi substituit cu un apel între două rețele publice de telefonie mobilă diferite (apel mobil-mobil în afara rețelei), partea apelată fiind contactată la un număr asociat unui serviciu de telefonie la puncte mobile, utilizându-se un terminal mobil în locul unui terminal fix. În acest caz, partea apelantă trebuie să dețină, în afara accesului la o linie pentru servicii de telefonie la puncte fixe, un abonament la o rețea publică de telefonie mobilă sau să beneficieze de acces doar la servicii de telefonie la puncte mobile, în cazul în care a renunțat la serviciile de telefonie la puncte fixe, datorită unor factori precum tarifele ridicate pentru realizarea unui apel fix – mobil la nivelul pieței cu amănuntul, ca efect al nivelului ridicat al tarifelor de terminare corespunzătoare la nivelul pieței de gros;

b) un apel originat într-o rețea publică de telefonie fixă către o rețea publică de telefonie mobilă (apel fix-mobil) sau un apel între două rețele de telefonie mobilă diferite pot fi înlocuite cu un apel în aceeași rețea publică de telefonie mobilă, în sensul că utilizatorul apelant alege să sune partea apelată în aceeași rețea publică de telefonie mobilă la care aceasta este abonat. În această situație, apelantul fie utilizează serviciile de telefonie la puncte mobile ale aceluiași furnizor ca și persoana apelată (de exemplu, utilizează serviciile de telefonie la puncte mobile ale mai multor furnizori, inclusiv pe cele ale furnizorului persoanei apelate), fie înlocuiește furnizorul de servicii de telefonie la puncte mobile actual cu furnizorul la a cărui rețea este conectată persoana apelată, datorită creșterii tarifelor practicate la nivelul pieței cu amănuntul pentru apelurile către alte rețele publice de telefonie mobilă, ca urmare a creșterii tarifelor de terminare corespunzătoare la nivelul pieței de gros.

Realizarea unui apel mobil-mobil în rețele publice de telefonie mobilă diferite, în locul realizării unui apel fix-mobil

Opinia preliminară a ANC este că realizarea unui apel mobil-mobil în rețele publice de telefonie mobilă diferite, în locul realizării unui apel fix-mobil, ar avea un impact nesemnificativ asupra nivelului veniturilor din serviciile de terminare a apelurilor, înregistrate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, deoarece, în prezent, nu există diferențe semnificative între tarifele de terminare percepute operatorilor de rețele publice de telefonie fixă și celorlalți operatori de rețele publice de telefonie mobilă (cu excepția S.C. Telemobil S.A., care percepe S.C. Romtelecom S.A. tarife ușor mai ridicate, în comparație cu tarifele percepute primilor doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă).

Mai mult, s-a observat că, în general, tariful perceput la nivelul pieței cu amănuntul pentru un apel mobil-mobil în afara rețelei este mai mare decât tariful pentru un apel fix-mobil, ceea ce ar putea explica, în parte, faptul că nu există substituibilitatea cererii între cele două categorii de apeluri.

Realizarea unui apel mobil-mobil în aceeași rețea publică de telefonie mobilă, în locul realizării unui apel fix-mobil sau a unui apel mobil-mobil în rețele publice diferite de telefonie mobilă

Ca parte integrantă a analizei, ANC a cercetat dacă o eventuală creștere a tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă, care ar avea ca efect direct o creștere a tarifelor apelurilor către alte rețele publice de telefonie la nivelul pieței cu amănuntul, ar determina o persoană care dorește să apeleze un utilizator final al unei alte rețele publice de telefonie mobilă sau al unei rețele publice de telefonie fixă să substituie respectivul apel cu un apel realizat în cadrul aceleiași rețele publice de telefonie mobilă la care persoana apelată ar putea fi conectată. În acest caz, ar rezulta că apelantul ar substitui un apel între două rețele publice de telefonie mobilă sau un apel fix-mobil cu un apel realizat în cadrul aceleiași rețele publice de telefonie mobilă.

În general, se poate afirma că realizarea de apeluri între utilizatorii aceleiași rețele publice de telefonie mobilă ar putea reprezenta un substitut atât pentru apelurile fix-mobil, cât și pentru apelurile între rețele publice de telefonie mobilă, deoarece apelurile realizate în aceeași rețea sunt, de regulă, mai ieftine. Totuși, în acest caz, partea apelantă trebuie fie să dețină mai multe cartele SIM corespunzătoare serviciilor furnizate de mai mulți furnizori de servicii de telefonie la puncte mobile, fie să renunțe la serviciile de telefonie la puncte mobile pe care le utilizează în prezent (de la un alt furnizor decât furnizorul părții apelate) în favoarea serviciilor de telefonie la puncte mobile furnizate de către operatorul rețelei la care partea apelată este conectată.

Analiza de piață a arătat că există diferențe semnificative între tarifele pentru apelurile efectuate în aceeași rețea publică de telefonie mobilă și tarifele pentru apelurile efectuate către alte rețele publice de telefonie mobilă, ceea ce ar susține existența unui anumit grad de substituibilitate între aceste categorii de apeluri. Cu toate acestea, opinia preliminară a ANC este că utilizarea pe scară largă a apelurilor în aceeași rețea publică de telefonie mobilă nu va fi posibilă datorită faptului că utilizatorii serviciilor de telefonie la puncte mobile sunt distribuiți între mai multe rețele, astfel încât gradul de substituibilitate între un apel în aceeași rețea publică de telefonie mobilă și un apel între două rețele publice de telefonie mobilă și, respectiv, între un apel în aceeași rețea publică de telefonie mobilă și un apel fix-mobil va fi limitat. De asemenea, modul de tarifare a apelurilor mobil-mobil în aceeași rețea poate avea ca efect o delimitare între categoria utilizatorilor finali sensibili la modificările de tarife și categoria utilizatorilor finali mai puțin sensibili la astfel de modificări, influențând astfel decizia acestora cu privire la rețeaua utilizată și, în consecință, determinând menținerea nivelului tarifelor de terminare respective.

Prin urmare, practicarea unor tarife mai mici pentru apelurile în aceeași rețea publică de telefonie mobilă nu impune în mod automat constrângeri concurențiale asupra tarifelor de terminare practicate la nivelul pieței de gros, ci determină exclusiv menținerea nivelului acestora (prin influențarea opțiunii consumatorilor în momentul alegerii furnizorului de servicii de telefonie la puncte mobile și, în același timp, prin exploatarea avantajului determinat de sensibilitatea crescută a apelanților la modificările tarifelor pentru terminarea apelurilor în alte rețele publice de telefonie mobilă, la care sunt conectați utilizatorii apelați).

Pentru a putea substitui între diferite categorii de apeluri, partea apelantă trebuie să utilizeze servicii de telefonie la puncte mobile oferite de cât mai mulți furnizori, astfel încât să poată efectua apeluri în aceeași rețea de fiecare dată când dorește să contacteze un alt utilizator și, astfel, să beneficieze de tarife mai avantajoase. Faptul că utilizatorii finali folosesc mai multe cartele SIM (mai multe abonamente sau cartele preplătite) de la operatori diferiți pentru a putea realiza apeluri în aceeași rețea ar putea însemna, cel puțin teoretic, că există o anumită presiune care se exercită asupra furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile, în sensul scăderii tarifelor practicate pentru terminarea apelurilor în propriile rețele. Pentru a beneficia de tarife mai scăzute pentru apelurile în aceeași rețea, utilizatorii finali care sunt receptivi la modificările tarifelor pentru apelurile către alte rețele publice de telefonie mobilă ar putea alege să realizeze apeluri prin

intermediul cartelei SIM active în rețeaua la care este conectată persoana apelată, situație în care apelantul trebuie să înlocuiască cartela SIM cu o altă cartelă sau să dețină mai multe terminale cu cartele SIM diferite (sau un terminal care permite inserarea mai multor cartele SIM).

În concluzie, opinia preliminară a ANC este că, deși la nivelul pieței din România există un anumit grad de substituibilitate între aceste categorii de apeluri¹⁸, pe termen scurt acesta nu este în măsură să impună constrângeri concurențiale asupra tarifelor practicate pentru terminarea apelurilor într-o anumită rețea publică de telefonie mobilă, astfel încât o eventuală creștere a tarifelor să fie neprofitabilă. De asemenea, este important de menționat că, odată cu implementarea portabilității numerelor, tendința abonaților de a schimba furnizorul de servicii de telefonie la puncte mobile va crește, întrucât aceștia vor beneficia de posibilitatea de a-și păstra numărul de telefon în momentul schimbării. De altfel, din datele inițiale legate de implementarea portabilității numerelor în România, a rezultat că pentru schimbarea furnizorului de servicii de telefonie la puncte mobile au fost înregistrate un număr semnificativ mai mare de cereri decât pentru schimbarea furnizorului de servicii de telefonie la puncte fixe. Pe de altă parte, va fi din ce în ce mai dificil pentru persoana apelantă să identifice în timp real rețeaua la care este abonată persoana apelată și să aprecieze dacă realizează un apel în aceeași rețea sau în rețele diferite. Astfel, este de așteptat ca beneficiile utilizării mai multor cartele SIM să se diminueze.

B. Analiza comportamentului persoanei apelate

În același scop al evaluării substituibilității cererii la nivelul pieței cu amănuntul, ANC a analizat comportamentul persoanei apelate în cazul creșterii tarifelor de terminare a apelurilor în rețeaua publică de telefonie mobilă la care aceasta este conectată. Astfel, din punct de vedere teoretic, una dintre posibilele reacții la o creștere a tarifelor ar fi schimbarea furnizorului de servicii de telefonie la puncte mobile. Într-o astfel de situație, pentru a-și păstra abonații, acesta va fi stimulat să reducă tarifele de terminare în propria rețea. Această reacție presupune ca partea apelată să fie sensibilă la fluctuațiile de tarif care afectează costurile pe care le înregistrează partea apelantă pentru realizarea unui apel către respectiva rețea publică de telefonie mobilă. Din punct de vedere teoretic, gradul de sensibilitate a părții apelate la modificarea tarifelor este dependent de beneficiile pe care aceasta le-ar obține ca urmare a apelului primit. Totuși, datorită aplicării principiului „partea apelantă plătește”, costurile pe care le înregistrează utilizatorii apelanți reprezintă unul dintre factorii cei mai puțin importanți care sunt luați în considerare de către o persoană în momentul alegerii unui furnizor de servicii de telefonie la puncte mobile¹⁹.

Pe de altă parte, ANC a luat în considerare așa-numitul „efect al grupului de utilizatori”²⁰, situație în care tariful pe care îl plătește partea apelantă reprezintă un aspect important pentru partea apelată. În cazul unor astfel de „grupuri de utilizatori”, care pot fi formate din membrii unei familii, angajații dintr-o companie etc., partea apelată are motivații să ia în considerare costurile pe care le înregistrează partea apelantă cu realizarea unui apel. Membrii unui astfel de grup doresc să fie conectați la aceeași rețea publică de telefonie mobilă pentru a putea beneficia de tarifele mai reduse pentru realizarea de apeluri în cadrul aceleiași rețele. Cu toate acestea, ANC consideră că „efectul grupului de utilizatori” asupra tarifelor percepute pentru terminarea apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie este limitat. Acest lucru se datorează, în primul rând, faptului că numai o parte dintre apeluri sunt efectuate în cadrul grupului, fiind realizate și apeluri în afara rețelei publice de telefonie mobilă la care sunt conectați membrii grupului; în al doilea rând, influența limitată a existenței „grupului de utilizatori” se datorează faptului că decizia de a utiliza o anumită rețea publică de telefonie mobilă se bazează pe alte criterii, adesea mai importante, precum acoperirea rețelelor, calitatea serviciilor, valoarea abonamentului, tarifele pentru realizarea

¹⁸ Conform unui studiu de piață realizat de Gallup România în rândul utilizatorilor finali în perioada mai-iunie 2008, 17% dintre utilizatorii de servicii de telefonie la puncte mobile foloseau 2 cartele SIM, iar 6% foloseau 3 sau mai multe cartele SIM. 13% dintre utilizatorii de servicii de telefonie la puncte mobile foloseau cartele SIM de la 2 furnizori diferiți, iar 2% foloseau cartele SIM de la 3 sau mai mulți furnizori.

¹⁹ În cazul în care utilizatorii de servicii de telefonie la puncte mobile consideră conectarea la aceeași rețea publică de telefonie mobilă din care face parte familia sau grupul de prieteni ca fiind un criteriu important, acest lucru se datorează dorinței de a realiza, indiferent de situație, apeluri cât mai ieftine.

²⁰ „Grupul” se referă la „comunități cu interese comune” (precum familii, prieteni) sau „grupuri închise de utilizatori” (în cazul utilizatorilor – persoane juridice).

apelurilor etc. Conform rezultatelor obținute din studiul realizat de către ANC în rândul utilizatorilor finali, costurile pe care le înregistrează partea apelantă se situează pe locul 10 din 14 criterii, enumerate între criteriile de alegere a furnizorului de servicii de telefonie la puncte mobile, în cazul persoanelor fizice, și pe locul 16 din 18 criterii, în cazul persoanelor juridice.

În plus, furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile obișnuiesc să atragă categoriile de utilizatorii finali cu un grad de sensibilitate mai mare la modificările de tarife (de exemplu, utilizatorii persoane juridice și, în special, societățile de tip corporativ) prin oferirea unor tarife preferențiale sau a unor servicii mai avantajoase, precum servicii de tip *Premicell* care permit utilizarea integrată a serviciilor de telefonie la puncte fixe și la puncte mobile prin intermediul unui terminal fix.

Prin urmare, ANC consideră ca este puțin probabil ca „efectul grupului de utilizatori” să determine o constrângere concurențială care să facă neprofitabilă o creștere a tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie.

Analiza impactului serviciilor furnizate prin intermediul „numerelor personale” asupra substituibilității cererii la nivelul pieței cu amănuntul

În prezent, în România, numerele personale din subdomeniul 0ZAB = 0802 din Planul național de numerotație, adoptat prin Decizia președintelui ANRCTI nr. 2895/2007, nu sunt disponibile pentru alocare și, în consecință, furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile nu oferă servicii de tip „numere personale” la nivelul pieței cu amănuntul.

Cu toate acestea, dacă în orizontul de timp al analizei de piață utilizatorii serviciilor de telefonie la puncte mobile ar avea posibilitatea de a se abona la un astfel de serviciu, care permite utilizarea unui singur număr către care să fie direcționate apelurile realizate către orice alt număr dorit (de ex., un apel către propriile numere asignate pentru servicii de telefonie la puncte fixe), este puțin probabil ca utilizarea acestor servicii să determine anumite constrângeri concurențiale asupra tarifelor de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă. Apelurile realizate prin intermediul numerelor personale sunt, în general, mai scumpe decât apelurile realizate prin intermediul unui serviciu furnizat prin intermediul unui număr utilizat pentru servicii de telefonie la puncte mobile, din cauza tehnologiilor suplimentare ce trebuie utilizate și a necesității acoperirii costului redirectionării apelurilor către orice posibilă destinație specificată de către abonat, inclusiv către o rețea publică de telefonie mobilă. Având în vedere aceste aspecte, utilizarea unui astfel de serviciu poate fi atractivă pentru abonații cu un grad ridicat de sensibilitate la tarifele pe care le plătesc persoanele care realizează apeluri în rețeaua publică de telefonie mobilă la care aceștia sunt conectați (și care doresc în acest mod să subvenționeze costurile apelanților din costul abonamentului la serviciul de tip „numere personale”). Pe de altă parte, trebuie menționat că furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile realizează o segmentare a utilizatorilor proprii, diferențiind între utilizatorii de servicii de tip „numere personale” și celelalte categorii de utilizatori, prin practicarea unor oferte și tarife preferențiale.

În concluzie, ANC consideră că, în situația în care numerele din subdomeniul 0ZAB = 0802 ar fi deschise spre alocare în orizontul de timp supus analizei, furnizarea de servicii prin intermediul acestor numere nu ar determina constrângeri concurențiale suficient de puternice asupra nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile.

b) Substituibilitatea cererii la nivelul pieței de gros

ANC consideră că un furnizor nu are posibilitatea să achiziționeze servicii de terminare a apelurilor într-o anumită rețea publică de telefonie mobilă de la un alt operator decât operatorul rețelei la care este conectat abonatul apelat. Orice încercare de a termina un apel în rețeaua unui alt operator decât operatorul în rețeaua căruia este activ numărul apelat ar fi imposibil de realizat. Chiar dacă furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice au posibilitatea de a termina apelurile la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie atât în mod direct, cât și în mod indirect, prin intermediul tranzitului național și/sau internațional (în funcție de condițiile din acordurile de interconectare), este foarte probabil ca nivelul tarifelor de terminare să fie același.

c) Substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros

Pentru a evalua substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros, se va analiza dacă există posibilitatea ca un apel să fie terminat într-o altă rețea publică de telefonie (mobilă sau fixă) decât în rețeaua publică de telefonie mobilă la care este conectată partea apelată. În acest sens, se vor lua în considerare următoarele situații: terminarea unui apel în alte rețele publice de telefonie mobilă decât rețeaua la care este conectată partea apelantă, terminarea unui apel în rețele mobile virtuale și, respectiv, terminarea unui apel în rețele de tip radio, care utilizează tehnologii WiFi sau WiMax.

Servicii de terminare a apelurilor în alte rețele publice de telefonie mobilă decât rețeaua la care este abonată persoana apelată

Substituibilitatea ofertei la nivelul pieței de gros poate exista în condițiile în care ar fi posibilă terminarea unui apel într-o altă rețea publică de telefonie mobilă decât cea la care este conectată partea apelată. După s-a menționat anterior, în condițiile aplicării principiului „partea apelantă plătește”, pe baza căruia partea apelată este puțin probabil să fie afectată și să reacționeze în vreun fel la modificările tarifelor pentru apelurile primite, ar fi necesar ca partea apelantă să fie în măsură să aleagă rețeaua publică de telefonie mobilă în care să termine apelul. Chiar dacă terminalele de tip 3G au deja încorporate funcții care oferă posibilitatea utilizatorilor să poată alege rețeaua în care originează un apel (și, în consecință, există potențial să se poată alege rețeaua în care să se termine apelul, realizându-se astfel apeluri în aceeași rețea publică de telefonie mobilă), în prezent, din punct de vedere tehnic, nu este posibil ca operatorul rețelei în care este originat un apel să poată selecta o anumită rețea în care să termine apelul, diferită de rețeaua la care este conectată partea apelată.

Servicii de terminare a apelurilor în rețele mobile virtuale

În prezent, nu există situații (în România sau în alte țări) în care operatorii de rețele mobile virtuale să aibă încheiate acorduri de acces la rețelele mai multor operatori de rețele publice de telefonie mobilă. Astfel, operatorii de rețele mobile virtuale nu dispun de mijloacele tehnice necesare pentru a furniza servicii de terminare a apelurilor în mod direct propriilor utilizatori, care să le permită acestora să aleagă rețeaua în care să se termine apelurile pe care le realizează, în funcție de nivelul tarifelor de terminare a apelurilor practicate de operatorii rețelelor respective.

Servicii de terminare a apelurilor în rețele de tip radio (WiFi, WiMax)

Din punctul de vedere al substituibilității ofertei, una dintre potențialele alternative la furnizarea serviciilor de telefonie prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă este reprezentată de serviciile oferite prin intermediul tehnologiilor WiFi sau WiMax. Totuși, este puțin probabil ca serviciile furnizate prin intermediul acestor tehnologii alternative să reprezinte servicii concurente celor furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și, astfel, să impună constrângeri concurențiale asupra tarifelor pentru terminarea apelurilor într-o anumită rețea publică de telefonie mobilă. Unul dintre inconvenientele care creează dificultăți în momentul furnizării acestor servicii este reprezentat de acoperirea limitată a rețelelor care utilizează tehnologii WiFi (la nivelul unor arii restrânse, cu precădere în locații "hotspot", precum cafenele, hoteluri și aeroporturi). În prezent, în România există foarte puține astfel de locații.

În plus, în perioada de timp acoperită de analiza de piață, nu se preconizează ca rețelele care utilizează tehnologia WiMAX să devină operaționale pe scara largă, astfel încât să poată deveni un substitut viabil pentru serviciile furnizate prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă. De asemenea, impactul comercial pe care îl va avea tehnologia WiMAX în cursul aceleiași perioade este incert. Cu toate că apelurile ar putea fi rutate prin rețele de tip IP (Internet Protocol), tarifele de terminare în rețelele publice de telefonie mobilă nu ar putea fi evitate în cazul apelurilor la numere alocate pentru servicii de telefonie la puncte mobile.

Prin urmare, opinia preliminară a ANC este aceea că, deși rețelele radio care utilizează tehnologii de tip WiFi și WiMax pot oferi un anumit grad de mobilitate (mobilitate limitată), acestea nu se pot compara cu rețelele de telefonie mobilă din punctul de vedere al facilităților oferite și, prin urmare, nu pot constitui un substitut viabil din punctul de vedere al ofertei pentru terminarea apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă pentru perioada de timp acoperită de această analiză. În plus, opinia preliminară este susținută și de faptul că, în conformitate cu principiul „partea apelantă plătește”, modificările intervenite la nivelul tarifelor pe care le plătește partea apelantă pentru a termina un apel la un număr alocat pentru servicii de telefonie la puncte mobile nu are influențe asupra comportamentului persoanei apelate.

Concluzii

Având în vedere cele de mai sus, precum și caracterul prospectiv al analizei de piață, opinia preliminară a ANC este aceea că este puțin probabil să existe un substitut din punctul de vedere al cererii și al ofertei pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie în orizontul de timp supus analizei. Ținând cont de lipsa substituibilității cererii și a ofertei, ANC consideră că serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie determină o piață relevantă de gros distinctă.

2.2.2. Analiza de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor de la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 2G și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie de care utilizează tehnologie de tip 3G

În conformitate cu principiul neutralității tehnologice, ANC consideră că nu trebuie să existe diferențe de abordare din punctul de vedere al reglementării în funcție de platforma/tipul de rețea publică de telefonie mobilă utilizată de operatori pentru terminarea apelurilor la puncte mobile. Astfel, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie trebuie incluse în aceeași piață relevantă a produsului, indiferent de tehnologia utilizată.

Opinia ANC este susținută de faptul că furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărui rețea este originat apelul nu va putea decide asupra tipului de tehnologie utilizat de către operatorul în a cărui rețea se termină respectivul apel, ceea ce are ca rezultat o constrângere comună de preț.

Pe baza argumentelor de mai sus, ANC consideră că definiția pieței relevante trebuie să cuprindă serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie, indiferent de tipul rețelei utilizate, și anume serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 2G, serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează tehnologie de tip 3G, precum și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie care utilizează atât tehnologie 2G, cât și 3G²¹.

2.2.3. Analiza necesității includerii în piața relevantă și a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile „auto-furnizate”

ANC a analizat dacă serviciile de terminare „auto-furnizate” trebuie incluse în piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

ANC consideră că auto-furnizarea de servicii de terminare a apelurilor (terminarea apelurilor la puncte mobile originare în aceeași rețea) face parte din aceeași piață relevantă a

²¹ Până în prezent, această abordare a fost adoptată și de alte autorități naționale de reglementare în domeniul comunicațiilor electronice din statele membre, majoritatea dintre acestea incluzând în definiția pieței de gros a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile într-o rețea publică de telefonie care utilizează tehnologia 3G (Comisia Europeană - Societatea Informațională – <http://forum.europa.eu.int/Public/irc/infso/ecctf/library>).

produsului cu furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile originare în alte rețele publice de telefonie (terminarea apelurilor la puncte mobile realizate de utilizatorii conectați în alte rețele publice de telefonie). Motivul pentru care cele două tipuri de servicii de terminare sunt considerate ca fiind incluse în aceeași piață relevantă este acela că operatorii de rețele publice de telefonie mobilă pot trece ușor, într-o perioadă scurtă de timp, de la auto-furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la furnizarea de servicii de terminare în propria rețea pentru apelurile originare în rețelele altor operatori. Întrucât cele două servicii sunt substituibile din punctul de vedere al ofertei, ANC include în aceeași piață relevantă serviciile de terminare „auto-furnizate” și serviciile de terminare furnizate altor operatori de rețele publice de telefonie.

2.2.4. Analiza de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile

În anul 2007, operatorii de rețele publice de telefonie mobilă din România au lansat pe piață servicii de telefonie la puncte fixe utilizând ca suport rețelele lor mobile. Astfel, doi dintre furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile (S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.) furnizează servicii de telefonie la puncte fixe, care se bazează în mod exclusiv pe utilizarea rețelei publice de telefonie mobilă. Astfel, soluțiile fix-mobil pentru persoanele fizice utilizează elementele tradiționale ale rețelelor de telefonie mobilă, dar restricționează mobilitatea prin diverse mijloace, fie la inițierea sau primirea apelurilor, fie în timpul apelurilor. Din punct de vedere operațional, activarea unui astfel de serviciu presupune ca, după încheierea contractului, abonatul să se înregistreze în zona de funcționare a serviciului, în conformitate cu adresa prevăzută în contract²², utilizând o aplicație software încorporată în terminalul fix; în caz contrar, serviciul nu va funcționa, iar posibilitatea de înregistrare la adresa corectă va fi blocată.

Abonații la astfel de servicii de telefonie au posibilitatea de a efectua (și primi) apeluri într-o zonă limitată, fiindu-le asignat un număr utilizat, în principal, pentru servicii de telefonie la puncte fixe, clar definită în momentul încheierii contractului, beneficiind astfel de mobilitate redusă. Serviciile adiționale specifice serviciilor de telefonie mobilă, disponibile în cazul utilizării acestui serviciu sunt: SMS, căsuța vocală, Cost Control, ascunderea identității apelului, alarmă la oră fixă, apel în așteptare, apel reținut, conferință, restricționarea apelurilor. Prin urmare, nu sunt disponibile serviciile de roaming cu ofertele adiacente, MMS, dual-number, precum și acele servicii care depind de terminalul folosit (ex: servicii de transmisiuni de date, Apel Video, Busola etc.).

Caracteristica principală a serviciilor de telefonie la puncte fixe care se bazează pe utilizarea exclusivă a rețelei publice de telefonie mobilă²³ este aceea că nu permite posibilitatea de „hand-over”, ci permite o mobilitate limitată, care de obicei este delimitată de o celulă din rețeaua operatorului. În plus, tarifele practicate la nivel cu amănuntul sunt la nivelul celor practicate pentru serviciile de telefonie la puncte fixe și, deci, considerabil mai mici decât cele percepute pentru realizarea de apeluri la puncte mobile în aceeași rețea. De asemenea, pentru aceste servicii de telefonie cu mobilitate redusă sunt utilizate, de obicei, numere independente de locație, pentru servicii de comunicații electronice furnizate, în principal, la puncte fixe.

Conform documentelor de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie, ANC a stabilit că serviciile de telefonie furnizate la nivelul pieței cu amănuntul prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă sau al legăturilor radio directe de către furnizorii de servicii de telefonie mobilă sunt considerate a fi incluse în categoria serviciilor de telefonie la puncte fixe, dacă, din punct de vedere tehnic, nu este disponibilă procedura de „hand-over” („predare” a gestiunii apelului la trecerea de la o celulă la alta). Astfel, în mod corespunzător, datorită caracteristicilor tehnice, serviciile de terminare a apelurilor oferite de operatorii rețelelor publice de

²² Aria de acoperire este delimitată de aria de acoperire a celei corespunzătoare adresei indicate, precum și de ariile de acoperire a celulelor învecinate acesteia, care, de obicei, cuprinde aria în care se află locuința sau biroul abonatului.

²³ Descrierea detaliată a acestor servicii este disponibilă în documentul intitulat „Expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informației de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie”, pag. 39, secțiunea 2.3.2.3.3.

telefonie mobilă pentru a furniza servicii de apeluri la puncte fixe, pentru care nu este disponibilă procedura de „hand-over”, nu fac parte din piața relevantă analizată, ci sunt incluse în piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe.

2.2.5. Analiza de substituibilitate între serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice utilizate pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile de tipul „oricine către oricine” și serviciile de terminare a apelurilor la numere pentru servicii cu valoare adăugată și pentru servicii de informații privind abonații

La nivelul pieței cu amănuntul, o persoană care are acces la o rețea publică de telefonie poate fie să efectueze apeluri către numere asignate abonaților pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile sau la puncte fixe (apeluri „oricine către oricine”), conectate prin intermediul aceleiași rețele sau prin intermediul altor rețele publice de telefonie, fie să utilizeze servicii cu valoare adăugată, prin intermediul unor apeluri către numere nongeografice implementate în aceeași rețea ori într-o altă rețea publică de telefonie decât cea în care se originează apelul.

Astfel, un furnizor care operează o rețea de acces la puncte mobile, în care se inițiază un apel către un punct terminal mobil din altă rețea publică de telefonie, pune la dispoziția utilizatorului final un serviciu de originare, în timp ce operatorul în a cărui rețea se finalizează apelul furnizează, la nivelul pieței de gros, un serviciu de terminare a apelurilor la puncte mobile.

În ceea ce privește furnizorii de servicii cu valoare adăugată, aceștia achiziționează practic o facilitate diferită de serviciul de terminare pentru a oferi publicului servicii de conținut, servicii de acces la internet sau servicii de informații. De asemenea, o altă trăsătură specifică acestor servicii este aceea că furnizorul de servicii are posibilitatea de a opta între rețelele mai multor furnizori la care dorește să se conecteze, operatorul rețelei de terminare confruntându-se în acest mod cu existența unei presiuni concurențiale care îl poate împiedica să practice tarife excesive.

Pe de altă parte, în ceea ce privește condițiile de comercializare, există diferențe semnificative între categoriile de apeluri care formează piețele cu amănuntul identificate, ceea ce influențează în mod direct cererea din partea utilizatorilor finali. Astfel, ca urmare a aplicării unor principii de tarifare diferite în cazul fiecărei categorii de servicii (și anume, „partea apelantă plătește”, „partea apelată plătește” sau partajarea tarifului), structura tarifelor și a fluxului de plăți diferă semnificativ de la un serviciu la altul și determină constrângeri competitive la nivelul piețelor de interconectare²⁴.

Astfel, interconectarea în vederea accesului la serviciile cu valoare adăugată oferite/implementate de alt operator prezintă anumite particularități. Operatorul care termină apelul și care utilizează platforma inteligentă pentru a pune la dispoziție serviciul unui terț este cel care asigură valoarea adăugată a serviciului respectiv. Operatorul care originează apelul va realiza, de regulă, facturarea utilizatorului final.

Având în vedere scopul diferit de utilizare a apelurilor către servicii puse la dispoziție de terți/furnizorii de servicii de telefonie la puncte mobile în comparație cu cel al apelurilor „oricine către oricine”, ANC a considerat oportun să analizeze dacă aceste două categorii de servicii de apeluri sunt incluse în aceeași piață cu amănuntul.

Până la jumătatea anului 2008, operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă li s-au alocat numere nongeografice din domeniul OZ = 09²⁵ pentru servicii cu tarif special (servicii de tip

²⁴ Descrierea detaliată a acestor servicii este disponibilă în documentul intitulat “Expunere de motive la măsurile Autorității Naționale pentru Reglementare în Comunicații și Tehnologia Informației de identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie”, pag. 24, secțiunea 2.3.1. lit.b).

²⁵ Din domeniul OZ = 09 au fost alocate numere de tipul 0900 – numere pentru divertisment, jocuri și concursuri; 0903 – numere pentru informații diverse (generale, de afaceri, de marketing, utilitare etc.), divertisment, jocuri și concursuri; 0906 – numere pentru divertisment pentru adulți.

„Premium rate”) și numere nongeografice din domeniul OZ = 08 pentru servicii diverse²⁶ furnizate de terți (de exemplu, furnizori de servicii de conținut).

În prezentul document, serviciile furnizate prin intermediul numerelor din domeniile OZ = 08 și OZ = 09, sunt considerate „servicii cu valoare adăugată”.

Conform informațiilor disponibile, în prezent, implementarea de către S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. a numerelor din subdomeniile 0900, 0903 și 0906 s-a realizat utilizându-se elemente ale rețelelor publice fixe operate de aceștia și, în consecință, serviciile de apeluri cu valoare adăugată către aceste numere sunt furnizate la puncte fixe. În plus, ținând cont de utilitatea și caracteristicile funcționale ale serviciilor cu valoare adăugată utilizând numere din domeniile OZ = 08 și OZ = 09 deschise în prezent spre alocare în România, este puțin probabil ca, în orizontul de timp al analizei de piață, serviciile de acest tip să fie furnizate la puncte mobile și, în consecință, este puțin probabil ca terminarea apelurilor pentru aceste servicii să se realizeze la puncte mobile.

Astfel, ANC consideră că serviciile de apeluri către numere naționale nongeografice din domeniul OZ = 08 pentru servicii diverse și OZ = 09 pentru servicii cu tarif special sunt servicii furnizate la puncte fixe.

În ceea ce privește serviciile cu valoare adăugată furnizate prin intermediul numerelor personale din subdomeniul OZAB = 0802, așa cum precizăm mai sus, acestea nu sunt furnizate în prezent în România, deoarece numerele din acest domeniu nu sunt disponibile pentru alocare. Totuși, chiar dacă aceste numere ar fi deschise spre alocare în orizontul de timp supus analizei, utilizarea acestor servicii de către utilizatorii finali nu ar putea determina constrângeri concurențiale suficient de puternice asupra nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile.

Cu privire la serviciile de informații privind abonații furnizate prin intermediul numerelor naționale scurte de forma 118(xyz), în cursul anului 2008, ANC a demarat procesul de desemnare a unui furnizor de serviciu universal care va avea obligația de a pune la dispoziția abonaților de servicii de telefonie un registru al abonaților și un serviciu de informații privind abonații, care va include numerele de telefon și anumite date de identificare ale abonaților tuturor furnizorilor de servicii de telefonie destinate publicului. Tarifele pentru serviciul de terminare a apelurilor la numărul de forma 118(xyz) alocat în acest scop urmează a fi reglementate în cadrul procedurii de desemnare a furnizorului de serviciu universal.

De asemenea, toți furnizorii care vor dori să furnizeze servicii de informații privind abonații vor putea solicita ANC alocarea unor numere de forma 118(xyz). Primele numere de forma 118(xyz) au fost alocate de ANC în luna noiembrie 2008, în urma unei proceduri de tragere la sorți. Astfel, se vor asigura premisele dezvoltării unei concurențe efective pentru furnizarea serviciilor de informații privind abonații, în timp ce măsura de reglementare a serviciului de terminare a apelurilor la numărul alocat furnizorului de serviciu universal va avea ca efect prevenirea un eventual comportament anticoncurențial al acestuia.

Cu toate acestea, utilizatorii finali nu vor substitui apelurile către numere nongeografice pentru servicii cu valoare adăugată și către numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile asignate în mod individual abonaților cu apeluri către numere alocate pentru servicii de informații privind abonații, în special datorită caracteristicilor diferite, a scopului de consum diferit și a modalității diferite de tarifare, în unele cazuri, în funcție de tipul apelului, nivelul tarifelor fiind mai ridicat. În concluzie, cu toate că, din punctul de vedere al substituibilității ofertei, în cazul unei creșteri potențiale (în orizontul de timp al analizei, în măsura începerii furnizării serviciilor de mai sus) cu 5-10% a tarifului unui serviciu dintre cele enumerate mai sus (servicii de apeluri către numere personale și servicii de apeluri către numere alocate pentru servicii de informații privind abonații), furnizorii unor astfel de servicii vor putea să

²⁶ Din domeniul OZ = 08, numerele din subdomeniile OZAB = 0802 și OZAB = 0803 nu sunt disponibile în prezent pentru alocare. Dintre celelalte subdomenii definite, destinația subdomeniului OZAB = 0805 a fost redefinită (din televotare în servicii cu trafic atipic), iar a subdomeniului OZAB = 0808 din cartele preplătite în numere pentru accesul indirect la servicii. Numerele de forma OZAB = 0807 (pentru cartele virtuale) nu mai pot fi utilizate de la data de 7 martie 2008, dreptul de utilizare al acestora încetând de drept. Pentru scopurile prezentei analize vor fi avute în vedere numerele din subdomeniile OZAB = 0800 (numere cu acces gratuit pentru apelant), OZAB = 0801 (numere pentru servicii cu costuri partajate (tarif local în interiorul rețelei pentru apelant)/numere de acces universal) și OZAB = 0870 (numere de acces la servicii de transmisiuni de date și la internet).

intre pe piață într-un interval de timp scurt și la costuri rezonabile pentru a furniza oricare din aceste servicii, ANC consideră că, în lipsa îndeplinirii criteriului substituibilității cererii, fiecare din categoriile de servicii analizate formează piețe cu amănuntul distincte.

La nivel de gros, serviciile oferite prin intermediul apelurilor către numere nongeografice pentru servicii cu valoare adăugată sunt furnizate, de regulă, prin intermediul platformelor inteligente, utilizând un echipament care poate fi instalat/integrat în sau conectat la rețeaua unui operator utilizând sistemul de semnalizare pe canal comun nr. 7 (SS7) sau un alt tip de interfață. Furnizarea acestui serviciu se realizează prin utilizarea funcțiilor unei platforme inteligente, care sunt centralizate și separate de funcția de comutare în cadrul unei rețele de comunicații electronice. În general, furnizarea unui serviciu prin intermediul unei platforme inteligente necesită utilizarea unor numere de rutare care sunt, de obicei, numere geografice. Interconectarea platformelor inteligente cu rețelele clasice face posibilă furnizarea de servicii către utilizatorii finali (public) și de către furnizorii de servicii de comunicații electronice care nu operează rețele de acces. În România există atât furnizori de servicii de comunicații electronice, cât și furnizori care oferă servicii de conținut, servicii diverse sau servicii de interes public, care au încheiat acorduri în calitate de abonat pentru a se conecta la rețeaua unui operator în vederea asigurării terminării apelurilor, cât și furnizori de astfel de servicii care, în același timp, au și calitatea de furnizori de servicii de comunicații electronice, oferind apeluri de tipul „oricine către oricine”, pe baza unor acorduri de interconectare cu alți operatori de rețele publice de telefonie.

Apelurile către numere nongeografice din domeniul OZ = 09 sunt servicii cu tarif special furnizate prin intermediul unei platforme inteligente, prin intermediul cărora orice utilizator final al unui serviciu de telefonie (apelantul) poate apela un anumit număr național nongeografic, activ în rețeaua operatorului care utilizează platforma inteligentă și care asigură accesul la serviciul cu tarif special. Apelantul va plăti un tarif mai mare decât tariful normal pentru un apel, incluzând costul apelului, costul aferent utilizării platformei inteligente, precum și costul informației și/sau serviciului obținut prin intermediul apelului. Operatorul rețelei în care se termină apelul percepe operatorului rețelei în care se originează apelul tariful de interconectare în vederea terminării la puncte fixe a apelurilor, costurile aferente utilizării platformei inteligente a operatorului rețelei în care se termină apelul, precum și partea din tariful cu amănuntul corespunzătoare valorii adăugate a serviciului respectiv.

Nivelul de concurență în cazul furnizării acestor servicii depinde de puterea de contracarare sau negociere a abonatului serviciului, care se manifestă, de regulă, atunci când acesta achiziționează un volum important din produsele oferite de furnizor, când poate migra, cu costuri reduse, către surse alternative de achiziționare a serviciilor respective (posibilitate strâns legată de numărul de operatori prezenți pe piață care oferă servicii de rețea inteligentă) sau când abonatul serviciului ar putea produce el însuși produsele respective.

Ținând cont de caracteristicile tehnice și funcționale, factorul principal de diferențiere între serviciile de terminare a apelurilor la numere nongeografice pentru servicii cu valoare adăugată și serviciile de terminare a apelurilor la numerele pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile (de tipul „oricine către oricine”) îl reprezintă posibilitatea pe care o are un furnizor de servicii cu valoare adăugată de a negocia tarifele cu operatorul rețelei în care se termină apelurile. Prin urmare, cu toate că aceste două categorii de servicii de terminare prezintă aceeași funcționalitate din punct de vedere al modalității de furnizare, ele formează piețe distincte datorită diferențelor existente între mecanismele de tarifare și fluxurile financiare asociate acestora – care pot determina presiuni concurențiale de preț asupra furnizorilor de servicii de terminare –, substituibilitatea cererii fiind inexistentă.

Din punctul de vedere al substituibilității ofertei, terminarea apelurilor către serviciile cu valoare adăugată implică terminare nongeografică care poate fi furnizată fără a fi necesară o rețea cu un grad mare de acoperire. În același timp, din punctul de vedere al eficienței investițiilor și al profitabilității, există diferențe semnificative între punerea la dispoziția abonaților de servicii de rețea inteligentă (servicii cu valoare adăugată), pe de o parte, și punerea la dispoziția abonaților de servicii de telefonie prin intermediul rețelei de acces, pe de altă parte, cei din prima categorie generând un trafic considerabil mai mare în comparație cu cei din a doua categorie. Prin urmare, un furnizor poate intra pe piață într-un interval de timp rezonabil (corespunzător testului monopolistului ipotetic) pentru a oferi servicii de terminare a apelurilor pentru servicii cu valoare adăugată, ca urmare a unei creșteri cu 5-10% a tarifelor unui furnizor monopolist ipotetic, fără a fi

nevoie de investiții mari și fără a înregistra costuri irecuperabile. În ceea ce privește posibilitatea de a oferi servicii de terminare a apelurilor la numerele nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, investițiile ridicate pe care le presupune construirea unei rețele de acces, precum și existența economiilor de scară și de scop, specifice unei astfel de rețele, împiedică intrarea pe piață a unui furnizor într-o perioadă de timp rezonabilă, corespunzătoare testului monopolistului ipotetic, fără asumarea unor costuri sau riscuri considerabile.

Pe baza analizei criteriilor substituibilității cererii și ofertei, ANC consideră că **serviciile de terminare a apelurilor la numerele nongeografice utilizate pentru servicii cu valoare adăugată nu fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile la numerele nongeografice pentru apeluri de tipul „oricine către oricine”**.

2.2.6. Analiza altor constrângeri de ordin concurențial asupra tarifelor practicate la nivelul pieței cu amănuntul

Pe lângă posibilele servicii-substitut din punct de vedere al cererii la nivelul pieței cu amănuntul, care ar putea justifica delimitarea pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile la nivelul tuturor rețelelor publice de telefonie, așa cum s-a prezentat în secțiunea 2.2.1., ANC a analizat dacă există servicii care aparțin altor segmente de piață care, pe baza aplicării criteriului substituibilității cererii, să rezulte că fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile analizate. În acest sens, s-a analizat modul în care utilizatorii finali reacționează în cazul în care un furnizor monopolist ipotetic ar impune o creștere mică, dar semnificativă și de durată, a tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor și dacă reacțiile acestora ar face această creștere neprofitabilă.

La nivel teoretic, în cazul creșterii tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, se va analiza dacă utilizatorii care efectuează apeluri (persoanele apelante) pot impune, în mod indirect, constrângeri concurențiale asupra nivelului tarifelor de terminare practicate de către operatorii rețelelor la care sunt conectați utilizatorii apelați, în condițiile aplicării principiului „partea apelantă plătește”. Astfel, în cazul unei creșteri a tarifelor pentru aceste servicii, utilizatorii pot să utilizeze mijloace alternative de comunicare pentru a contacta un utilizator al unui serviciu de telefonie la puncte mobile.

ANC a analizat dacă transmiterea de mesaje scrise (SMS), reducerea duratei unui apel, solicitarea din partea apelantului să fie sunat înapoi (call-back) sau realizarea unui apel prin tehnologia de tip VoIP pot reprezenta un substitut pentru un apel realizat prin intermediul unei rețele publice de telefonie mobilă.

Utilizarea de servicii de mesaje scrise scurte (SMS) sau alte categorii de servicii de mesaje furnizate la puncte mobile (MMS, email)

ANC consideră că mesajele scrise scurte (SMS) și, în general, serviciile care nu presupun utilizarea apelurilor de voce nu pot reprezenta un substitut complet pentru apelurile de voce, în sensul că nu pot impune constrângeri concurențiale asupra nivelului tarifelor cu amănuntul pentru serviciile de voce și, implicit, asupra tarifelor de gros pentru serviciile de terminare corespunzătoare. Nu există dovezi care să susțină că utilizatorii finali consideră mesajele scrise, serviciile MMS sau alte categorii de servicii de mesaje ca fiind un substitut direct pentru apeluri, întrucât obiceiurile sau scopul de utilizare pentru cele două servicii pot fi diferite, precum și faptul că există situații în care este nevoie de un răspuns în timp real sau este absolut necesară contactarea directă a unei persoane prin intermediul unui apel. În primul rând, din punctul de vedere al cererii, există anumite diferențe în ceea ce privește funcționalitatea și scopul utilizării acestor servicii, care limitează gradul de substituibilitate între realizarea unui apel și transmiterea unui mesaj scris. Comunicarea prin intermediul mesajelor scurte este dificilă având în vedere că un singur mesaj scurt nu poate conține decât maxim 160 caractere (chiar dacă în prezent există telefoane mobile care permit transmiterea mai multor mesaje scurte deodată), iar realizarea unui dialog între două sau mai multe persoane presupune un timp mai îndelungat. În plus, chiar dacă

transmiterea celor mai multe mesaje scrise se realizează în timp real, acest lucru nu este garantat. Astfel în situația în care există o urgență, un mesaj scris nu poate asigura promptitudinea și interacțiunea imediată între părți, caracteristici pe care le oferă un apel de voce. Practic, persoana care transmite mesajul nu poate controla momentul în care destinatarul mesajului cunoaște conținutul acestuia. Pe de altă parte, mesajele scrise pot fi utilizate în medii zgomotoase, și permit transmiterea de imagini, spre deosebire de apelurile de voce.

Conform studiului de piață în rândul utilizatorilor finali-persoane fizice, realizat de ANC împreună cu Gallup România la jumătatea anului 2008²⁷, peste 60% dintre utilizatorii care folosesc serviciile unui operator al unei rețele publice de telefonie mobilă au afirmat că utilizează astfel de servicii inclusiv pentru realizarea de mesaje scurte, dar majoritatea (99%) au afirmat că folosesc telefonul mobil pentru a efectua apeluri. De asemenea, doar 4% dintre utilizatorii de servicii de telefonie mobilă pe bază de cartelă preplătită, respectiv 6% dintre cei pe bază de abonament, ar înlocui un apel de voce cu o durată de până la 2 minute cu transmiterea unui mesaj scurt, procentele crescând ușor în cazul în care trimiterea unui mesaj scurt ar trebui să înlocuiască un apel cu o durată de până la 5 minute, pentru a reduce din costurile ocazionate de realizarea unui apel cu o durată mai mare. Un alt aspect relevant este acela că, din punctul de vedere al importanței pe care o persoană o acordă nivelului tarifelor pentru diferite categorii de servicii în momentul în care alege un furnizor de servicii de telefonie la puncte mobile, tarifele mesajelor scrise au fost considerate importante și foarte importante de 51% (în cazul utilizării serviciilor pe bază de abonament) și, respectiv, de 45% dintre respondenți (în cazul utilizării serviciilor pe bază de cartelă preplătită) în momentul achiziționării de astfel de servicii, spre deosebire de tarifele pentru apeluri care, așa cum a reieșit din studiu, prezintă importanță mare și foarte mare pentru mai mult de 70% dintre respondenți.

De asemenea, și din punctul de vedere al ofertei, furnizarea mesajelor scrise sau al celor multimedia este diferită de furnizarea apelurilor. Astfel, transmiterea mesajelor scrise/multimedia utilizează echipamente și capacități diferite de rețea, iar transmiterea mesajului scris se realizează din punct de vedere tehnic altfel decât transmiterea unui apel.

În al doilea rând, pentru evaluarea gradului de substituibilitate dintre un mesaj scris, un serviciu MMS sau un alt serviciu de mesaje și un apel este important de analizat măsura în care furnizarea serviciilor de mesaje poate influența nivelul de profitabilitate a operatorului de rețele publice de telefonie mobilă care oferă servicii de terminare. Chiar dacă în anumite situații un mesaj scurt poate reprezenta un substitut pentru apeluri (de exemplu, atunci când un utilizator știe că persoana pe care dorește să o apeleze nu este disponibilă sau când utilizatorul nu dorește recepționarea unui răspuns prompt), având în vedere că un operator al unei rețele de telefonie mobilă oferă atât servicii de voce, cât și mesaje scrise, MMS sau alte categorii de servicii de mesaje, acesta va stabili un nivel al tarifelor pentru transmiterea unui mesaj astfel încât să nu exercite presiuni concurențiale asupra nivelului tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile.

Prin urmare, având în vedere că un operator de rețele publice de telefonie mobilă furnizează atât servicii de voce, cât și mesaje scurte, iar stabilirea tarifelor pentru serviciile de terminare în cazul celor două categorii de servicii furnizate de către același operator nu este influențată de nivelul tarifelor stabilit pentru un anumit serviciu, analiza substituibilității ofertei nu este relevantă.

Ca urmare, ANC consideră că mesajele scurte, mesajele multimedia sau alte categorii de servicii de mesaje nu reprezintă o alternativă reală pentru apeluri în cazul unei creșteri a tarifelor acestora din urmă cu un procent de 5-10%. Utilizatorii percep serviciile de mesagerie ca un serviciu suplimentar față de serviciile de voce, în timp ce operatorii de rețele publice de telefonie mobilă percep tarife diferite pentru terminarea serviciilor de voce, respectiv pentru terminarea mesajelor scrise.

²⁷ Studiu privind piața serviciilor de telefonie mobilă realizat în rândul utilizatorilor finali - persoane fizice de către Gallup România, în perioada mai - iunie 2008, pe un eșantion reprezentativ la nivel național - 1091 utilizatori de servicii de telefonie mobilă (plătite personal sau de către alt membru al familiei/ gospodăriei).

Adoptarea unor măsuri precum micșorarea duratei apelurilor sau solicitarea părții apelante de a fi sunată înapoi de către partea apelată („call back“)

ANC consideră că reducerea duratei apelurilor în vederea limitării costurilor sau opțiunea ca partea apelantă să solicite să fie sunată înapoi nu constituie substitute adecvate pentru realizarea unui apel către o rețea publică de telefonie fixă sau mobilă. Deși, în contextul aplicării principiului „partea apelantă plătește”, costurile părții apelante pot fi reduse prin efectuarea de apeluri cu o durată mai redusă sau prin solicitarea părții apelate de a iniția apelul²⁸, existența acestor opțiuni este puțin probabil să impună constrângeri asupra tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă.

În primul rând, este de așteptat ca un astfel de apel inițiat de persoana apelată să nu poată satisface nevoile inițiale de comunicare ale părții apelante (altele decât nevoia de a solicita părții apelate de a realiza apelul). În afară de a solicita părții apelate să realizeze apelul, partea apelantă nu poate influența/controla măsura în care nevoile proprii de comunicare vor fi satisfăcute și dacă apelul pe care îl solicită, într-o rețea publică de telefonie mobilă sau fixă, va reprezenta un substitut pentru apelul inițial. Acest lucru este cu atât mai evident în situația în care persoana apelată refuză să efectueze un apel înapoi. În acest caz, substituibilitatea cererii nu există.

Utilizarea serviciilor de apeluri furnizate prin tehnologia de tip VoIP

Analizând prospectiv, ANC consideră că, în orizontul de timp al analizei de piață, tehnologiile alternative disponibile pe piață nu vor putea asigura un grad de substituibilitate suficient, astfel încât să genereze constrângeri concurențiale asupra tarifelor pentru terminarea apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie. Chiar dacă în prezent există servicii noi, în dezvoltare, care ar putea deveni în timp alternative la apelurile realizate prin intermediul unei rețele publice de telefonie mobilă, în opinia ANC utilizarea unor astfel de servicii, precum apeluri prin tehnologia de tip VoIP, nu va reprezenta un substitut viabil pentru apelurile la puncte mobile, cel puțin în perioada de timp acoperită de analiza de piață.

Din punctul de vedere al caracteristicilor funcționale, tehnologiile de tip VoIP pot reprezenta un substitut parțial pentru apelurile realizate prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă, în primul rând pentru că nu se asigură mobilitate atunci când se utilizează serviciul. Această situație este valabilă și pentru serviciile furnizate prin intermediul unor variante de tehnologii de tip VoIP, precum servicii furnizate prin intermediul unei rețele radio (Voice over a Licensed Wireless - VoLW) de exemplu serviciile furnizate prin intermediul unei rețele publice de telefonie mobilă care utilizează tehnologie 3G sau prin intermediul unei rețele publice de telefonie care utilizează tehnologie WiFi (în zonele în care este disponibilă).

Totuși, este puțin probabil ca utilizarea unor astfel de servicii să se realizeze pe scară largă într-un orizont de trei ani, ceea ce înseamnă că, în prezent, nu există indicii de piață care să ateste eventualele constrângeri concurențiale pe care tehnologiile de tip VoIP le-ar putea exercita asupra tarifelor practicate pentru terminarea apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă.

În acest sens, este important de menționat că, potrivit unui raport realizat în anul 2006²⁹, care prezintă concluziile unei analize a impactului utilizării serviciilor de tip VoLW asupra operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă din Europa, introducerea pe piață a acestor servicii ar putea avea un impact asupra utilizării serviciilor de telefonie la puncte mobile începând cu perioada 2008-2010, ca urmare a disponibilității din ce în ce mai extinse a aparatelor care permit utilizarea tehnologiei WiFi. În ceea ce privește serviciile de tip VoLW disponibile prin intermediul terminalelor mobile, dat fiind faptul că operatorii de rețele publice de telefonie mobilă oferă pachete de servicii de transmisiuni de date în colaborare cu alți furnizori care oferă la nivel

²⁸ Conform unui studiu de piață realizat de Gallup România în rândul utilizatorilor finali în perioada mai-iunie 2008, 7% dintre utilizatori ar solicita persoanei apelate să efectueze apelul în cazul în care durata preconizată a apelurilor ar fi de aproximativ 2 min. Această cifră se ridică la 11% în cazul în care durata preconizată a apelurilor ar fi de aproximativ 5 minute sau mai mult.

²⁹ Credit Suisse Equity Research, Analyst Report: Insights from Band X ,3 May 2006.

cu amănuntul posibilitatea de a realiza apeluri on-line gratuite (de exemplu, aplicația Skype), rezultatele studiului au indicat că nivelul tarifelor pentru serviciile de transmisiuni de date la puncte mobile este mult prea ridicat pentru ca aceste servicii să devină atractive pentru un număr mai mare de utilizatori finali. De asemenea, datorită unor probleme legate de calitatea serviciilor și a necesității existenței unei conexiuni suplimentare pentru a apela utilizatorii care nu folosesc servicii similare, aceste servicii nu vor fi atractive din punct de vedere comercial pentru utilizatorii finali, cererea din partea acestora menținându-se la niveluri nesemnificative. În mod similar, este puțin probabil ca utilizarea tehnologiei WiFi pentru realizarea de apeluri să se dezvolte într-o măsură semnificativă, având în vedere calitatea scăzută a serviciilor și disponibilității reduse a terminalelor care să permită utilizarea acestor servicii.

În plus, de cele mai multe ori, un apel furnizat prin tehnologie de tip VoIP poate fi terminat doar dacă cele două părți implicate (partea apelantă și partea apelată) sunt conectate simultan la internet, ceea ce este puțin probabil să se întâmple de fiecare dată (de exemplu, destinatarul unui astfel de serviciu - partea apelată - poate fi tarifat pentru accesul la internet și în funcție de perioada în care utilizează conexiunea la internet – în ore de vârf/în afara orelor de vârf etc.). În mod corespunzător, dacă partea apelată are posibilitatea de a recepționa un apel folosind tehnologia de tip VoIP sau o altă tehnologie utilizată pe scară largă, cel mai probabil va alege tehnologia cea mai larg folosită, deoarece, în prezent, nu se percep tarife pentru recepționarea unui apel.

Deși operatorii consideră că utilizarea serviciilor de tip VoLW este în continuă creștere, în prezent, nu există date suficiente care să dovedească că, în perioada de timp acoperită de analiza de piață, aceste servicii pot fi considerate ca fiind alternative reale pentru serviciile de apeluri efectuate prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă.

2.2.7. Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate de către ANC

Pe baza criteriului substituibilității cererii și a criteriului substituibilității ofertei, ANC concluzionează că piața relevantă a produsului este următoarea:

Piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie, care cuprinde serviciile de terminare a apelurilor de voce la numere nongeografice pentru servicii de comunicații electronice furnizate la puncte mobile, indiferent de tehnologia sau mediul de transmisie utilizat ori de originea națională sau internațională a apelurilor, inclusiv a apelurilor furnizate prin rețeaua proprie.

2.3. Piața geografică relevantă

Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în care condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite³⁰. În plus, conform Instrucțiunilor CE, în mod tradițional, identificarea pieței relevante geografice se realizează pe baza următoarelor criterii: aria acoperită de rețea și existența unor limite geografice impuse prin lege sau prin acte administrative³¹.

De asemenea, în general, rețelele publice de telefonie mobilă sunt naționale ca scop având în vedere că furnizarea rețelelor și serviciilor de către operatori este delimitată de aria în care pot fi utilizate frecvențele radio, ceea ce înseamnă că arhitectura rețelei reflectă dimensiunea geografică a drepturilor de utilizare din licențe.

Pornind de la piața relevantă a produsului, ANC consideră că piața geografică relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie se

³⁰ Instrucțiunile CE și cazul *United Brands v. Commission*, [1978] ECR 207.

³¹ Instrucțiunile CE, paragraful 59.

definește la nivel național. Având în vedere că fiecare rețea publică de telefonie mobilă reprezintă o piață relevantă distinctă, dimensiunea geografică a fiecărei piețe relevante corespunde acoperirii geografice a rețelei fiecărui operator. De asemenea, în România, licențele de utilizare a frecvențelor radio acordate furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă dau dreptul acestora de a furniza servicii la nivel național, dar cuprind și obligații de dezvoltare a rețelelor. Totodată, furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă practica tarife uniforme pentru serviciile de terminare a apelurilor.

2.4. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate

Piețele relevante ale produsului

Piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

ANC identifică 5 piețe relevante ale produsului, corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie operate de următorii furnizori:

1. Societatea Comercială „Cosmote Romanian Mobile Telecommunications” – S.A.;
2. Societatea Comercială „Orange România” – S.A.;
3. Societatea Comercială „RCS & RDS” – S.A.;
4. Societatea Comercială „Telemobil” – S.A.;
5. Societatea Comercială „Vodafone Romania” – S.A.

Piețele identificate sunt piețe de gros, pe care pot fi impuse obligații *ex ante* în conformitate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 34/2002 privind accesul la rețelele publice de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 527/2002, cu modificările și completările ulterioare.

Piețele geografice relevante

Piețele geografice relevante sunt piețe naționale, determinate de acoperirea geografică a rețelei operate de fiecare furnizor în parte.

Capitolul III

Analiza situației concurențiale pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie și determinarea eventualelor furnizori cu putere semnificativă pe aceste piețe

3.1. Cadrul legal

În conformitate cu prevederile cap. V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, ANC identifică piețele relevante din sectorul comunicațiilor electronice. Pe piețele astfel identificate, ANC realizează periodic analize de piață, în scopul determinării situației concurențiale pe aceste piețe. Dacă în urma analizelor realizate se constată că pe respectivele piețe nu există concurență efectivă, ANC identifică furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă și impune acestora, în cazul piețelor de gros, una sau mai multe din obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002.

În realizarea analizelor de piață, ANC respectă principiile dreptului concurenței și are în vedere Instrucțiunile CE.

Potrivit art. 33 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, un furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice este considerat ca având putere semnificativă pe o anumită piață dacă „*individual sau împreună cu alți asemenea furnizori, se bucură pe piața respectivă de o poziție echivalentă unei poziții dominante*”. Conceptul de poziție dominantă este împrumutat din legislația primară și secundară din domeniul concurenței și identifică o situație în care respectivul furnizor este capabil, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Prin urmare, pe piețele identificate în capitolul II al prezentului document, ANC analizează situația concurențială, pentru a determina dacă există operatori care sunt capabili, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

3.2. Prezentarea metodologiei analizei situației concurențiale în vederea determinării eventualelor operatori cu putere semnificativă de piață

Serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt servicii de gros necesare furnizării de servicii de apeluri la nivelul pieței cu amănuntul din România. Fiecare operator al unei rețele publice de telefonie mobilă furnizează servicii de terminare a apelurilor în rețeaua proprie pentru a asigura finalizarea apelurilor către utilizatorii săi. De asemenea, operatorul rețelei este unica entitate care poate controla punctele terminale din acea rețea, fiind singurul care poate termina apelurile către un utilizator final conectat la rețeaua respectivă.

Având în vedere caracterul de monopol natural al piețelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie, pentru a analiza situația concurențială și pentru a determina eventualeii operatori cu putere semnificativă pe aceste piețe, ANC a luat în considerare următoarele criterii: *cota de piață și stabilitatea acesteia, barierele la intrarea pe piață și absența concurenților potențiali, precum și puterea de contracarare a cumpărătorilor*.

3.3. Analiza situației concurențiale pe piețele relevante identificate

Piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie operate de fiecare furnizor

3.3.1. Cota de piață și stabilitatea acesteia

Piețele serviciilor de terminare a apelurilor în fiecare rețea publică de telefonie sunt, prin definiție, piețe de monopol, care în condițiile sistemului de tarifare „*partea apelantă plătește*” nu au potențial să devină piețe concurențiale. Practic, este imposibil pentru un alt operator decât cel care controlează accesul la punctul terminal al rețelei asociat unui utilizator final să poată termina apelurile către acesta.

Din punct de vedere tehnic, asigurarea conectivității între partea apelantă și partea apelată este imposibil de realizat fără cooperarea dintre operatorul în rețeaua căruia se inițiază apelul și operatorul în rețeaua căruia se termină apelul respectiv. Prin urmare, fiecare operator al unei rețele publice de telefonie care asigură terminarea la puncte mobile a apelurilor provenite din alte rețele sau din propria rețea deține o cotă de piață de 100%. Așa cum s-a prezentat în capitolul II al acestui document, la nivelul pieței de gros nu există practic nicio alternativă viabilă la achiziționarea sau la oferirea de servicii de terminare într-o anumită rețea de telefonie în vederea furnizării de servicii de apeluri la puncte mobile utilizatorilor finali.

Având în vedere barierele ridicate și netranzitorii care există la intrarea pe aceste piețe, cota de piață a furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile nu este previzibil a se modifica în perioada de timp avută în vedere de analiza de piață. Stabilitatea în timp a cotei de piață oferă un prim indiciu cu privire la existența puterii semnificative pe piață.

Așa cum se precizează și în Instrucțiunile CE, o cotă de piață mai mare de 50% este prin ea însăși un indiciu al manifestării unei poziții dominante pe piață. De asemenea, în jurisprudența Curții Europene de Justiție s-a precizat că, în lipsa unor circumstanțe excepționale, o cotă de piață mai mare de 50% instituie o prezumție de dominanță, sarcina probei că respectivul agent economic nu are poziție dominantă pe o anumită piață aparținând acestuia (*AKZO Chemie Bv v. Commission, Hoffmann-La Roche AG v. Commission*). Chiar și în cazul unei cote de piață mai mici de 50%, dar mai mare de 40%, sau chiar în cazul unor cote de piață mai mici de 40%, un furnizor poate fi considerat ca având poziție dominantă, în acest caz analizându-se și alți factori (*United Brands v. Commission*). Aceste circumstanțe excepționale trebuie argumentate în mod clar și neechivoc, pe baza unor dovezi care să nu poată fi contestate.

Prin urmare, o cotă de piață de 100% (de facto, un monopol) pe piața serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor constituie un indiciu extrem de important pentru identificarea unui furnizor ca având putere semnificativă.

Pentru a constata existența circumstanțelor excepționale, care, chiar în cazul existenței cotei de piață de 100%, determină inexistența puterii semnificative pe piețele analizate, ANC a analizat și alte criterii suplimentare.

3.3.2. Barierele la intrarea pe piață și evaluarea concurenței potențiale (absența concurenților potențiali)

Concurenții potențiali sunt acei furnizori care, în circumstanțele economice date, au capacitatea de a intra pe piața relevantă cu servicii pe care le furnizează în alte arii geografice sau prin adaptarea rapidă a tehnologiei de care dispun, în condiții acceptabile de eficiență. În esență, ușurința cu care anumiți furnizori pot intra pe o anumită piață într-o perioadă scurtă de timp și cu înregistrarea unor costuri reduse poate reprezenta un factor care să împiedice furnizorii existenți să crească în mod nejustificat tarifele, în timp ce absența concurenților potențiali poate indica existența unor bariere ridicate la intrarea pe piață.

Piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețeaua fiecărui furnizor supus analizei se caracterizează prin existența unor bariere insurmontabile la intrare, având în vedere imposibilitatea tehnică de a termina un apel la un anumit număr la un alt punct terminal

mobil decât cel căruia îi corespunde numărul respectiv și care este controlat exclusiv de operatorul rețelei utilizate de persoana apelată. Practic, furnizorii de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile nu au de înfruntat potențiali concurenți, fiind imposibilă apariția unei alte oferte privind serviciile de terminare a apelurilor în propriile lor rețele.

3.3.3. Puterea de contracarare a cumpărătorilor

Datorită caracteristicilor pieței serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie, în lipsa concurenților actuali și potențiali, exercitarea puterii de contracarare a cumpărătorilor (furnizorii care originează apelurile) reprezintă singura modalitate de constrângere asupra posibilității pe care o au furnizorii de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile de a crește tarifele peste nivelul competitiv.

3.3.3.1. Considerații generale cu privire la puterea de contracarare a cumpărătorilor

Puterea de contracarare a utilizatorilor se referă la puterea relativă pe care o poate avea un cumpărător în relațiile sale de negociere cu potențialul vânzător al serviciilor în cauză. În general, puterea de negociere a unui cumpărător poate fi dată de mărimea sa de piață, importanța comercială pe care o are pentru vânzător sau de abilitatea sa de a migra către surse alternative de aprovizionare (sau chiar *auto-furnizare* a serviciilor).

Existența puterii de contracarare nu este *per se* suficientă pentru a contrabalansa efectele puterii de piață deținute de un furnizor, ci este important să se evalueze intensitatea cu care aceasta se manifestă. În acest sens, este necesar să se aprecieze dacă, pentru orizontul de timp al analizei, puterea de contracarare deținută este suficientă pentru a contracara comportamentul abuziv al unui vânzător pe o piață de monopol. Practic, eficiența puterii de contracarare a utilizatorilor trebuie să indice faptul că furnizorul vânzător nu se poate comporta, într-o măsură apreciabilă, independent față de clienții săi, rezultând astfel că nu are putere semnificativă pe piață. Puterea de cumpărare și poziția relativă de negociere depind de numeroși factori, gradul de influență pe care un cumpărător îl poate exercita asupra unui vânzător putând fi extrem de variat. Pentru ca puterea de contracarare a unui furnizor, în calitate de cumpărător pe o anumită piață, să se manifeste în mod eficient, aceasta trebuie să fie suficient de puternică pentru a permite obținerea unor rezultate (de exemplu, condiții contractuale rezonabile, tarife care să nu fie excesive, ci la un nivel determinat pe baze competitive etc.) care să fie asemănătoare cu rezultatele obținute pe o piață competitivă sau chiar să fie superioare acestora.

Analizarea puterii de contracarare a utilizatorilor presupune atât cercetarea potențialului existent și a premiselor existente pentru manifestarea puterii de contracarare, cât mai ales măsurarea eficienței mecanismelor prin care cumpărătorii își pot exercita puterea de contracarare, adică stabilirea măsurii în care aceștia ar putea obține rezultatele dorite.

Analizarea existenței puterii de contracarare a unor furnizori pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile trebuie să pornească de la identificarea următorilor factori determinanți care pot determina decizia unui furnizor de a stabili un anumit nivel al tarifelor de terminare: posibilitatea pe care o are furnizorul de a discrimina din punct de vedere al tarifelor practicate ca urmare a unor avantaje concurențiale pe care le deține (de exemplu, numărul de abonați, mărimea și acoperirea rețelei, mărimea furnizorului), diferențele de costuri între operatori, diferențele dintre volumele de trafic realizate, diferențele dintre veniturile obținute din serviciile de terminare, nivelul sensibilității consumatorilor la tarifele cu amănuntul ca urmare a modificării tarifelor de terminare (elasticitatea cererii la modificarea tarifelor).

În cazul serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, puterea de contracarare a unui furnizor, în calitate de utilizator, se poate manifesta într-una din următoarele forme:

- refuzul de a negocia și de a încheia un acord de interconectare cu un alt operator sau încetarea furnizării serviciilor de interconectare;
- refuzul de a achiziționa servicii de terminare de la un alt operator, în condițiile în care continuă să furnizeze acestuia servicii de terminare în propria rețea;
- întârzierea/tergiversarea procesului de negociere;
- condiționarea furnizării de servicii de terminare de achiziționarea unor servicii auxiliare;

- refuzul de a plăti total sau parțial tarifele de terminare solicitate de furnizorul care oferă serviciile de terminare;
- creșterea tarifelor de terminare în propria rețea în relația cu un anumit operator;
- creșterea tarifelor cu amănuntul pentru apelurile efectuate de utilizatorii finali către rețeaua operatorului care furnizează serviciile de terminare;
- apelarea la surse alternative, cum ar fi achiziționarea de servicii de interconectare indirectă prin intermediul altui operator.

Din informațiile disponibile la momentul realizării analizei de piață a rezultat că toți operatorii de rețele publice de telefonie mobilă au încheiate acorduri de interconectare între ei, chiar dacă în anumite situații astfel de contracte au fost încheiate ca urmare a intervenției ANC, și cu o parte din operatorii de rețele publice de telefonie fixă.

Existența unor servicii alternative la serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile - servicii de tranzit

Din punct de vedere teoretic, un operator al unei rețele de telefonie mobilă care deține o bază importantă de clienți ar putea fi împiedicat să își utilizeze puterea de piață în scopul practicării unor tarife mari de terminare a apelurilor care provin din alte rețele în condițiile în care ar exista posibilitatea cumpărătorilor de a achiziționa servicii-substitut, cum ar fi serviciile de interconectare indirectă (care presupun achiziționarea „la pachet”, de la un singur operator, a unui serviciu de tranzit prin intermediul rețelei aceluși operator și a unuia de terminare în rețeaua de destinație a apelului). Astfel de servicii pot fi achiziționate de la S.C. Romtelecom S.A. care are obligația de a furniza servicii de interconectare în vederea tranzitului comutat prin rețeaua pe care o operează³². Totuși, ținând cont de condițiile specifice existente în România, există o serie de factori care trebuie luați în considerare în momentul evaluării posibilității de manifestare a puterii de contracarare prin achiziționarea de servicii de tranzit. De exemplu:

- obligația S.C. Romtelecom S.A se referă atât la furnizarea de servicii de interconectare în vederea tranzitului comutat, cât și la asigurarea terminării apelurilor la orice număr alocat unui terț, dacă S.C. Romtelecom S.A. are încheiat un acord cu furnizorul - terț respectiv;
- S.C. Romtelecom S.A. nu acceptă să fie facturat de către operatorul rețelei publice de telefonie mobilă pentru traficul originat în altă rețea publică de telefonie și tranzitat prin propria rețea în vederea terminării la puncte mobile, astfel încât operatorul rețelei publice de telefonie mobilă tarifează în mod direct operatorul care a originat apelul și a tranzitat altă rețea în vederea terminării la puncte mobile în rețeaua furnizorului de servicii de telefonie la puncte mobile;
- operatorii care optează pentru serviciile de tranzit în vederea terminării apelurilor la puncte mobile sunt nevoiți să încheie un contract de interconectare nu numai cu operatorul prin rețeaua căruia se tranzitează apelurile, ci și cu operatorul de rețele publice de telefonie mobilă care termină apelurile, care, în acest mod, stabilește și încasează în mod direct tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor oferite prin intermediul unui operator de tranzit;
- pentru a identifica operatorii care originează apelurile care se termină la puncte mobile, operatorii rețelelor de telefonie mobilă solicită S.C. Romtelecom S.A. marcarea traficului pe care îl direcționează către rețelele acestora; așadar, operatorii de rețele publice de telefonie mobilă refuză terminarea traficului primit, care nu este marcat, în timp ce S.C. Romtelecom S.A. tarifează operatorul care originează apelul pentru marcarea traficului și pentru serviciile de tranzit furnizate.

În concluzie, ANC consideră că, în lipsa reglementărilor *ex ante*, puterea de contracarare a operatorilor care achiziționează servicii de tranzit pentru a termina apeluri în rețele publice de telefonie mobilă nu este suficientă pentru a determina constrângeri concurențiale asupra practicării unui nivel ridicat al tarifelor de către operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, deoarece, chiar și în această situație, furnizorii-cumpărători trebuie să încheie un acord de interconectare în mod direct cu operatorul rețelei publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor.

³² Decizia președintelui ANRC nr. 147/2002 privind principiile și condițiile ofertei de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie fixă, cu modificările și completările ulterioare.

Prin urmare, o eventuală amenințare din partea unui furnizor care originează apeluri de a întrerupe interconectarea directă cu furnizorul de servicii de telefonie mobilă în a cărui rețea dorește să termine apelurile nu poate fi considerată o opțiune realistă, doar pe baza considerentului că S.C. Romtelecom S.A are obligația de a furniza servicii interconectare în vederea tranzitului comutat. De asemenea, pe lângă tariful solicitat de operatorul rețelei publice de telefonie mobilă pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, operatorul care apelează la tranzit în vederea terminării apelurilor la puncte mobile va suporta și costul pentru serviciul de tranzit furnizat de către S.C. Romtelecom S.A., și, respectiv, pentru marcarea traficului de către această societate. Utilizarea tranzitului în vederea terminării apelurilor la puncte mobile ar putea reprezenta o alternativă viabilă din punct de vedere economic pentru terminarea în mod direct într-o rețea publică de telefonie mobilă doar în cazul în care costul total pe minut pentru terminarea unui apel nu ar depăși nivelul tarifului stabilit în condiții concurențiale. Această situație ar fi posibilă doar în cazul în care operatorul care achiziționează servicii de tranzit în vederea terminării apelurilor la puncte mobile ar putea beneficia de tarife mult mai scăzute datorită capacității operatorului care realizează tranzitul de a obține un nivel scăzut al tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă, nivel care să permită adăugarea tarifului pentru serviciile de tranzit astfel furnizate și, eventual, a tarifului pentru marcarea traficului. În România, o astfel de situație nu este posibilă în prezent.

Analiza comparativă a mărimii rețelelor operate de furnizorii de servicii de telefonie mobilă și, respectiv, a volumelor de trafic realizate între diferite rețele de telefonie mobilă

Având în vedere faptul că eficiența puterii de contracarare a unui operator care dorește să achiziționeze servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile depinde de capacitatea acestuia de a negocia în mod avantajos tarifele unor astfel de servicii, măsura în care poziția de monopol a fiecărui operator de rețele publice de telefonie mobilă care termină apeluri poate fi contracarată de puterea de cumpărare a cererii care oferă, la rândul său, servicii de terminare în propria rețea va depinde, în principal, de raportul de forțe rezultat din diferențele de mărime a rețelelor și, respectiv, de măsura în care traficul dintre cele două rețele este echilibrat.

În general, cu cât o rețea de telefonie mobilă este mai mare (de exemplu, din punct de vedere al numărului de utilizatori, al acoperirii teritoriale), cu atât este mai important pentru utilizatorii conectați la rețeaua din care originează apeluri să existe posibilitatea de a contacta abonații respectivei rețele publice de telefonie mobilă; pe de altă parte, cu atât mai mare va fi probabilitatea ca operatorul care originează apeluri să înregistreze prejudicii de ordin comercial în cazul în care nu poate asigura conectivitatea propriilor utilizatori cu utilizatorii conectați la respectiva rețea de mărime mare. Costurile sau pierderile de ordin comercial înregistrate de operatorii care oferă servicii de terminare, ca urmare a imposibilității încheierii anumitor acorduri de interconectare cu alți operatori de rețele publice de telefonie sunt evaluate în paragrafele următoare.

De asemenea, în contextul evaluării puterii de contracarare a furnizorilor care achiziționează servicii de terminare, trebuie menționat că este puțin probabil ca partea apelantă să cunoască, în momentul în care optează pentru un anumit furnizor, care dintre utilizatorii pe care dorește să îi apeleze la un moment dat sunt conectați la o rețea publică de telefonie cu care furnizorul respectiv nu are încheiat un contract de interconectare în vederea terminării apelurilor. Astfel, utilizatorii vor putea afla ulterior acest aspect, în momentul în care vor constata că nu reușesc să apeleze o anumită persoană conectată la o altă rețea de telefonie mobilă. Prin urmare, aceștia vor identifica probleme în ceea ce privește calitatea serviciilor și vor începe să exercite presiuni comerciale asupra furnizorului la a cărui rețea sunt conectați. În pofida faptului că a existat la un moment dat, în anul 2007, o dispută între S.C. Telemobil S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. cu privire la nivelul tarifelor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, soluționată numai ca urmare a intervenției ANC, este puțin probabil să apară în mod constant situații în care operatorul unei rețele publice de telefonie mobilă să refuze interconectarea ca răspuns la practicarea unor tarife ridicate pentru serviciile de terminare a apelurilor.

Pentru analizarea puterii de contracarare a operatorilor care achiziționează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile, un alt criteriu important de evaluat îl reprezintă măsura în care cumpărătorul este suficient de important pentru furnizorul serviciilor de terminare, astfel încât

să poată influența nivelul tarifului practicat pentru aceste servicii. În situația în care este profitabil pentru ambele părți să existe interconectarea rețelelor în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor, abilitatea operatorului – vânzător de a amenința în mod credibil cu refuzul sau cu întreruperea acordului de interconectare devine un factor determinant pentru stabilirea nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare, nivel care se poate situa între o limită maximă, adică o valoare ce permite maximizarea profiturilor, pe de o parte, și o limită care reprezintă nivelul tarifului stabilit pe baze competitive, pe de altă parte.

Credibilitatea unei amenințări cu refuzul de a furniza servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile din partea unui operator va depinde de partea implicată care va înregistra costuri mai mari ca rezultat al unui asemenea comportament.

Ponderea serviciilor de terminare vândute unui anumit operator în totalul vânzărilor realizate de către un furnizor de servicii de terminare poate reprezenta un indiciu important al existenței puterii de contracarare din partea operatorului - cumpărător. Abonații actuali sau potențiali ai unui operator care oferă servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile consideră ca fiind importantă apartenența la o rețea care permite recepționarea de apeluri provenite dintr-o altă rețea la care este conectat un număr cât mai mare de utilizatori. Astfel, dimensiunea rețelei operatorului din care sunt originare apelurile reprezintă un factor important pentru evaluarea credibilității puterii de contracarare a acestuia.

În concluzie, trebuie să existe un echilibru între costurile pe care le înregistrează operatorul care originează apelurile și costurile înregistrate de operatorul care furnizează serviciile de terminare a apelurilor, ca urmare a faptului că cei doi operatori nu reușesc să agreeze reciproc termenii unui acord de interconectare, și, astfel, nu se poate asigura conectivitatea abonaților celor două rețele. De exemplu, dacă operatorul care originează apelurile deține o rețea publică de telefonie la care este conectat un număr mai mare de utilizatori decât numărul utilizatorilor din rețeaua în care sunt terminate apelurile la puncte mobile, costurile comerciale înregistrate de operatorul care furnizează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile pot fi mai mari în absența reglementărilor.

De asemenea, este posibil ca, în cazul în care tarifele percepute de către un operator pentru furnizarea de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt stabilite la un nivel ridicat, operatorul de rețele publice de telefonie mobilă care achiziționează astfel de servicii poate, să amenințe, la rândul său, cu practicarea unor tarife similare, la fel de mari, pentru terminarea apelurilor în propria rețea. Dacă acest comportament reprezintă sau nu o amenințare credibilă depinde de impactul pe care îl va avea asupra profitabilității ambilor operatori – asupra operatorului care furnizează serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile și, respectiv, a operatorului care achiziționează astfel de servicii.

În cazul în care traficul dintre doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă este echilibrat, este puțin probabil ca un astfel de comportament să afecteze profitabilitatea ambilor operatori. Totuși, în cazul în care furnizorul de servicii de telefonie mobilă care achiziționează servicii de terminare a apelurilor într-o altă rețea publică de telefonie mobilă este operatorul în a cărui rețea se recepționează cele mai multe apeluri, operatorul care furnizează acestuia servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile va înregistra un cost net asociat deciziei ambilor operatori de a crește tarifele. Prin urmare, amenințarea din partea unui furnizor de servicii de telefonie mobilă de a răspunde la o creștere a nivelului tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile prin stabilirea unui nivel similar al tarifelor practicate pentru terminarea în propria rețea este mai credibilă în cazul unui operator în a cărui rețea publică de telefonie mobilă se recepționează mai multe apeluri în comparație cu operatorul de rețele publice de telefonie mobilă cu care are încheiat acordul și în rețeaua căruia sunt originare apelurile.

3.3.3.2. Analiza puterii de contracarare pe piețele serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor din partea operatorilor de rețele publice de telefonie fixă

ANC a luat în considerare structura pieței serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor din România ținând cont de dimensiunea rețelelor publice de telefonie și de importanța furnizorilor care operează în acest sector atât în calitate de cerere, cât și în calitate de ofertă (caracteristică evaluată în funcție de numărul de abonați, volumul total de trafic și gradul de integrare pe orizontală). În această privință, evaluarea puterii de contracarare ar trebui să se

realizeze în mod distinct, pentru a se evidenția puterea de contracarare pe care o au operatorii de rețele publice de telefonie fixă și, respectiv, operatorii de rețele publice de telefonie mobilă.

În cazul operatorilor de rețele publice de telefonie fixă, se pornește de la premisa că, în perioada de timp acoperită de analiza de piață, ca urmare a obligațiilor impuse în sarcina operatorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe privind furnizarea accesului (inclusiv interconectare a rețelelor) și controlul tarifelor, este puțin probabil ca aceștia să refuze interconectarea cu alte rețele publice sau să crească tarifele practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor în propriile rețele ca reacție la o creștere a tarifelor practicate de către operatorul unei rețele publice de telefonie mobilă pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea.

În prezent, S.C. Romtelecom S.A. i-au fost impuse obligații de nediscriminare în ceea ce privește tarifele pe care le percepe pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte fixe și de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, astfel încât nu are posibilitatea de a practica tarife discriminatorii pentru apelurile inițiate în rețelele publice de telefonie mobilă și terminate în propria rețea. De asemenea, ANC pornește de la premisa că, în orizontul de timp al analizei de piață, tarifele practicate de către S.C. Romtelecom S.A. pentru aceste servicii vor fi, în continuare, reglementate. În ceea ce privește operatorii alternativi de rețele publice de telefonie fixă, ANC a impus și în sarcina acestora o serie de obligații, inclusiv obligația de control a tarifelor.

Ținând cont de reglementările impuse până în prezent, ANC a analizat puterea de negociere a furnizorilor pe aceste piețe, conform unei abordări de tip „Greenfield” modificate³³ conform căreia se presupune că există o diferență dacă apelul este originat într-o rețea publică de telefonie mobilă sau într-o rețea publică de telefonie fixă. Această diferențiere apare datorită ipotezei că operatorul unei rețele publice de telefonie mobilă are posibilitatea de a utiliza nivelul tarifelor practicate pentru terminarea apelurilor în propria rețea pentru a-și exercita puterea de negociere în relația cu alți operatori de rețele publice de telefonie mobilă. Pe de altă parte, datorită regimului de reglementare avut în vedere, niciunul dintre operatorii de rețele publice de telefonie fixă nu s-ar putea afla într-o astfel de situație. Astfel, se poate concluziona că operatorii rețelelor publice de telefonie fixă nu își pot exercita puterea de contracarare, prin refuzul de interconectare sau prin creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea, ca răspuns la o creștere a tarifelor practicate de către operatorii rețelelor publice de telefonie mobilă pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea. Mai mult, din punct de vedere economic, operatorii de rețele publice de telefonie fixă nu ar avea niciun motiv pentru a nu mai achiziționa servicii de terminare a apelurilor în rețelele operatorilor de telefonie mobilă, întrucât abonații lor nu ar mai avea posibilitatea de a apela abonații conectați în respectivele rețele, situație în care este aceștia ar putea decide să utilizeze serviciile oferite de un furnizor alternativ care asigură terminarea apelurilor în rețelele în cauză.

Prin urmare, ANC consideră că nu se mai justifică analiza detaliată a măsurii în care, ca urmare a exercitării puterii de contracarare, operatorii de rețele publice de telefonie fixă ar răspunde la o creștere a tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile prin refuzul de interconectare sau prin creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor în propriile rețele. Pe de altă parte, ANC consideră că impactul exercitării puterii de contracarare pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile asupra nivelului tarifelor de terminare trebuie analizat în detaliu în cazul relațiilor reciproce dintre furnizorii de servicii de telefonie mobilă.

3.3.3.3. Analiza puterii de contracarare în relațiile cu primii doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă (S.C. Vodafone România S.A. și S.C. Orange România S.A.) în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor în rețelele acestora

În această secțiune, ANC va analiza măsura în care există suficientă putere de contracarare din partea operatorilor care achiziționează servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile în

³³ „O abordare de tip Greenfield modificată ia în considerare reglementările care au fost impuse fără legătură cu SMP [puterea semnificativă pe piață, n.n.] și a celor impuse în legătură cu SMP pe piețe care nu intră în componența lanțului valoric supus analizei”, se arată în lucrarea „A Review of certain markets included in the Commission’s Recommendation on Relevant Markets subject to *ex ante* Regulation. An independent report by M. Cave, U. Stumpf, T Valetti, July 2006”.

rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., astfel încât să împiedice acești furnizori să se comporte în mod independent față de clienți, concurenți și consumatori. Puterea de contracarare se referă la puterea relativă a unui cumpărător în relațiile de negociere cu potențialul vânzător pentru serviciul în cauză.

Principalele modalități prin care se poate manifesta puterea de contracarare a operatorilor de rețele publice de telefonie fixă sau a celorlalți operatori de rețele publice de telefonie mobilă în relațiile cu S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele publice de telefonie ale acestor operatori sunt:

- a) refuzul de a cumpăra sau amânarea cumpărării serviciilor de terminare a apelurilor furnizate de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.;
- b) creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare în propriile rețele;
- c) creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul pentru apelurile către rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.

a) Refuzul sau amânarea achiziționării de servicii de terminare a apelurilor

În ceea ce privește opțiunea de a nu cumpăra sau de a refuza achiziționarea unui serviciu, trebuie analizat dacă un operator al unei rețele publice de telefonie ar putea refuza să achiziționeze serviciile de terminare a apelurilor în rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., reprezentând astfel o amenințare reală pentru aceștia din urmă.

Trebuie menționat, în primul rând, că o asemenea amenințare din partea unui operator ar putea prezenta credibilitate în măsura în care efectele sale asupra comportamentului S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. ar compensa efectele negative pe care absența interconectării cu rețelele operate de aceștia le-ar produce asupra operatorului în cauză. Totuși, există mai multe indicii care să susțină că este puțin probabil ca operatorul unei rețele publice de telefonie să renunțe la interconectarea cu rețelele primilor doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă. Operatorii de rețele publice de telefonie mobilă nu au niciun motiv comercial de a întrerupe interconectarea cu S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.

Decizia operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă de dimensiuni mai mici, precum S.C. Cosmote RMT S.A., S.C. Telemobil S.A sau S.C. RCS & RDS S.A., de a nu oferi propriilor abonați servicii de terminare a apelurilor în vreuna din rețelele operate de primii doi furnizori de servicii de telefonie la puncte mobile ar determina o puternică presiune asupra operatorilor respectivi din partea propriilor abonați, cărora nu li s-ar mai putea asigura conectivitatea cu o parte semnificativă a abonaților la servicii de telefonie la puncte mobile. Presiunea din partea utilizatorilor este plauzibilă având în vedere numărul mare de utilizatori cărora S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. le asigură conectivitatea la nivelul pieței cu amănuntul, prin urmare refuzul interconectării nu poate reprezenta o constrângere reală. Astfel, este mai important pentru operatorii rețelelor publice de telefonie mobilă să poată termina apeluri în rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., decât pentru S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. să poată termina apeluri în rețelele acestora (acest lucru se datorează, în special, capacității marilor operatori de rețele publice de telefonie mobilă de a acorda, unei baze extinse de utilizatori, tarife atractive pentru apelurile efectuate în propria rețea). S.C. Cosmote RMT S.A., S.C. Telemobil S.A sau S.C. RCS & RDS S.A. ar risca să-și piardă utilizatorii proprii în favoarea acestor operatori de rețele publice de telefonie mobilă, deoarece utilizatorii nu ar putea să efectueze apeluri către un număr semnificativ mai mare de abonați conectați la rețelele acestora. ANC nu dispune până în prezent de nicio dovadă care să ateste faptul că există operatori care nu ar dori să achiziționeze servicii de interconectare cu rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.

În același timp, este puțin probabil ca un operator de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni să fie, în mod individual, destul de important pentru S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. încât să-și poată exercita puterea de contracarare în calitate de cumpărător al serviciilor de terminare. Acest lucru se datorează faptului că niciun astfel de operator nu achiziționează un volum suficient de mare de servicii de terminare de la S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., astfel încât, prin încetarea cumpărării acestor servicii, să poată influența considerabil comportamentul pe piață al vreunuia dintre acești doi operatori.

În plus, tuturor operatorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, independent de puterea lor pe piață, le incumbă obligația legală de negociere a interconectării pentru a asigura conectivitatea între utilizatorii finali, precum și interoperabilitatea serviciilor. Această obligație diminuează semnificativ credibilitatea unei amenințări cu refuzul de a cumpăra servicii de terminare a apelurilor în rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., astfel că este foarte puțin probabil ca un operator să poată exercita în acest mod constrângeri reale asupra comportamentului S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.

Prin urmare, refuzul de a cumpăra sau amânarea cumpărării serviciilor de terminare a apelurilor în rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. nu reprezintă o amenințare pentru poziția deținută de cei doi furnizori pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele, astfel încât niciun utilizator al serviciilor de terminare furnizate de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. nu ar fi în măsură să exercite o putere de contracarare suficientă asupra acestora.

b) Creșterea tarifului de terminare în propriile rețele

Ca răspuns la o creștere a tarifelor practicate de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețelele lor, ceilalți operatori de rețele publice de telefonie mobilă ar putea aplica tarife mai mari pentru serviciile de terminare în propriile rețele a apelurilor provenite din rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. Cu toate acestea, ANC consideră ca un astfel de comportament nu ar fi în măsură să exercite o putere de contracarare suficientă asupra vreunui din primii doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă.

Această observație preliminară poate fi susținută și prin prezentarea dezechilibrului care există între volumul de trafic realizat din și către rețelele publice de telefonie mobilă în anul 2007, conform datelor prezentate în Tabelul nr. 14. S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. sunt operatorii în a căror rețele publice de telefonie este terminat cel mai mare volum de trafic dinspre rețelele celorlalți operatori de rețele publice de telefonie mobilă. Atunci când operatorii de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni răspund la o creștere a tarifelor de terminare practicate de către S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. printr-o creștere a tarifelor de terminare în propriile rețele, aceștia pot cel mult să-și reducă plățile nete realizate, fără însă a face neprofitabilă creșterea tarifelor de terminare practicate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni. Dimpotrivă, dezechilibrul dintre volumele de trafic aferente operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni este nesemnificativ pentru ca operatorul în a cărei rețea se termină cele mai multe apeluri (în anul 2007, S.C. Vodafone Romania S.A.) să-și poată exercita puterea de contracarare ca urmare a acestui dezechilibru și, mai mult, în timp, cotele de piață calculate în funcție de volumul de trafic ale celor doi mari operatori au variat doar într-o mică proporție. De asemenea, ținând cont de variațiile din trecut, este posibil ca rețeaua în care se termină cele mai multe apeluri la puncte mobile să se schimbe.

Tabel nr. 14: Traficul total realizat între doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă și diferențele existente în anul 2007 (operatorul în a cărui rețea se termină cel mai mare număr de minute este evidențiat cu litere aldine)

Sursa: ANC, procesul de colectare a datelor pentru revizuirea piețelor relevante din domeniul comunicațiilor electronice

c) Creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul pentru apelurile către rețelele primilor doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă

Puterea de contracarare a furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile se poate manifesta și prin creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul, în cazul unei creșteri a tarifelor percepute de către S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. pentru furnizarea de servicii de terminare a apelurilor în propria rețea. Această modalitate ar determina creșterea tarifelor datorate de proprii abonați pentru apelurile către rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., având ca efect imediat scăderea traficului către rețelele acestora. Ca răspuns la această creștere a tarifelor, abonații vor renunța, cel mai probabil, la serviciile oferite de propriul furnizor de servicii de telefonie la puncte mobile, achiziționând, după expirarea perioadei contractuale, serviciile oferite de către un alt furnizor de servicii de telefonie la tarife mai scăzute. De asemenea, va putea decide să achiziționeze și alte servicii suplimentare de la S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., pe bază de abonament sau cartele preplătite, pentru a putea beneficia de tarife mai scăzute pentru apelurile efectuate în aceeași rețea. Indiferent de soluția aleasă de către utilizatori, este puțin probabil ca operatorii care originează apelurile să înregistreze o creștere a veniturilor din efectuarea de apeluri către rețelele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni, existând chiar posibilitatea ca aceste venituri să scadă, în urma renunțării unor utilizatori la serviciile furnizate.

Astfel, creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul ar aduce, în primul rând, prejudicii propriilor abonați, având un impact comercial negativ, prin pierderea abonaților.

Ca și în cazul operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă, creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul de către operatorii de rețele publice de telefonie fixă, ca reacție la creșterea tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ar avea ca efect imediat scăderea traficului către rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. Mai mult, o astfel de creștere a tarifelor realizată de către S.C. Romtelecom S.A. sau de către operatorii alternativi de servicii de telefonie fixă ar putea reprezenta o oportunitate pentru marii operatori de rețele publice de telefonie mobilă de a-și comercializa propriile servicii de telefonie furnizate la puncte fixe prin intermediul rețelelor publice de telefonie mobilă, lansate pe piața cu amănuntul. Astfel, creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul ar duce prejudicii și operatorilor de rețele publice de telefonie fixă prin pierderea abonaților. Operatorii de rețele publice de telefonie fixă nu pot impune o amenințare credibilă asupra operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni prin creșterea tarifelor amănuntul.

În ceea ce privește operatorii de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni și operatorii alternativi de servicii de telefonie la puncte fixe, aceștia nu cumpără un volum suficient de mare de servicii de terminare oferite de S.C. Vodafone Romania S.A. sau S.C. Orange România S.A. În consecință, scăderea traficului originat din rețelele acestor furnizori către rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. nu ar fi în măsură să exercite o putere de contracarare suficientă asupra acestor operatori.

În concluzie, ANC consideră că, în absența reglementărilor, puterea de contracarare care se manifestă pe această piață ar fi insuficientă pentru a determina constrângeri asupra S.C. Vodafone România S.A. și S.C. Orange România S.A. astfel încât să împiedice manifestarea de către vreunul dintre aceștia a unui comportament independent față de clienți, concurenți și utilizatorii finali.

3.3.3.4. Analiza puterii de contracarare pe piețele serviciilor de terminare la puncte mobile a apelurilor în rețele publice de telefonie ale S.C. Cosmote RMT S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A.

În cazul în care operatorul care furnizează serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile este unul dintre cei trei operatori de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni (S.C. Cosmote RMT S.A., S.C. Telemobil S.A. sau S.C. RCS & RDS S.A.), niciunul dintre operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, indiferent de dimensiunea rețelei, nu ar avea vreun stimulent economic pentru a înceta achiziționarea serviciilor de terminare de la acești operatori

a) Refuzul sau amânarea achiziționării de servicii de terminare a apelurilor

Refuzul de a achiziționa servicii de terminare s-ar materializa, într-o primă fază, în incapacitatea de a asigura propriilor abonați posibilitatea de a efectua apeluri către un număr mai mare de abonați conectați la alte rețele publice de telefonie mobilă. În cazul operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni, efectul poate fi chiar pierderea abonaților care resimt o scădere a calității serviciilor. În cazul operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni, impactul este mai scăzut, având în vedere că un număr considerabil mai mic de utilizatori conectați la rețea se vor afla în imposibilitatea de a efectua apeluri către abonații conectați la rețele mai mici de telefonie mobilă. Cu toate acestea, toți operatorii rețelelor publice de telefonie mobilă vor avea de suferit de pe urma incapacității propriilor abonați de a comunica cu abonații altor rețele publice de telefonie mobilă – fie ea și de mici dimensiuni – care va fi percepută ca o limitare care afectează în mod semnificativ calitatea serviciilor oferite utilizatorilor finali.

Afirmația de mai sus se menține chiar dacă, în anul 2001, S.C. Mobifon S.A. (în prezent, S.C. Vodafone Romania S.A), S.C. Mobil Rom S.A. (în prezent, S.C. Orange România S.A) și S.C. Cosmorom S.A. (în prezent, S.C. Cosmote RMT S.A) au întrerupt interconectarea cu rețeaua operată de S.C. Telemobil S.A, timp de 3 zile, în urma refuzului acestei societăți de a încheia acorduri de interconectare cu cei trei operatori la tarifele propuse de aceștia³⁴. S.C. Telemobil S.A solicita aplicarea unor tarife de interconectare mai scăzute decât cele stabilite de către Ministerul Comunicațiilor³⁵.

ANC consideră că o astfel de situație este puțin probabil să se repete, având în vedere condițiile actuale ale pieței și cadrul de reglementare în vigoare. În anul 2001, S.C. Telemobil S.A. era un operator nou-intrat pe piață și nu dispunea de o bază de abonați stabilă, potențialul său în cadrul sectorului de comunicații electronice nefiind clar perceput de către utilizatorii celorlalți operatori de rețele publice de telefonie mobilă. De aceea, constrângerile pe care le-au resimțit operatorii de rețele publice de telefonie mobilă din partea propriilor abonați au fost limitate. Situația actuală diferă semnificativ, având în vedere că baza de abonați a S.C. Telemobil S.A. este stabilă; chiar dacă numărul total de abonați este comparativ mai mic față de numărul utilizatorilor care sunt conectați la restul rețelelor publice de telefonie mobilă, acesta pare suficient de mare pentru ca operatorii care ar dori să întrerupă interconectarea să resimtă presiunile exercitate din partea propriilor utilizatori, care nu mai pot efectua apeluri către abonații acestei rețele. O asemenea presiune este evidentă în special din partea utilizatorilor persoane juridice, care ar dori să poată contacta abonații S.C. Telemobil S.A., având în vedere că aceștia din urmă sunt, într-o proporție ridicată, persoane juridice.

În ceea ce privește întreruperea interconectării între S.C. Telemobil S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. în anul 2007, aceasta s-a datorat unei dispute în ceea ce privește tarifele solicitate pentru serviciile de terminare a apelurilor, în urma căreia S.C. Cosmote RMT S.A. a refuzat să accepte plata de către S.C. Telemobil S.A. a unui tarif mai mic pentru serviciile de terminare în rețeaua sa (ca urmare a implementării în trecut a principiului reciprocității). În aceste condiții, ANC a considerat această acțiune ca fiind, mai degrabă, o expresie a puterii S.C. Telemobil S.A. ca furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor în propria rețea, decât dovada exercitării puterii sale de contracarare³⁶.

b) Creșterea tarifului de terminare a apelurilor în propriile rețele

În absența reglementărilor, un operator de rețele publice de telefonie mobilă care achiziționează servicii de terminare a apelurilor de la un alt operator de rețele publice de telefonie mobilă care percepe un tarif ridicat poate amenința cu practicarea unui nivel similar pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea. Totuși, credibilitatea acestei amenințări depinde

³⁴ Conform Deciziei Consiliului Concurenței nr.124 din data de 1 aprilie 2003.

³⁵ Decizia Ministerului Comunicațiilor nr. 2/99/DC din data de 11 aprilie 1997.

³⁶ Decizia președintelui ANRCTI nr. 1803/2007. În urma acestei decizii, părțile au stabilit, de facto, o legătură de interconectare fără a avea încheiat un acord de interconectare. Până la întreruperea legăturii de interconectare, tarifele pentru serviciile de terminare stabilite erau reciproce: pentru terminarea apelurilor - 12\$cent/minut, iar pentru terminarea mesajelor scurte (SMS) - 3\$cent/minut.

de impactul pe care o astfel de practică o are asupra rentabilității ambilor operatori de rețele publice de telefonie mobilă.

Dacă volumul de trafic dintre operatori este echilibrat, amenințarea nu poate exercita constrângeri asupra tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile. Amenințarea cu practicarea unor tarife reciproce mai mari pentru serviciile de terminare la puncte mobile nu va influența profitabilitatea operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă. Într-o astfel de situație, operatorii de rețele publice de telefonie mobilă pot decide, după caz, practicarea unor tarife reciproce mai mari sau mai scăzute.

Cu toate acestea, în cazul în care operatorul care originează apeluri către o anumită rețea publică de telefonie mobilă primește mai multe apeluri din rețeaua respectivă (așa cum este cazul operatorilor S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A. în relația cu operatorii de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni), operatorul în a cărei rețea se termină un volum de trafic mai scăzut va înregistra costuri nete asociate deciziei ambilor operatori de a crește tarifele de terminare a apelurilor. Prin urmare, amenințarea cu practicarea unor tarife ridicate similare între doi operatori de rețele publice de telefonie mobilă este credibilă numai în cazul operatorilor în ale căror rețele este terminat cel mai mare volum de trafic. Se poate presupune că utilizatorii conectați la o rețea publică de telefonie mobilă de mici dimensiuni sunt nevoiți să apeleze mai mulți utilizatori care sunt conectați la o rețea publică de telefonie mobilă de mari dimensiuni, ceea ce înseamnă, conform datelor prezentate în Tabelul nr. 14, că utilizatorii conectați la o rețea mai mare recepționează mai multe apeluri. Astfel, amenințarea din partea operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni de a întrerupe interconectarea sau de a nu mai cumpăra servicii de terminare de la operatorii de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni este mai credibilă decât situația inversă, cu atât mai mult cu cât baza de utilizatori diferă semnificativ (de exemplu, S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. în comparație cu alți operatori de rețele publice de telefonie mobilă din România).

Cu toate acestea, ANC consideră că, în practică, această amenințare nu este suficient de puternică. În condițiile unui comportament de consum al utilizatorilor de servicii de telefonie la puncte mobile caracterizat prin efectuarea majorității apelurilor în rețeaua publică de telefonie mobilă la care sunt conectați (aproape 80%), implementarea portabilității numerelor și efectele potențiale asupra fluidității efective a pieței cu amănuntul (*churn*) sunt de natură să diminueze potențialul acestei amenințări. De asemenea, dacă un operator de rețele publice de telefonie mobilă de mici dimensiuni și-ar putea exercita puterea de contracarare numai în raport cu un operator de rețele publice de telefonie mobilă de mari dimensiuni, impactul la nivel general asupra operatorului de mici dimensiuni ar fi limitat, având în vedere celelalte acorduri de interconectare încheiate cu operatorii de rețele publice de telefonie mobilă și fixă și puterea pe care o poate exercita asupra acestora ca răspuns la o creștere a tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor.

Conform unei abordări de tip „*Greenfield*” modificate, această afirmație este valabilă mai ales în cazul operatorilor de rețele publice de telefonie fixă care nu au posibilitatea de a răspunde la o creștere a tarifelor de terminare a apelurilor în alte rețele printr-o creștere a tarifelor practicate pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea, deoarece aceste tarife sunt reglementate. Același raționament se aplică și cu privire la acordurile încheiate între S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A., S.C. Cosmote RMT S.A. fiind operatorul în a cărei rețea sunt terminate cele mai multe apeluri. Astfel, chiar dacă amenințarea S.C. Cosmote RMT S.A. de a crește tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea este credibilă, nu este suficientă pentru exercitarea puterii de contracarare față de S.C. Telemobil S.A.

c) Creșterea tarifelor pe piața cu amănuntul pentru apelurile către rețelele S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.

În ceea ce privește posibilitatea de a crește tarifele practicate pe piața cu amănuntul ca reacție la creșterea tarifelor practicate pentru serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, se aplică același raționament cu cel prezentat mai sus, în secțiunea 3.3.3.3. lit. c).

3.3.3.5. Implicațiile cadrului de reglementare asupra manifestării puterii de contracarare

Pentru evaluarea eficienței puterii de contracarare în relațiile dintre furnizori, ANC a analizat și măsura în care posibilitatea acestora de a se adresa Autorității³⁷ în cazul apariției unor neînțelegeri în relațiile de negociere privind serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, ca urmare a modificării tarifelor sau a impunerii unor tarife excesive în raport cu costurile de către unul dintre operatori, poate crea constrângeri asupra comportamentului unui furnizor în sensul renunțării la asemenea practici.

În primul rând, trebuie menționat faptul că ANC are calitatea de organ administrativ-jurisdicțional specializat în soluționarea litigiilor din domeniul comunicațiilor electronice, iar competența sa materială este limitată la soluționarea litigiilor în legătură cu obligațiile impuse furnizorilor prin dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2002 sau ale legislației speciale în domeniul comunicațiilor electronice ori de către ANC în conformitate cu aceste dispoziții. În consecință, în cazul în care un litigiu este ocazionat de încălcarea de către un furnizor a altor obligații, fără să se încalce și obligații specifice³⁸ prevăzute de legislația din domeniul comunicațiilor electronice, litigiul nu este de competența ANC și urmează a fi soluționat potrivit normelor de drept comun, în acest sens fiind și practica Autorității.

Pe de altă parte, art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 stabilește o excepție de la regula generală conform căreia obligații specifice în ceea ce privește accesul și interconectarea pot fi impuse doar operatorilor cu putere semnificativă, în conformitate cu prevederile art. 8 din același act normativ și ale Capitolului V – „Reguli aplicabile furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață” din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002.

Potrivit prevederilor art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, în calitatea sa de autoritate de reglementare, în vederea asigurării unui mediu concurențial, ANC are atribuția generală de a lua toate măsurile necesare în vederea realizării accesului și interconectării în condiții adecvate, cu respectarea principiilor eficienței economice, promovării concurenței și maximizării beneficiilor utilizatorului final, putând stabili în acest caz și condițiile în care se realizează interconectarea sau accesul.

În aplicarea prevederilor legale menționate mai sus, ANC poate impune obligații în sarcina operatorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, inclusiv, acolo unde este cazul, obligația de a asigura interconectarea rețelelor acestora, dacă impunerea acestor obligații este necesară pentru asigurarea conectivității între utilizatorii finali. Obligațiile astfel impuse trebuie să fie obiective, transparente, proporționale și nediscriminatorii.

Căile procedurale prin care ANC poate lua aceste măsuri sunt stabilite de prevederile art. 5 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, astfel: fie din proprie inițiativă sau la cererea unui furnizor, cu respectarea procedurilor prevăzute la art. 34¹ și 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002 (consultare europeană și consultare publică națională), fie, în cazul în care

³⁷ În situația apariției unui litigiu între furnizorii de rețele sau de servicii de comunicații electronice în legătură cu obligațiile impuse acestora în temeiul Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2002 sau al legislației speciale din domeniul comunicațiilor electronice, partea interesată poate sesiza ANC în vederea soluționării litigiului. Potrivit dispozițiilor art. 4 alin. (1) lit. j) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 106/2008 privind înființarea Autorității Naționale pentru Comunicații, una dintre funcțiile ANC este cea de organ de decizie în soluționarea litigiilor dintre furnizorii de rețele și de servicii în domeniul comunicațiilor electronice, în scopul asigurării liberei concurențe și al protecției intereselor utilizatorilor pe piețele acestor servicii, iar, potrivit dispozițiilor art. 36 alin. (1) și (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, „Art. 36. – (1) În situația apariției unui litigiu între furnizori de rețele sau de servicii de comunicații electronice în legătură cu obligațiile impuse acestora prin dispozițiile prezentei ordonanțe de urgență sau ale legislației speciale în domeniul comunicațiilor electronice sau de către ANC în conformitate cu aceste dispoziții, partea interesată poate sesiza ANC în vederea soluționării litigiului sau poate introduce o cerere de chemare în judecată la instanța competentă. ANC soluționează litigiul în termen de 4 luni de la data sesizării, în afara situațiilor excepționale, în care un termen mai lung este necesar pentru buna soluționare a cazului.[...] (4) Decizia emisă de președintele ANC, în condițiile prezentului articol, constituie act administrativ-jurisdicțional, putând fi atacată în contencios administrativ [...]”

³⁸ Obligațiile specifice prevăzute de legislația din domeniul comunicațiilor electronice sunt acelea impuse fie direct, prin dispozițiile legislației primare (Ordonanța de urgență a Guvernului nr.79/2002 și celelalte acte normative din domeniul comunicațiilor electronice), fie indirect, prin dispozițiile legislației secundare elaborate de către ANC. În ceea ce privește acest din urmă caz, ca regulă, ANC poate impune obligații în sarcina furnizorilor numai după parcurgerea obligatorie a următoarelor etape:

- a) identificarea piețelor relevante (de gros sau cu amănuntul), în conformitate cu prevederile Recomandării CE;
- b) desemnarea pe piețele unde nu există concurență efectivă a furnizorilor cu putere semnificativă pe aceste piețe, potrivit prevederilor Instrucțiunilor CE;
- c) impunerea, în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piață, a uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute la art.9-13 din Ordonanța Guvernului nr.34/2002, respectiv la art.15, 16 și 18 din Legea nr.304/2003, în cazul piețelor cu amănuntul.

în urma negocierilor dintre furnizori nu se poate ajunge la încheierea unui acord, la cererea oricăreia dintre părțile implicate, cu respectarea procedurii prevăzute la art. 36 din același act normativ (procedura de soluționare a litigiilor).

În cazul serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANC a exercitat această competență într-un singur caz³⁹. Astfel, Autoritatea a luat măsuri provizorii conform art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și art. 34¹ alin. (7) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, în urma depunerii unei cereri de soluționare a litigiilor de către S.C. Cosmote RMT S.A., aflată în litigiu cu S.C. Telemobil S.A. în privința tarifelor de interconectare. S-a dovedit că S.C. Telemobil S.A. a suspendat legătura de interconectare dintre cele două rețele și, prin urmare, abonații celor doi operatori nu au mai putut comunica între ei. S.C. Cosmote RMT S.A. a solicitat autorității să impună în sarcina S.C. Telemobil S.A. obligația de a asigura furnizarea serviciilor de interconectare solicitate, în aceleași condiții tehnice și comerciale cu cele aplicate până în momentul întreruperii legăturii de interconectare. Decizia Autorității prin care s-a impus S.C. Telemobil S.A. obligația, cu titlu provizoriu, de a lua toate măsurile necesare asigurării furnizării serviciilor de interconectare în vederea originării, respectiv terminării la puncte mobile a apelurilor originare de utilizatorii celor doi furnizori, inclusiv orice măsuri tehnice sau administrative, în scopul asigurării comunicării între utilizatorii acestora, a fost comunicată Comisiei Europene, conform art.7 alin. (6) din Directiva-cadru.

Așadar, din coroborarea dispozițiilor art. 5 alin. (5) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și ale art. 36 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, rezultă că, în cazul în care ANC este investită cu soluționarea unui litigiu în materia accesului și interconectării, competența ei materială este stabilită de prevederile art. 36, astfel cum au fost prezentate mai sus. Prin urmare, în cadrul soluționării unui astfel de litigiu, autoritatea de reglementare nu poate impune obligații noi, ci este abilitată să stabilească exclusiv acele condiții în legătură cu obligațiile impuse anterior în una din cele două modalități arătate mai sus.

De asemenea, atât în situația în care intenționează să impună obligații în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piață în conformitate cu prevederile art. 8 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 și ale Capitolului V din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002, respectiv a furnizorilor care controlează accesul la utilizatorii finali, în conformitate cu prevederile art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANC are obligația de a parcurge procedurile stabilite la art. 34¹ și 50 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 79/2002. Având în vedere că, potrivit prevederilor art. 50, deciziile de soluționare a litigiilor sunt exceptate de la procedura de consultare publică și, pe cale de consecință, și de la procedura notificării Comisiei Europene și a celorlalte autorități de reglementare din statele membre, rezultă că autoritatea de reglementare nu poate impune obligații noi în cadrul procedurii de soluționare a litigiilor.

Astfel, în ceea ce privește sesizările furnizorilor care au solicitat luarea de către ANC, în cadrul procedurii de soluționare a litigiilor, a unor măsuri în temeiul dispozițiilor art. 5 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 ce constau în impunerea unor obligații noi în sarcina unor furnizori, acestea au fost respinse, mecanismul de soluționare a litigiilor neputând înlocui procedurile legale de impunere a obligațiilor în conformitate cu cadrul de reglementare.

În al doilea rând, aplicarea unor măsuri de reglementare ca urmare a soluționării unor litigii între furnizori nu ar fi în măsură să asigure un cadru legal sigur și predictibil în ceea ce privește funcționarea pieței, ar rezolva numai problemele apărute în relația dintre cele două părți aflate în litigiu, dar nu și potențialele probleme față de toți furnizorii de pe piață, și nu ar putea preveni folosirea puterii de piață a furnizorului pe piețele adiacente sau din aval, cu efecte negative indirecte asupra consumatorilor (de exemplu, prin stabilirea unor tarife cu amănuntul care vor reflecta tarifele de terminare excesive). Astfel, deciziile de soluționare a litigiilor sunt opozabile doar părților din litigiu, iar orice obligații impuse în cadrul unui litigiu se vor aplica doar în relația dintre acestea. O obligație impusă unui operator cu privire la nivelul tarifelor în relația cu cealaltă parte la litigiu nu-l va împiedica pe acesta să stabilească tarife mult mai mari în relațiile cu alți operatori. Totodată, faptul că un operator se adresează autorității de reglementare pentru a-l obliga pe un alt operator să furnizeze servicii de interconectare nu constituie un motiv suficient pentru acesta de a negocia cu bună credință interconectarea în alte cazuri.

³⁹ Decizia președintelui ANRCTI nr. 1803/2007.

De asemenea, în cadrul litigiilor, Autoritatea trebuie să respecte solicitările reclamantului, conform principiului disponibilității. Potrivit acestui principiu, consacrat de prevederile art. 129 alin. (6) din Codul de procedură civilă, cadrul procesual și limitele cererii sunt determinate de reclamant, instanța având obligația de a se pronunța numai cu privire la ceea ce s-a cerut, neputând acorda altceva decât s-a cerut (*extra petita*) sau mai mult decât s-a cerut (*plus petita*). Astfel, chiar în cazul în care ar lua anumite măsuri în cadrul procedurii de soluționare a litigiilor, ANC nu ar putea stabili alte condiții decât cele solicitate de reclamant, care în unele cazuri sunt ineficiente sau inechitabile.

În concluzie, ANC consideră că procedurile de soluționare a litigiilor nu reprezintă un substitut pentru impunerea de măsuri de reglementarea *ex ante* în sarcina furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile identificați ca având putere semnificativă de piață, nefiind în măsură să atenueze puterea de piață pe care o poate avea un anumit furnizor în relațiile cu furnizorii care reprezintă cererea.

3.3.3.6. Concluzii cu privire la puterea de contracarare pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile

Pe baza considerentelor prezentate mai sus, ANC consideră că nu există dovezi care să susțină că există furnizori care pot exercita putere de contracarare asupra puterii de piață a operatorilor de rețele publice de telefonie mobilă, astfel încât aceștia să nu acționeze într-o măsură apreciabilă în mod independent față de clienți, concurenți și utilizatorii finali pe piețelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie.

3.4. Concluzii cu privire la identificarea potențialilor furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie

Pe baza criteriilor analizate (cota de piață de 100% și stabilitatea acesteia în timp, existența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață, absența sau puterea de contracarare scăzută a cumpărătorilor), următorii furnizori care operează rețele publice de acces în vederea furnizării de servicii de telefonie la puncte mobile, au putere semnificativă pe piața relevantă a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie:

1. Societatea Comercială „Cosmote Romanian Mobile Telecommunications” – S.A.;
2. Societatea Comercială „Orange România” – S.A.;
3. Societatea Comercială „RCS & RDS” – S.A.;
4. Societatea Comercială „Telemobil” – S.A.;
5. Societatea Comercială „Vodafone Romania” – S.A.

Capitolul IV

Impunerea obligațiilor specifice în sarcina operatorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante identificate

4.1. Cadrul legal

Potrivit prevederilor art. 8 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, „*Dacă, în urma unei analize de piață realizate în conformitate cu prevederile cap. V din Ordonanța-cadru, un operator este desemnat ca având putere semnificativă pe o piață relevantă, autoritatea de reglementare va impune acestuia, în mod corespunzător, una sau mai multe dintre obligațiile prevăzute la art. 9-13.*” Prin urmare, ANC trebuie să impună cel puțin una din obligațiile prevăzute la art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002 în sarcina furnizorilor desemnați cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile.

În conformitate cu dispozițiile art. 9-13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, care transpun în legislația națională prevederile art. 9-13 din Directiva privind accesul, obligațiile care pot fi impuse de către ANC furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele de gros ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt:

- **obligația de transparentă** în legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice (art. 9). Această obligație poate viza aducerea la cunoștința publicului a anumitor informații, precum specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare a serviciilor, informațiile contabile și tarifele practicate. De asemenea, în cazul în care unui furnizor i s-a impus obligația de nediscriminare, ANC poate impune acelui furnizor obligația de a publica o ofertă de referință;

- **obligația de nediscriminare** în legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice, prin care să se asigure că furnizorii aplică condiții echivalente în circumstanțe echivalente altor persoane care furnizează servicii echivalente și că pun la dispoziție terților servicii și informații în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate filialelor, sediilor secundare sau partenerilor lor (art. 10);

- **obligația de evidență contabilă separată**, în cadrul contabilității interne de gestiune, pentru anumite activități care au legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice (art. 11). Autoritatea de reglementare poate impune unui furnizor integrat pe verticală să urmărească distinct în evidența corespunzătoare tarifele la vânzarea de gros și tarifele de transfer intern, pentru a asigura îndeplinirea obligației de nediscriminare. De asemenea, pentru a facilita verificarea îndeplinirii obligațiilor de transparentă și de nediscriminare autoritatea de reglementare poate să impună furnizorilor obligația de a furniza, la cerere, înregistrări contabile, inclusiv date provenind de la terți privitoare la venituri. În scopul promovării unei piețe deschise și concurențiale autoritatea de reglementare poate publica informațiile contabile obținute, în condițiile legii;

- **obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și ale infrastructurii asociate** (art. 12). Obligația de acces poate viza: acordarea către un terț a dreptului de acces la elemente specifice ale rețelei sau la infrastructura asociată, inclusiv a accesului necondiționat la bucla locală; negocierea, cu bună-credință, cu orice terț care solicită accesul; neretragerea dreptului de acces deja acordat; furnizarea către terți a anumitor servicii la nivel de gros, în vederea revânzării; acordarea accesului liber la interfețele tehnice, protocoalele sau alte tehnologii esențiale care sunt indispensabile pentru interoperabilitatea serviciilor, inclusiv a serviciilor de rețele virtuale; furnizarea colocării sau a altor forme de utilizare partajată a spațiilor ori echipamentelor, inclusiv a conductelor, clădirilor și pilonilor; furnizarea unor servicii determinate, necesare pentru asigurarea interoperabilității serviciilor destinate utilizatorilor finali, inclusiv a resurselor destinate serviciilor de rețele inteligente sau a serviciului de roaming în rețelele mobile; acordarea accesului la sistemele de asistență operațională sau la alte sisteme software similare, necesare pentru asigurarea unei concurențe loiale în furnizarea serviciilor; interconectarea rețelelor sau a unor elemente de rețea;

- **obligația referitoare la recuperarea costurilor și controlul tarifelor, inclusiv obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri și privind evidența contabilă,** pentru furnizarea anumitor forme de acces sau de interconectare (art. 13).

ANC poate impune alte remedii decât cele indicate mai sus, în cazuri excepționale, doar după obținerea unei decizii de autorizare din partea Comisiei Europene⁴⁰ privind măsura propusă.

În procesul de selectare a celor mai potrivite remedii ce pot fi utilizate pentru soluționarea problemelor concurențiale identificate, ANC are obligația de a ține cont de obiectivele prevăzute la art. 8 din Directiva-cadru (promovarea concurenței, contribuția la dezvoltarea pieței interne și promovarea intereselor utilizatorilor). Astfel, orice obligație impusă de ANC trebuie să se bazeze pe natura problemei concurențiale identificate, să fie proporțională și justificată în vederea atingerii obiectivelor stabilite.

4.2. Probleme concurențiale identificate la nivelul piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în fiecare rețea publică de telefonie

Problemele concurențiale la nivelul piețelor relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, identificate de ANC în prezenta analiză, vizează atât aspecte referitoare la nivelul tarifelor de interconectare practicate, cât și aspecte non-tarifare.

Așa cum am precizat mai sus, un operator de rețele publice de telefonie mobilă deține *de facto* un monopol pe piața serviciilor de terminare a apelurilor în propria rețea, fără ca mecanismul substituibilității cererii și ofertei să fie eficient pe piețele relevante respective. Datorită faptului că nu există suficiente constrângeri concurențiale exercitate asupra furnizorilor de servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANC consideră că acești furnizori nu au suficiente stimulente pentru a-și reduce tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile până la un nivel eficient.

Există indicii că, în absența reglementării, tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile ar fi stabilite la un nivel excesiv și ineficient, deoarece concurența dintre furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă îi determină pe fiecare dintre aceștia să maximizeze beneficiile propriilor utilizatori finali, în detrimentul utilizatorilor altor rețele, care vor fi nevoiți să suporte un nivel al tarifelor mai ridicat pentru apelurile terminate în rețeaua respectivă. Astfel, recent, S.C. Telemobil S.A.⁴¹ și S.C. Cosmote RMT S.A.⁴², și-au exprimat intenția de a majora tarifele pentru serviciile de terminare până la un nivel de 8-10 eurocenți/minut, așa cum rezultă din paginile de internet ale acestora.

Potențiala distorsionare a concurenței pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, la nivelul pieței de gros, ca rezultat al unor tarife excesive, ar putea afecta în mod nefavorabil atât concurența la nivelul pieței de gros, cât și pe cea la nivelul pieței cu amănuntul. Astfel, la nivelul pieței cu amănuntul, furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă beneficiază de stimulentele necesare în vederea menținerii tarifelor aferente serviciilor oferite propriilor abonați la un nivel care să atragă și să fidelizeze clienții, dar nu suficiente stimulente de a aplica același tratament în ceea ce privește apelurile originare în alte rețele. Nivelul ridicat al tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile determină stabilirea unor tarife mai ridicate pe piața cu amănuntul pentru apelurile fix-mobil și mobil-mobil în afara rețelei, comparativ cu tarifele apelurilor realizate în aceeași rețea.

Pe de altă parte, utilizarea veniturilor suplimentare obținute din practicarea unor tarife excesive pentru serviciile de terminare a apelurilor pentru subvenționarea, pe piața cu amănuntul, a serviciilor de comunicații electronice sau a terminalelor oferite propriilor abonați pot conduce la distorsionarea concurenței, dacă astfel de strategii sunt aplicate în cadrul unor piețe mature. În principiu, astfel de practici pot determina stimularea artificială a penetrării, descurajează schimbarea furnizorului de servicii, dar și comunicarea între utilizatorii diferitelor rețele, putând, în

⁴⁰ Art. 8 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002.

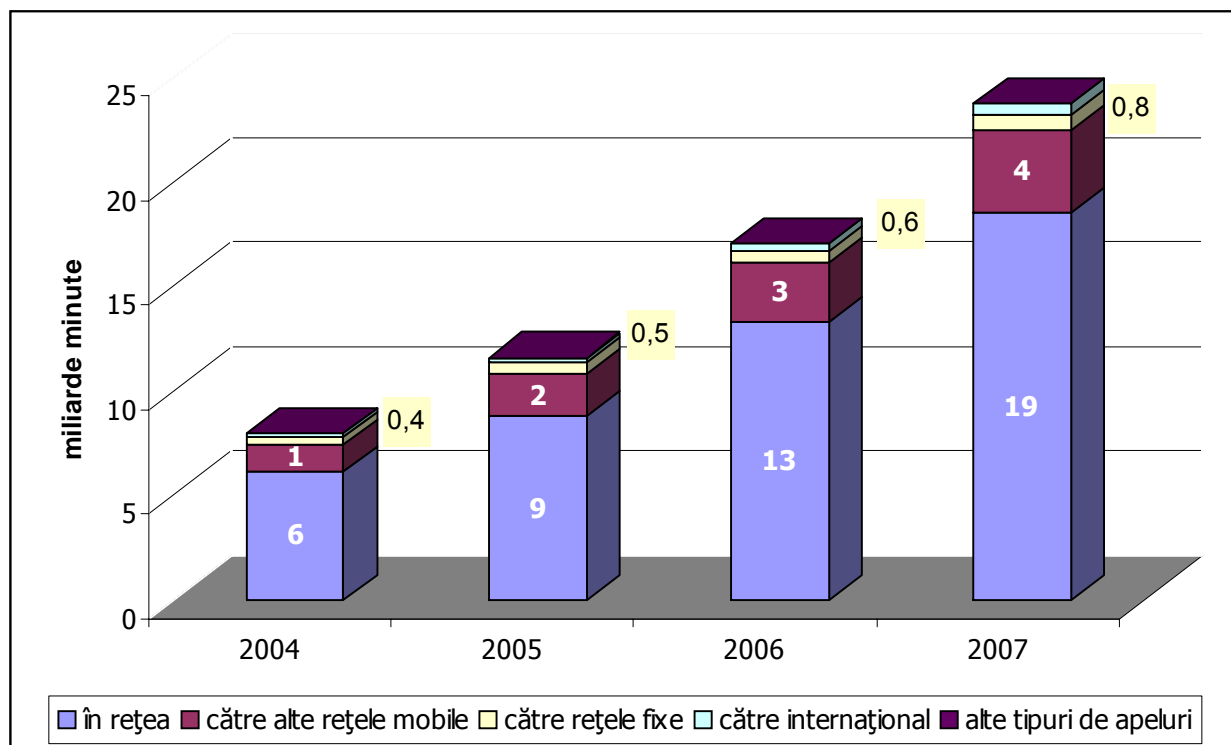
⁴¹ <http://www.zapp.ro/termeni-legali/utilizarea-produselor-si-serviciilor-zapp/>

⁴² <http://www.cosmote.ro/ro/content.aspx?style=styles&ns=-10000&cid=17944>

final, favoriza concentrarea pieței. Astfel de practici afectează bunăstarea socială, distorsionează comportamentul de consum, pot afecta capacitatea concurențială a furnizorilor și pot constitui o barieră la intrarea pe piață.

Spre exemplu, în condițiile în care tarifele medii pentru apelurile realizate în aceeași rețea sunt cu aproape 50% mai mici în comparație cu tarifele medii ale apelurilor către alte rețele publice de telefonie mobilă, ponderea convorbirilor realizate în aceeași rețea în totalul convorbirilor originare în rețelele publice de telefonie mobilă din România s-a menținut în mod constant la niveluri ridicate, de 76% - 78%, în intervalul 2004 – 2007 (Figura nr. 1).

Figura nr. 1 : Volume de trafic facturat originat în rețele publice de telefonie mobilă de către utilizatorii finali

Sursa: ANC

În ceea ce privește constrângerile concurențiale la nivelul pieței de gros, ANC apreciază că furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă nu sunt stimulați să-și reducă tarifele, cel puțin datorită faptului că astfel ar conferi concurenților avantaje competitive pe piața cu amănuntul, prin reducerea costurilor. O consecință directă a practicării unor tarife mari pentru serviciile de terminare este, așadar, creșterea costurilor concurenților, prin creșterea costurilor aferente serviciilor la nivelul pieței cu amănuntul. Într-o astfel de situație, concurenții sunt constrânși să-și recupereze costurile suplimentare cu achiziționarea serviciilor de terminare prin creșterea tarifelor pentru serviciile de terminare pe care le furnizează la rândul său celorlalți furnizori, astfel încât să poată reduce tarifele serviciilor cu amănuntul.

ANC consideră că efectele menționate mai sus creează presiuni concurențiale, ce afectează atât furnizorii existenți pe piață, cât și furnizorii nou-intrați pe piață care doresc să termine apeluri în rețelele publice de telefonie mobilă. De asemenea, nivelul ridicat al tarifelor pentru serviciile de terminare afectează concurența ofertelor de servicii de apeluri fix-mobil și, respectiv, mobil-mobil în afara rețelei, în detrimentul utilizatorilor finali, al furnizorilor de servicii de telefonie la puncte fixe și al furnizorilor de servicii de telefonie la puncte mobile de talie mică. Deoarece constrângerile concurențiale sunt insuficiente pentru a asigura stabilirea unor tarife pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile la un nivel eficient, ANC consideră necesară impunerea anumitor obligații în sarcina furnizorilor care controlează accesul la utilizatorii finali și au putere semnificativă pe piață, proporțional cu problemele concurențiale identificate pe piețele relevante.

Odată cu tarifele excesive pentru serviciile de terminare și efectul lor negativ asupra concurenței pe piața cu amănuntul, ANC a analizat și alte probleme concurențiale, precum:

retragerea dreptului de acces deja acordat în vederea furnizării serviciului de terminare a apelurilor, refuzul de a furniza capacitatea de interconectare solicitată, lipsa transparenței în ceea ce privește tarifele, termenele și condițiile de furnizare a serviciilor de interconectare, respectiv, comportamentul discriminatoriu în ceea ce privește tarifele și nivelul de calitate al serviciilor prestate pentru furnizarea capacității legăturilor de interconectare. La impunerea eventualelor obligații care să remedieze aceste eșecuri ale pieței, ANC a luat în considerare rezultatele studiului de piață realizat în rândul furnizorilor, dar și alte surse disponibile (incluzând activitățile de soluționare a litigiilor și plângerile primite de la furnizori); acestea indică faptul că negocierea și implementarea acordurilor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile nu reflectă mecanismele unei piețe concurențiale.

Menționăm în special următoarele probleme:

1. atât furnizorii de rețele publice de telefonie fixă, cât și furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă au reclamat dificultăți și întârzieri semnificative în încheierea acordurilor de interconectare cu anumiți furnizori de rețele publice de telefonie mobilă. Unii furnizori au amânat sau au refuzat interconectarea directă, justificând aceste acțiuni prin absența infrastructurii necesare pentru furnizarea interconectării directe. S-au mai înregistrat probleme și întârzieri legate de interconectarea indirectă (S.C. Telemobil S.A. a refuzat în mod sistematic realizarea interconectării indirecte);

2. ANC a primit plângeri privind impunerea unilaterală a clauzele incluse în acordurile de interconectare. Din unele plângeri rezultă că unele clauze contractuale sunt abuzive, precum termenele de implementare a contractelor de interconectare, furnizarea capacității de interconectare sau alte condiții generale, incluzând cuantumul foarte ridicat al scrisorii de garanție, astfel:

a) sfera serviciilor de interconectare a fost restrânsă, furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă acceptând terminarea în rețeaua proprie doar a traficului național originat de către abonații furnizorilor cu care aveau încheiate acorduri de interconectare. Furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă au solicitat încheierea de acorduri separate pentru terminarea traficului internațional și au perceput tarife de terminare mai mari decât pentru terminarea traficului național. De asemenea, furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă impun utilizarea unor soluții tehnice de interconectare diferite pentru terminarea traficului național, respectiv a traficului internațional; în consecință, aceștia impun și achiziționarea unor legături de interconectare separate pentru transmiterea traficului originat în afara României;

b) furnizorii au fost obligați să plătească pentru servicii care nu erau necesare pentru realizarea interconectării. De exemplu, pentru interconectarea indirectă prin intermediul serviciilor de tranzit oferite de S.C. Romtelecom S.A., furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă au solicitat acestuia marcarea traficului furnizorului interconectat indirect; serviciul de marcarea a traficului este plătit de furnizorul care originează apelul, chiar dacă acesta este solicitat de furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă. Transmiterea unui alt tip de trafic de terminare către un furnizor de rețele publice de telefonie mobilă l-ar îndreptăți pe acesta să solicite plata unor daune contractuale sub forma unei suprataxe de 100% aplicată la volumul total de trafic originat de la numerele respective pe durata unei luni; în plus, furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă are posibilitatea de a restricționa traficul originat de la numerele respective;

c) furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă au intenționat să perceapă tarife foarte ridicate pentru furnizarea serviciilor auxiliare. De exemplu, potrivit unui furnizor, S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. au încercat să impună utilizarea legăturilor de interconectare puse la dispoziție de către aceștia, la tarife mai mari decât tarifele furnizorului respectiv pentru servicii similare;

3. procedura și cazurile de solicitare a constituirii unei scrisori de garanție bancară în cazul încheierii unor acorduri de interconectare, respectiv de renunțare la aceasta au fost considerate arbitrare și netransparente;

4. a fost semnalată impunerea unor clauze inechitabile referitoare la suportarea de către furnizorul care a solicitat interconectarea a tuturor costurilor asociate interconectării inițiale, precum și la suportarea integrală de către acesta a costurilor lunare pentru legăturile de interconectare, până la atingerea unui anumit volum al traficului;

5. în absența unor clauze contractuale referitoare la durata de implementare a acordurilor de interconectare, s-au raportat întârzieri semnificative în implementarea interconectării;

6. clauzele de denunțare unilaterală și de renegociere a contractului au fost considerate abuzive.

De asemenea, ANC a observat că diverse mijloace de întârziere sau de limitare a interconectării utilizate de principalii furnizori de rețele publice de telefonie mobilă, S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. (de exemplu, limitarea serviciilor de interconectare la traficul național, în lipsa unui acord separat pentru traficul internațional), au fost adoptate și de alți furnizori de rețele publice de telefonie mobilă, cum ar fi S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A.

4.3. Obligații impuse anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă

Pe baza Regulamentului privind identificarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice și a Regulamentului privind efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, Autoritatea a desemnat în anul 2002 S.C. Mobifon S.A. (în prezent, S.C. Vodafone Romania S.A.), S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmorom S.A. (în prezent, S.C. Cosmote RMT S.A.) și, respectiv, S.C. Telemobil S.A. ca având putere semnificativă pe piețele accesului la rețelele proprii de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor.

În vederea asigurării interoperabilității rețelelor și a serviciilor de comunicații electronice, pe baza principiilor eficienței economice, promovării concurenței și maximizării beneficiilor utilizatorilor finali, prin Deciziile președintelui ANRC nr. 123/2003, nr. 124/2003, nr. 125/2003 și nr. 126/2006, au fost impuse furnizorilor cu putere semnificativă obligații în legătură cu interconectarea rețelelor pe care le operează, respectiv obligații de transparentă, de nediscriminare, de evidență contabilă separată, de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, precum și de evidență contabilă și de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, în mod diferențiat, după cum urmează:

I. În sarcina S.C. Vodafone Romania S.A. și, respectiv, S.C. Orange România S.A. au fost impuse următoarele obligații:

1. *obligația de acces* - obligația de a furniza cel puțin serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, în condiții reglementate, precum și obligația de a acorda accesul la toate serviciile necesare exploatarea în condiții normale a interconectării cu rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor;

2. *obligația de transparentă* - obligația de a publica tarifele aferente tuturor serviciilor necesare realizării interconectării cu rețeaua publică de telefonie mobilă, în vederea terminării apelurilor și de a transmite ANC o copie a acordurilor de interconectare în termen de 7 zile de la încheierea acestora;

3. *obligația de nediscriminare* - obligația de a aplica condiții echivalente de interconectare în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau beneficiază deja de interconectarea, precum și de a pune la dispoziția acestora servicii și informații în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu cele oferite pentru propriile servicii sau pentru serviciile furnizate persoanelor din același grup;

4. *controlul tarifelor și fundamentarea tarifelor în funcție de costuri* - în anul 2003, ANRC a impus în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. obligații privind evidența contabilă. Aceasta constă în obligația de a determina costurile serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile pe baza unui model de tip „top-down” de calculație a costurilor incrementale pe termen lung (modelul de tip „top-down”) și de a transmite ANRC modelul de tip „top-down” și documentația aferentă⁴³. ANRC a solicitat furnizorilor realizarea de astfel de modele de tip „top-down” pentru a fi reconciliate cu modelul de tip „bottom-up” de calculație a costurilor incrementale pe termen lung (modelul de tip „bottom-up”) dezvoltat de

⁴³ Decizia președintelui ANRC nr. 1.382/2003 pentru aprobarea Regulamentului privind realizarea modelului de tip „top-down” de calculație a costurilor incrementale pe termen lung de către Societatea Comercială „Mobifon” – S.A. și Decizia președintelui ANRC nr.1.383/2003 pentru aprobarea Regulamentului privind realizarea modelului de tip „top-down” de calculație a costurilor incrementale pe termen lung de către Societatea Comercială „Orange România” – S.A.

ANRC și pentru a stabili tarifele de interconectare fundamentate în funcție de costuri pe baza unui model hibrid.

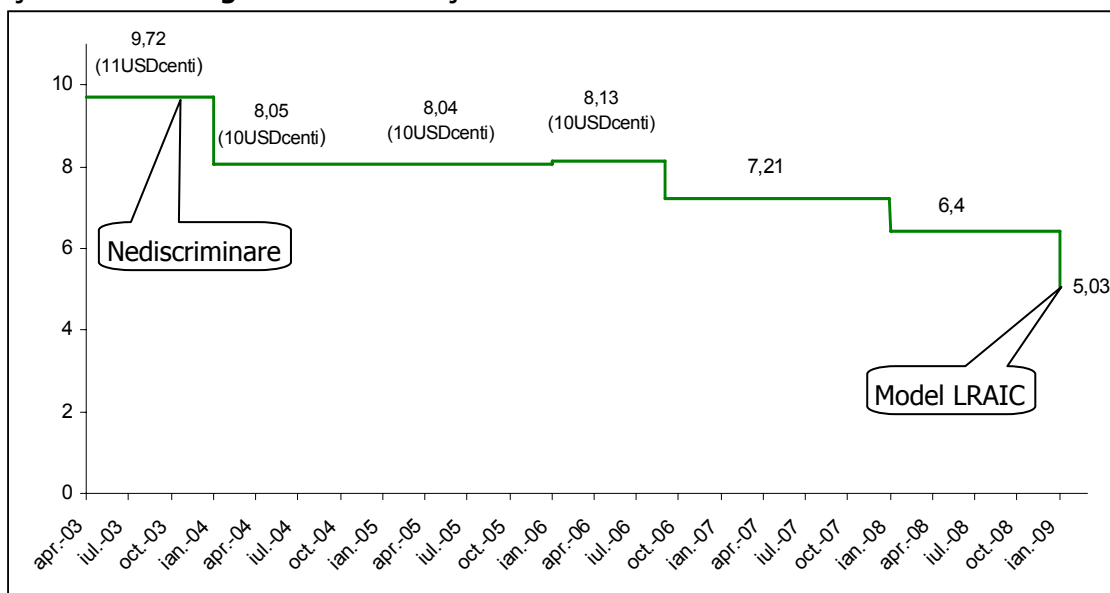
Deoarece furnizorii nu au transmis documentația aferentă modelului de tip „top-down”, au fost sancționați prin aplicarea unei amenzi administrative în cuantum de 1.500 lei pentru fiecare zi de întârziere, până la transmiterea documentației.

De asemenea, tarifele de interconectare urmau să fie fundamentate în funcție de costuri, pe baza unui model de calculație a costurilor de tip incremental pe termen lung (LRIC) aprobat de ANRC. În acest sens, a fost adoptată o abordare secvențială, după cum urmează:

- prima etapă - până la data la care tarifele de interconectare ar fi fost determinate pe baza unui astfel de model, ANRC a stabilit plafoane tarifare nediscriminatorii, pornind de la cel mai mic tarif liber-negociat de către furnizori. Astfel, tarifele au fost plafonate la 11 USDcenti/minut în anul 2003 și, respectiv, la 10 USDcenti/minut de la data de 1 ianuarie 2004, până la data implementării modelului LRIC⁴⁴;

- a doua etapă – fundamentarea tarifelor în funcție de costuri, pe baza unui model hibrid, rezultat din reconcilierea modelului de tip „bottom-up” dezvoltat de ANRC, cu modelele de tip „top-down” dezvoltate de furnizori. Nerespectarea de către furnizori a obligației privind evidența contabilă a făcut imposibilă dezvoltarea unui model hibrid, însă nu a împiedicat fundamentarea tarifelor în funcție de costuri, care au fost estimate pe baza modelului de tip „bottom-up”⁴⁵. Implementarea modelului de tip „bottom-up” a determinat reducerea progresivă a tarifelor maxime pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile de-a lungul unei perioade de tranziție a cărei țintă o reprezintă costurile medii incrementale pe termen lung estimate pentru anul 2009, respectiv de 5,03 eurocenti/minut⁴⁶ (Figura nr. 2).

Figura nr. 2. Tarife reglementate pentru terminarea apelurilor la puncte mobile în rețelele S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A.

Sursa: ANC și www.bnro.ro

5. *obligația de evidență contabilă separată*, în cadrul contabilității interne de gestiune, pentru toate activitățile legate de interconectarea cu rețelele publice de telefonie mobilă pe care le operează, în vederea terminării la puncte mobile a apelurilor - această obligație urma să fie

⁴⁴ Deciziile președintelui ANRC nr. 123/2003 și nr. 124/2003.

⁴⁵ Modelul (finalizat în luna iulie 2006) estimează costurile medii incrementale pe termen lung ale unui operator eficient care operează la scara S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., utilizând standardele de tehnologie GSM 900 și GSM 1800.

⁴⁶ Decizia președintelui ANRC nr. 437/2006 privind stabilirea tarifelor serviciilor de interconectare furnizate de S.C. „Orange România” – S.A. pe piața accesului la propria rețea de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor, pe baza unui model de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung, cu modificările și completările ulterioare, și Decizia președintelui ANRC nr.436/2006 privind stabilirea tarifelor serviciilor de interconectare furnizate de S.C. „Vodafone Romania” – S.A. pe piața accesului la propria rețea de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor, pe baza unui model de calculație a costurilor medii incrementale pe termen lung, cu modificările și completările ulterioare.

implementată în termen de 1 an de la data adoptării de către Autoritate a principiilor și condițiilor de realizare a evidenței contabile separată (aceste principii și condiții nu au fost adoptate, prin urmare această obligație nu a fost implementată).

II. S.C. Cosmote RMT S.A. și, respectiv, S.C. Telemobil S.A. au următoarele obligații⁴⁷:

1. *obligația de acces* - obligația de a furniza cel puțin serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, în condiții reglementate, precum și obligația de a acorda accesul la toate serviciile necesare exploatarea în condiții normale a interconectării cu rețelele publice de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor;

2. *obligația de transparență* - obligația de a publica tarifele aferente tuturor serviciilor necesare realizării interconectării cu rețeaua publică de telefonie mobilă, în vederea terminării apelurilor și de a transmite ANC o copie a acordurilor de interconectare în termen de 7 zile de la încheierea acestora;

III. S.C. RCS & RDS S.A. deține licență pentru operarea unei rețele publice de comunicații mobile de generația a treia începând din anul 2007, iar, până în prezent, nu a fost desemnat ca având putere semnificativă pe piața accesului la propria rețea de telefonie mobilă în vederea terminării apelurilor.

Deciziile Autorității privind stabilirea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte mobile pe baza modelului de calculație a costurilor, au fost atacate în contencios administrativ, atât de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., cât și de alți furnizori interesați. În prezent, toate acțiunile în justiție privind aplicarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt finalizate, iar deciziile Autorității sunt aplicabile.

În ceea ce privește sancțiunile aplicate de către Autoritate pentru netransmiterea documentației modelului de tip „top-down”, acțiunile în justiție nu sunt finalizate, atât cu privire la stabilirea amenzilor administrative, în unul dintre cazuri, cât și cu privire la revocarea parțială a deciziilor privind implementarea obligațiilor de evidență contabilă.

4.4. Obligațiile specifice propuse a fi impuse în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă

4.4.1. Principiile aplicate de ANC pentru stabilirea remediilor

ANC consideră că asigurarea unui regim de interconectare eficient, transparent și riguros fundamentat este o condiție esențială pentru atingerea obiectivelor de reglementare, promovarea concurenței fiind unul dintre aceste obiective. Astfel, o atenție deosebită trebuie acordată serviciilor de interconectare în vederea terminării apelurilor. Aceste servicii sunt prin definiție furnizate pe piețe de monopol care, în condițiile sistemului de tarifyare „partea apelantă plătește”, nu au potențial să devină concurențiale.

În aceste condiții, aplicarea principiilor nediscriminării, oportunității și proporționalității în adoptarea măsurilor de reglementare impune utilizarea unor instrumente similare pentru reglementarea serviciilor de terminare a apelurilor, la nivelul tuturor segmentelor omogene identificate (rețele publice de telefonie fixă și, respectiv, rețele publice de telefonie mobilă). Astfel, remedierea anumitor probleme concurențiale similare trebuie realizată prin instrumente similare, indiferent de piața pe care se manifestă.

De asemenea, dată fiind importanța interconectării pentru asigurarea conectivității între utilizatorii finali și ținând seama de caracterul de monopol al serviciilor de terminare, este necesar ca toți furnizorii de rețele de comunicații electronice care controlează accesul la utilizatorii finali să fie obligați să furnizeze servicii de terminare a apelurilor celorlalți furnizori. Obligatorietatea furnizării serviciului, ca unic instrument de reglementare, riscă să fie exploatată de către toți furnizorii, prin

⁴⁷ Decizia președintelui ANRC nr. 125/2003 și Decizia președintelui ANRC nr. 126/2003.

solicitarea unor tarife excesive pentru terminarea apelurilor în propria rețea; pe de altă parte, practica interconectării în România evidențiază existența unei discriminări pozitive sau negative, pe criterii preferențiale, a anumitor furnizori. Prin urmare, există argumente obiective pentru stabilirea unui plafon maxim al tarifelor la care sunt furnizate serviciile de terminare, pentru toți furnizorii obligați să furnizeze aceste servicii.

Pentru prevenirea tendinței spre discriminare între furnizorii aflați în competiție, nediscriminarea în furnizarea serviciilor este un instrument necesar pentru reglementarea acestor piețe.

Pe termen scurt, furnizorii nou intrați în sectorul comunicațiilor la puncte mobile, unde sunt necesare investiții inițiale semnificative, nu beneficiază de economii de scară (posibil, nici de scop) în aceeași măsură ca furnizorii existenți. Pe termen lung însă, toți furnizorii trebuie să aplice tarife simetrice, pentru a stimula eficiența productivă. Asimetria tarifelor, chiar dacă asigură recuperarea costurilor tuturor furnizorilor (fie ei eficienți sau nu), impune constrângeri asupra furnizorilor mai eficienți care vor fi obligați să subvenționeze ineficiența concurenților lor și implică riscul încurajării intrărilor ineficiente pe piață. Stabilirea unor tarife pe baza costurilor efective înregistrate de fiecare furnizor ar furniza semnale economice contradictorii privind nivelul eficienței și ar conduce la distorsionarea concurenței⁴⁸.

Astfel, dacă fiecare furnizor ar practica tarife de interconectare stabilite la nivelul propriilor costuri rezultate din situațiile financiare, ar exista o relație de inversă proporționalitate între nivelul eficienței și nivelul reglementat al tarifului: furnizorul cel mai eficient ar „suferi” de tariful cel mai mic și, invers, furnizorul cel mai ineficient ar „beneficia” de cel mai mare tarif de interconectare. O astfel de reglementare ar echivala cu recompensarea ineficienței economice: furnizorii cei mai eficienți ar fi nevoiți să subvenționeze ineficiența competitorilor lor, astfel încât se poate ajunge chiar la situația în care furnizorul „subvenționat” să devină mai eficient decât cel „care subvenționează”.

Pentru maximizarea beneficiilor consumatorilor și pentru promovarea unei concurențe efective durabile, teoriile economice recomandă stabilirea unui tarif uniform pentru serviciile de terminare a apelurilor.

Sub aspectul modalității de stabilire a nivelului de referință, simetric, al tarifului pentru serviciile de terminare în cadrul unui segment omogen, se remarcă faptul că beneficiile asociate simetriei depind de măsura în care nivelul de referință este fundamentat în funcție de costuri. Astfel, stabilirea unor tarife simetrice peste nivelul costurilor pentru serviciile de terminare a apelurilor nu influențează nivelul profiturilor obținute de furnizori în ipoteza existenței unor furnizori care au cote de piață similare și, prin urmare, un trafic de interconectare echilibrat, dar conduce la reducerea beneficiilor utilizatorilor finali și a bunăstării sociale. De asemenea, în cazul existenței unor furnizori care au cote de piață diferite, stabilirea unor tarife simetrice peste nivelul costurilor pentru serviciile de terminare a apelurilor reduce beneficiile utilizatorilor finali și profitul obținut de furnizorii mai mici. În aceste condiții, nivelul tarifului de referință trebuie fundamentat pe baza costurilor unui furnizor eficient, care să nu depindă de costurile efective înregistrate de un furnizor sau de cota sa de piață. Stabilirea unui tarif pentru serviciile de terminare la un nivel eficient va furniza semnalele economice corecte furnizorilor care doresc intrarea pe piață și va stimula eficiența productivă dintr-o perspectivă dinamică. Furnizorii mai puțin eficienți vor fi obligați să-și crească eficiența, iar cei eficienți vor obține profituri suplimentare pe care le vor investi în dezvoltarea rețelelor și introducerea unor tehnologii inovatoare. În condiții de simetrie, creșterile de eficiență productivă vor exercita presiune asupra tarifelor cu amănuntul și vor contribui la maximizarea beneficiilor utilizatorilor finali.

⁴⁸ *Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni cu privire la simetria tarifelor de terminare la puncte fixe și simetria tarifelor de terminare la puncte mobile* (http://www.erg.eu.int/doc/publications/erg_07_83_mtr_ftr_cp_12_03_08.pdf), pag. 40.

4.4.2. Obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate

În conformitate cu prevederile art. 12 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANC poate impune furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, în special în cazul în care consideră că refuzul de a acorda accesul sau impunerea unor clauze care au efect similar ar putea împiedica dezvoltarea unei piețe concurențiale, la nivelul pieței cu amănuntul, sau ar prejudicia interesele utilizatorilor finali.

Este esențial ca furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă să încheie acorduri de interconectare pentru furnizarea de servicii de terminare a apelurilor, în vederea asigurării conectivității între utilizatorii finali și a promovării concurenței între operatori la nivelul pieței cu amănuntul. ANC consideră că este necesară impunerea unei astfel de obligații privind furnizarea accesului, deoarece reprezintă o condiție esențială pentru asigurarea interoperabilității serviciilor.

ANC consideră că fiecare furnizor de rețea publică de telefonie mobilă desemnat ca având putere semnificativă pe piață trebuie să acorde accesul la propria rețea în vederea furnizării serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile fiecărui furnizor de rețele publice de comunicații electronice care solicită accesul, în măsura în care solicitările sunt rezonabile. Accesul la rețea trebuie asigurat împreună cu toate serviciile necesare pentru furnizarea serviciilor de comunicații electronice destinate publicului de către operatorul interconectat. Pentru reducerea riscului apariției unor probleme determinate de aplicare a unor tarife excesive de către furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă pentru serviciile conexe, ANC consideră necesară impunerea unei obligații privind interzicerea practicării unor tarife excesive cu privire la aceste servicii.

Orice refuz de interconectare trebuie justificat și comunicat în scris solicitantului și ANC în termen de maxim 15 zile lucrătoare de la data primirii cererii din partea furnizorului care solicită interconectarea.

Având în vedere problemele concurențiale identificate, ANC intenționează să impună anumite termene maxime pentru negocierea și implementarea acordurilor de interconectare. Termenul maxim pentru negocierea și încheierea unui acord de interconectare nu va depăși 45 de zile lucrătoare de la data la care furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă primește o cerere în acest sens. Furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă va trebui să comunice soluția tehnică pentru implementarea interconectării în termen de 15 de zile lucrătoare de la data primirii cererii de interconectare. Dacă solicitantul stipulează în cererea de interconectare faptul ca acceptă clauzele acordului standard de interconectare (realizat în conformitate cu prevederile ofertei de referință pentru interconectare) și indică punctele de acces și cele de interconectare, capacitatea legăturilor de interconectare, opțiunile de interconectare și celelalte servicii pe care intenționează să le achiziționeze, termenul de negociere va fi de cel mult 25 de zile lucrătoare de la data primirii cererii, fără însă a depăși 7 zile lucrătoare de la data comunicării soluției tehnice pentru implementarea interconectării.

Termenul maxim de implementare a unui acord de interconectare, pentru toți cei cinci furnizori cu putere semnificativă, va fi de 65 de zile lucrătoare de la data încheierii acordului.

În ceea ce privește problemele specifice legate de terminarea traficului originat pe teritoriul României și a traficului provenit din afara României, tranzitat prin intermediul unei rețele de comunicații electronice care operează în România către rețeaua furnizorului de telefonie mobilă în care se termină apelurile, ANC subliniază că:

1) obligația de a furniza servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile se referă la toate categoriile de apeluri indiferent de originea națională sau internațională a acestora; și

2) obligația de furnizare a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele se aplică atât în cazul în care există un acord de interconectare directă între furnizorul care originează apelurile și furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărui rețea se termină apelurile, cât și în cazul în care apelurile sunt transmise prin intermediul serviciilor de tranzit furnizate de un terț.

În ceea ce privește terminarea traficului național prin intermediul unei rețele de tranzit, în prezent, apelurile sunt terminate în rețelele furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă doar dacă furnizorul care originează apelul a încheiat direct un acord de interconectare cu furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărui rețea se termină apelul și, în plus, a încheiat un acord

de interconectare cu furnizorul care oferă serviciile de tranzit. În România, doar S.C. Romtelecom S.A. are în prezent obligația să furnizeze servicii de tranzit. Deși sfera serviciilor de tranzit reglementate cuprinde și terminarea apelului la un număr aparținând unei terțe părți (de exemplu, un furnizor de rețele publice de telefonie mobilă), solicitarea furnizorului care originează apelul de se bazează în continuare pe un acord direct încheiat între furnizorul care originează apelul și furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărui rețea este terminat apelul.

În absența unui astfel de acord de interconectare, furnizorul în a cărui rețea este terminat apelul refuză să termine traficul de tranzit sau percepe penalități de până la 100% din valoarea traficului facturat, cu excepția cazurilor în care traficul este marcat de către furnizorul care tranzitează apelul. În ceea ce privește terminarea apelurilor originare într-o rețea de comunicații electronice din România și transmise prin intermediul unui furnizor care tranzitează apelul către furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă, ANC reiterează faptul că apelurile trebuie terminate indiferent de rețeaua în care acestea sunt originare. Acest lucru este valabil chiar și în absența unui acord de interconectare încheiat direct între furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărui rețea este terminat apelul și furnizorul în a cărui rețea este originat apelul.

De asemenea, ANC consideră că, în cazul în care un furnizor de rețele publice de telefonie mobilă solicită marcarea traficului tranzitat prin rețeaua unui terț, tariful serviciului de marcarea a traficului trebuie să fie suportat de către partea care a solicitat furnizarea acest serviciu (furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă), deoarece impunerea suportării costului de către furnizorul care originează apelul ar reprezenta o limitare a interconectării prin condiționarea furnizării accesului și a serviciilor de terminare a apelurilor de plata unor servicii care nu sunt necesare pentru furnizarea interconectării. În cazul în care nu există un acord de interconectare încheiat între furnizorul care originează apelul și cel care îl termină, facturarea traficului se poate realiza prin decontare în cascadă și, astfel, marcarea traficului în scopul facturării nu este necesară.

ANC precizează faptul că obligația de a furniza servicii de terminare a apelurilor la puncte mobile se aplică și apelurilor internaționale, chiar dacă acestea sunt transmise către furnizorul de rețele publice de telefonie mobilă în a cărui rețea se finalizează apelurile prin intermediul unei alte rețele de comunicații electronice care operează în România și care este interconectată cu rețeaua publică de telefonie mobilă în care sunt terminate apelurile. ANC nu a identificat niciun motiv care să justifice solicitările furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă referitoare la transmiterea traficului internațional la porturi de acces separate de cele utilizate pentru traficul originat în România. Interconectarea și serviciile conexe trebuie să fie furnizate potrivit condițiilor cuprinse în cererea de interconectare. ANC consideră nejustificat refuzul furnizorului de rețele publice de telefonie mobilă de a termina în rețeaua proprie traficul tranzitat prin rețeaua unor furnizori de servicii de comunicații electronice, autorizați conform legislației române. În mod similar, ANC consideră nejustificată solicitarea furnizorului de rețele publice de telefonie mobilă de a încheia un acord de interconectare separat sau de a folosi o legătură de interconectare diferită de cea utilizată pentru transmiterea traficului național.

ANC consideră că impunerea doar a obligației de a acorda accesul nu este suficientă pentru a remedia problemele identificate pe această piață. Obligativitatea furnizării serviciului (inclusiv terminarea în mod necondiționat a apelurilor), ca unic instrument de reglementare, nu ar fi suficientă pentru a evita perceperea unor tarife pentru serviciile de terminare a apelurilor excesive sau discriminatorii.

4.4.3. Obligația de transparență

Potrivit art. 9 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, cu respectarea dispozițiilor art. 8 din același act normativ, ANC poate impune în sarcina furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile obligația de transparență. Astfel, ANC poate solicita unui furnizor să facă publice anumite informații, precum informațiile contabile, specificațiile tehnice, caracteristicile rețelei, modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare și tarifele practicate. În cazul în care unui furnizor i-au fost impuse obligații de nediscriminare, ANC poate impune respectivului furnizor obligația de a publica o ofertă de referință care trebuie să fie suficient de detaliată pentru a asigura că solicitanții nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat. Oferta de referință va

cuprinde o descriere detaliată a ofertelor pentru fiecare dintre elementele rețelei sau ale infrastructurii asociate, potrivit necesităților pieței, precum și condițiile tehnice și comerciale, inclusiv de tarif, corespunzătoare fiecăruia dintre aceste elemente. Prin urmare, obligația de transparență este strâns legată de impunerea obligației de nediscriminare.

ANC consideră că impunerea obligației de transparență poate aduce numeroase beneficii pieței, printre care:

a) poate împiedica un eventual comportament anticoncurențial din partea furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață, deoarece permite ANC și industriei să monitorizeze în mod activ comportamentul acestor furnizori. Spre exemplu, obligația de transparență poate include obligația de a publica tarifele practicate și/sau modalitățile și condițiile de furnizare și utilizare a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, inclusiv orice propunere de modificare a respectivelor tarife și/sau a modalităților și condițiilor de furnizare și utilizare înainte ca acestea să fie implementate;

b) poate asigura informațiile necesare celor care achiziționează servicii de terminare la nivelul pieței de gros și poate furniza informații în avans privind modificarea tarifelor percepute, informații care pot fi utile furnizorilor în vederea restructurării tarifelor aplicate de aceștia pe piața cu amănuntul ca răspuns la modificările de tarife percepute la nivelul pieței de gros;

c) poate accelera negocierile, poate evita litigiile și poate oferi încredere celorlalți furnizori de pe piață că serviciul nu este furnizat în mod discriminatoriu⁴⁹.

În consecință, ANC consideră că impunerea obligației de transparență va avea următoarele efecte:

a) va asigura transparența termenilor și condițiilor în care furnizorii pot achiziționa serviciile, permițând reducerea duratei negocierilor și limitând numărul eventualelor litigii;

b) va permite altor furnizori să reacționeze în timp util la modificările de tarife;

c) va asigura suportul necesar pentru monitorizarea respectării obligației de nediscriminare.

ANC propune menținerea obligației de a transmite ANC o copie de pe fiecare dintre acordurile de interconectare încheiate, în termen de 5 zile lucrătoare de la data încheierii acestora și de a transmite ANC toate informațiile referitoare la modificarea sau la încetarea acestor acorduri, însoțite de actele doveditoare, după caz, în termen de 5 zile lucrătoare de la data la care a survenit modificarea sau încetarea. De asemenea, ANC propune impunerea acestei obligații și în sarcina S.C. RCS & RDS S.A.

În plus, ANC propune impunerea în sarcina tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă desemnați ca având putere semnificativă pe piață a obligației de a publica pe propriile pagini de internet o ofertă de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie mobilă pe care o operează (ORI). ORI trebuie să fie ușor accesibilă, din pagina principală a furnizorului, prin urmarea unui ghid de navigare sau a unei hărți a paginii de internet.

ORI va cuprinde cel puțin setul minim de servicii de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, împreună cu condițiile, inclusiv referitoare la tarife, în care aceste servicii vor fi oferite solicitanților și va fi suficient de detaliată pentru a permite interconectarea la toate punctele rețelei unde acest lucru este fezabil din punct de vedere tehnic și pentru a asigura că furnizorii care solicită interconectarea nu vor trebui să plătească pentru resurse care nu sunt necesare serviciului pe care l-au solicitat⁵⁰.

Modificările sau completările aduse ORI trebuie făcute într-o formă care să permită identificarea cu ușurință a elementelor actualizate, prin utilizarea unui format diferit al textului adăugat și prin evidențierea distinctă a textului eliminat, precum și prin identificarea datei actualizării.

De asemenea, ORI trebuie să conțină informații detaliate privind setul de parametri relevanți pentru calitatea serviciilor oferite furnizorilor, informații detaliate și specificații tehnice despre rețeaua pe care o operează, astfel încât aceștia să poată alege în mod eficient punctele de acces unde să se realizeze interconectarea și să își poată planifica dezvoltarea propriilor rețele sau servicii, dar și condițiile de furnizare a legăturilor de interconectare, lista completă a tarifelor și procedura și cazurile de solicitare a constituirii unei scrisori de garanție bancară, modul de calcul al

⁴⁹ Art.16 din Directiva privind accesul.

⁵⁰ Art. 8 și art. 9 alin. (3) din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002.

cuantumului acesteia, termenele în care aceasta trebuie constituită, precum și cazurile în care încetează obligația de constituire a scrisorii de garanție bancară.

În cazul în care furnizorul unei rețele publice de telefonie mobilă intenționează să modifice ORI, va transmite ANC proiectul de modificare a ORI fie cu 25 de zile lucrătoare înainte de intrarea în vigoare a respectivelor modificări, fie cu 7 luni înainte de intrarea în vigoare a acestora în cazul unor modificări de structură sau de mare întindere. ANC poate impune modificări ale ofertelor de referință elaborate de furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă.

ANC apreciază ca impunerea obligațiilor de transparență este oportună și proporțională în sarcina fiecărui furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile în propriile rețele.

ANC propune însă ca până la data de 1 ianuarie 2010, S.C. RCS & RDS S.A. să nu i se aplice obligația de a publica ORI. Fiind nou-intrată pe piața serviciilor de telefonie la puncte mobile, S.C. RCS & RDS S.A. este în curs de a-și extinde și dezvolta rețeaua 3G, astfel încât ar fi disproporționat să i se impună obligația de a publica o ofertă de referință pentru interconectare înainte de finalizarea planurilor sale legate de rețeaua 3G și a investițiilor în infrastructură. ANC subliniază că acest argument nu se aplică în cazul S.C. Telemobil S.A., căruia i-a fost acordată în anul 2007 licența pentru operarea unei rețele publice de comunicații mobile de generația a treia, deoarece acest furnizor și-a dezvoltat rețeaua, în principal, în urma investițiilor făcute în vederea extinderii rețelei 2G.

Având în vedere necesitatea publicării anumitor informații și faptul că ORI urmează să fie publicată la o dată ulterioară intrării în vigoare a remediilor, până la data publicării ORI fiecare furnizor va avea următoarele obligații:

a) de a publica, inclusiv pe pagina proprie de internet, tarifele tuturor serviciilor necesare realizării interconectării cu rețeaua publică de telefonie pe care o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, precum și tarifele facilităților asociate interconectării;

b) de a publica orice modificare sau completare a tarifelor prevăzute la lit. a), cu cel puțin 10 zile lucrătoare înaintea datei intrării în vigoare;

c) de a publica, inclusiv pe pagina proprie de internet, denumirea și adresele tuturor comutatoarelor unde se realizează sau se poate realiza interconectarea cu rețeaua proprie, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, precum și de a actualiza aceste informații cel puțin trimestrial.

Respectarea obligațiilor de transparență nu reprezintă un efort substanțial din partea furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă desemnați ca având putere semnificativă pe piață, publicarea informațiilor pe o pagină de internet presupunând costuri relativ scăzute. În același timp, publicarea acestor informații va permite ANC să monitorizeze modul în care sunt respectate obligațiile referitoare la controlul tarifelor și de nediscriminare.

Respectarea obligațiilor menționate implică anumite costuri (de exemplu, costuri administrative pentru elaborarea ofertei de referință, respectiv pentru efectuarea modificărilor necesare în ORI, precum și costuri determinate de respectarea condițiilor incluse în ORI). Totuși, beneficiile creșterii transparenței depășesc costurile determinate de respectarea acestor obligații. În ceea ce privește costurile administrative, ANC consideră că publicarea ORI pe propriile pagini de internet poate minimiza costurile determinate de respectarea acestei obligații, iar costuri similare celor determinate de elaborarea ORI ar apărea în toate cazurile în care un furnizor încheie un acord de interconectare. Beneficiile oferite de transparență ar depăși, în mod evident, costurile determinate de implementarea obligației.

ANC consideră că obligațiile de transparență impuse în sarcina S.C. Telemobil S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. nu au fost implementate în mod eficient de către aceștia. Informațiile solicitate nu au fost publicate ulterior impunerii obligației de transparență de către furnizori pe propriile pagini de internet și, chiar după intervenția ANC, în cazul unui furnizor, acestea nu erau ușor accesibile (astfel de informații puteau fi accesate doar dacă părțile interesate cunoșteau URL-ul complet la care erau publicate informațiile respective).

În consecință, implementarea obligației de a publica ORI va facilita negocierile pentru serviciile de interconectare în vederea terminării apelurilor. În ceea ce privește costurile determinate de respectarea condițiilor incluse în ORI, ANC apreciază că astfel de costuri pot fi controlate și că riscurile asociate, precum creșterea excesivă a capacității, pot fi atenuate (dacă nu evitate) de previziuni de trafic rezonabile, precum și de proceduri de comandă și livrare incluse în

ORI. Prevederile din ORI legate de previziuni de trafic, termene de livrare și de proceduri de comandă corespunzătoare, pot facilita derularea în bune condiții a acordurilor de interconectare, chiar dacă presupun unele costuri administrative.

ANC consideră că obligația de a publica ORI nu trebuie impusă doar în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A. Astfel, deși cel mai mare volum asociat serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile este oferit de S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., impunerea obligației de a publica ORI în sarcina tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă desemnați ca având putere semnificativă pe piață ar fi benefică în sensul că ar evita practicarea unui comportament anticoncurențial în ceea ce privește negocierea și implementarea acordurilor de interconectare din partea furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă în relația dintre ei, și în relația cu furnizorii de rețele publice de telefonie fixă. ANC apreciază că nu este suficientă impunerea publicării anumitor informații referitoare la interconectare pe paginile de internet ale celorlalți trei furnizori de rețele publice de telefonie mobilă pentru a contracara comportamentul anticoncurențial al acestora, cum ar fi amânarea sau refuzul interconectării directe, solicitarea plății unor servicii care nu sunt necesare interconectării sau criteriile arbitrare aplicate în cazul solicitării constituirii scrisorilor de garanție. ANC consideră că, în vederea remedierii problemelor existente pe piață, atât S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., cât și S.C. Cosmote RMT S.A., S.C. Telemobil S.A. și S.C. RCS & RDS S.A. trebuie să publice o ofertă de referință.

4.4.4. Obligația de nediscriminare

Conform art. 10 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANC poate impune furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață obligația de nediscriminare în legătură cu interconectarea rețelelor de comunicații electronice ori cu accesul la aceste rețele sau la infrastructura asociată. ANC consideră că impunerea acestei obligații aduce numeroase beneficii. În special, poate asigura ca un furnizor cu putere semnificativă integrat pe verticală să nu poată aplica condiții diferite unor persoane aflate în circumstanțe echivalente în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor, evitându-se astfel efectele negative asupra concurenței. Când privește eventualele dezavantaje legate de aplicarea obligației de nediscriminare, ANC este de părere ca acestea pot fi minimizează printr-o aplicare consistentă și riguroasă a obligației, în special în cazurile în care se ține cont de aplicarea principiului nediscriminării în practica asociată, de regulă, art. 82 din Tratatul de instituire a Comunității Europene.

ANC consideră că obligația de nediscriminare este necesară în vederea asigurării că furnizorii aplică condiții echivalente în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau care beneficiază deja de serviciile respective. Aceasta obligație trebuie impusă fiecărui furnizor desemnat ca având putere semnificativă pe piețele analizate.

Evaluarea aplicării obligației de nediscriminare se realizează în mod distinct față de celelalte aspecte ale serviciului de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile.

A. În ceea ce privește *discriminarea cu privire la tarifele pentru serviciul de terminare a apelurilor la puncte mobile*, considerăm că aceasta poate îmbrăca următoarele forme și efecte:

I. Între terțe părți. În acest caz, discriminarea determină probleme concurențiale, deoarece costul pentru furnizarea serviciului de terminare este același, indiferent de originea apelului (rețele publice de telefonie mobilă și/sau fixă, naționali sau internaționali).

În special, este necesar ca prin aplicarea obligației de nediscriminare furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă să nu (mai) ofere reduceri de volum, întrucât economiile de scară determinate de creșterea volumului traficului de terminare nu pot fi atribuite unei rețele de origine specifică și, în consecință, trebuie distribuite în beneficiul tuturor părților interconectate. Diferențierea tarifului în funcție de volumul traficului este nejustificată. Astfel, acest mecanism de tarifare, care indică o reducere acordată în cazul unui volum mai mare al traficului, este pe de o parte neechitabil pentru furnizorii care ar termina un volum mai mic de minute și, pe de altă parte, acreditează ideea că un furnizor ar înregistra costuri diferite cu furnizarea serviciului de terminare a apelurilor, în funcție de volumul de trafic realizat de fiecare furnizor interconectat cu acesta.

ANC consideră că o astfel de situație nu are justificare economică, costul terminării apelurilor în rețeaua unui furnizor fiind același, independent de volumul traficului individual terminat în respectiva rețea.

II. Între furnizarea internă a serviciilor, către propriile activități cu amănuntul, și furnizarea serviciilor către terțe părți (alți furnizori de rețele publice de telefonie mobilă și/sau fixă). În acest caz, tarifele scăzute percepute pentru apelurile realizate în aceeași rețea creează un așa-numit „efect de club”, de natură să confere furnizorilor cu o bază mai mare de utilizatori avantaje concurențiale față de furnizorii cu o bază mai mică de utilizatori. Astfel de situații pot rezulta în bariere la intrarea pe piață și pot descuraja comunicarea între abonații diferitelor rețele de comunicații. Potențialii competitori vor fi nevoiți să concureze cu tarifele scăzute practicate pe piața cu amănuntul pentru apelurile realizate în rețea ale altui furnizor.

În cazul în care diferența dintre tariful cu amănuntul pentru apeluri în rețea și tariful de terminare la nivelul pieței de gros nu este în măsură să asigure furnizorului concurent o marjă suficientă pentru desfășurarea activității la nivelul pieței cu amănuntul, pot apărea practici de „prețuri de ruinare”. Totuși, ANC apreciază că orice distorsionare a concurenței datorată unor subvenționări încrucișate incorecte, bazate pe diferențele tarifare între apelurile realizate în rețea și apeluri în afara rețelei, trebuie remediată prin intermediul unui mecanism eficient de control al tarifelor la nivelul pieței de gros, care să asigure că tarifele serviciilor de terminare a apelurilor reflectă exclusiv costurile furnizării eficiente a serviciilor și nu permit obținerea unor profituri excesive.

B. În ceea ce privește *discriminarea cu privire la aspectele non-tarifare (de exemplu, condițiile de calitate a serviciilor, furnizarea de servicii auxiliare interconectării etc.)*, considerăm că obligația de nediscriminare trebuie aplicată atât în raport cu furnizarea internă a serviciilor de terminare, pentru propriile activități, cât și în raport cu furnizarea externă a serviciului, către terțe persoane.

Prin urmare, ANC concluzionează că impunerea obligației de nediscriminare este necesară, ținând cont de faptul că, în absența acesteia, un furnizor desemnat ca având putere semnificativă pe piață ar putea distorsiona concurența. Cu toate acestea, ANC mai consideră că obligația de nediscriminare, aplicată izolat, sau împreună cu obligațiile de transparentă și/sau acordare a accesului la anumite facilități, nu este suficientă pentru a asigura că tarifele aferente serviciilor de terminare a apelurilor sunt stabilite la un nivel eficient.

4.4.5. Obligația referitoare la controlul tarifelor

Potrivit art. 13 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANC poate impune obligații referitoare la recuperarea costurilor și controlul tarifelor, inclusiv obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri și obligații privind evidența contabilă, în vederea furnizării anumitor forme de acces sau interconectare.

Așa cum s-a arătat anterior, având în vedere caracterul de monopol al piețelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, există riscul practicării unor tarife excesive, ceea ce justifică necesitatea reglementării tarifelor de terminare a apelurilor tuturor furnizorilor cu putere semnificativă pe piețele relevante analizate.

În impunerea acestor obligații, ANC va lua în considerare investiția realizată de respectivul furnizor și va permite existența unei rate rezonabile de recuperare a capitalului investit, ținând seama de riscurile asociate investiției. Orice mecanism de acoperire a costurilor sau orice metodologie de tarifare impuse de ANC trebuie să promoveze eficiența economică și concurența și să maximizeze beneficiul consumatorilor. În vederea determinării costului furnizării eficiente a serviciilor, autoritatea de reglementare poate utiliza metode de contabilizare a costurilor, altele decât cele utilizate de furnizori.

4.4.5.1. Necesitatea impunerii obligației de control al tarifelor

Înainte de a analiza necesitatea și proporționalitatea măsurii specifice de control al tarifelor, ANC a evaluat necesitatea impunerii unei astfel de obligații. În acest context, măsura în care auto-reglementarea reprezintă sau nu o opțiune viabilă este de o reală importanță. Dacă simpla monitorizare a evoluției tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile ar fi suficientă pentru a remedia posibilele probleme concurențiale de pe piață, intervenția reglementatorului nu ar fi necesară.

ANC consideră că simpla monitorizare a tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile ar fi insuficientă pentru remedierea problemelor concurențiale. Riscul apariției unei distorsiuni concurențiale și efectele adverse asupra consumatorilor sunt prea ridicate în contextul unei penetrări a serviciilor de telefonie la puncte mobile mai mari de 100% în România și care are potențialul de a continua să crească, iar aproape 80% din traficul național de apeluri originare la puncte mobile se realizează în interiorul rețelei⁵¹, dat fiind că nu există constrângeri asupra furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă de a stabili tarifele la un nivel eficient. Cel mai probabil, în absența reglementării, tarifele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile nu ar scădea, ci, dimpotrivă, ar putea chiar să crească. Nivelul actual al tarifelor este mai degrabă rezultatul intervenției autorității de reglementare decât al forțelor pieței.

În plus, ANC apreciază că impunerea celorlalte remedii, individual sau în combinație (de exemplu, obligațiile de acces, transparență, nediscriminare sau evidență contabilă separată), nu este suficientă pentru a asigura o protecție adecvată a intereselor utilizatorilor finali, prin crearea condițiilor necesare reducerii tarifelor la un nivel economic eficient.

ANC consideră că impunerea obligației de control al tarifelor de terminare a apelurilor la puncte mobile este un demers de reglementare necesar pentru remedierea problemelor concurențiale identificate pe această piață relevantă. Impunerea acestei obligații, cu finalitatea stabilirii tarifelor de terminare la un nivel eficient, contribuie la atingerea obiectivelor de promovare a concurenței și protejare a intereselor utilizatorilor finali.

În continuare sunt prezentate măsurile de control al tarifelor de terminare propuse de ANC.

4.4.5.2. Fundamentarea în funcție de costuri a tarifelor

ANC consideră că obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, având ca finalitate asigurarea unui nivel eficient al tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor, este o măsură de control al tarifelor necesară și proporțională, care trebuie impusă în sarcina tuturor furnizorilor desemnați ca având putere semnificativă pe piață. În plus, obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri va reduce posibilitățile de manifestare a unui comportament anticoncurențial, cum ar fi practicarea unor prețuri de ruinare. ANC este de părere că stabilirea unor tarife de terminare la nivelul costurilor eficiente împreună cu evitarea practicării în mod nejustificat a unor tarife de terminare asimetrice au o importanță fundamentală în stabilirea unui mediu concurențial echitabil în sectorul telefoniei la puncte mobile, subliniind în acest context că simetria tarifelor de terminare determină beneficii pentru piață doar în măsura în care nivelul simetric este fundamentat pe un nivel eficient al costurilor.

Pe de altă parte, tarifele asimetrice pentru serviciile de terminare a apelurilor, nefundamentate pe diferențe în costurile eficiente, conduc la distorsionarea pieței. Asimetria pronunțată între tarifele de terminare fix-mobil și, respectiv, mobil-fix poate conduce la transferuri semnificative de resurse de la furnizorii de rețele publice de telefonie fixă către furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă. De asemenea, prețurile excesive percepute utilizatorilor finali pentru apelurile fix-mobil sau terminate în alte rețele mobile furnizează semnale în sensul unei utilizări suboptimale, ineficiente, a serviciilor de apeluri. Tarifele de terminare semnificativ mai mari decât valorile rezultate din modelul de calculație a costurilor permit marilor furnizori de rețele publice de telefonie mobilă să ofere opțiuni tarifare pentru apelurile realizate în rețea care nu pot fi replicate de către micii furnizori, favorizându-se astfel concentrarea pieței.

⁵¹ Conform datelor furnizate de operatorii de rețele publice de telefonie mobilă, pe baza unui chestionar transmis de ANC în anul 2008.

4.4.5.2.1. Costurile unui operator eficient

În ceea ce privește determinarea nivelului eficient al costurilor, ANC consideră că tarifele pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile stabilite la nivelul costurilor unui furnizor ipotetic eficient reflectă rezultatele obținute pe o piață unde există concurență efectivă, având menirea de a descuraja ineficiența productivă.

În principiu, această abordare, conform căreia costurile unui operator ipotetic eficient sunt utilizate drept bază pentru fundamentarea în funcție de costuri, are ca rezultat stabilirea unui tarif uniform pentru serviciile de terminare a apelurilor. Acest principiu însă nu este aplicat în prezent, S.C. Telemobil S.A. și S.C. Cosmote RMT S.A. nefiindu-le impuse obligații de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri.

În momentul de față, costurile unui operator eficient sunt determinate luându-se în considerare utilizarea tehnologiei GSM. Informațiile colectate de la furnizori sugerează că această tehnologie va continua să fie, în orizontul de timp al prezentei analize de piață, cea mai răspândită tehnologie pe care se bazează rețelele publice de telefonie mobilă din România (capacitatea totală a rețelelor de acces radio ale tuturor furnizorilor de publice de telefonie mobilă era reprezentată de rețele GSM în proporție de peste 82% la sfârșitul anului 2007). Totuși, este important de menționat că în măsura înregistrării unor evoluții semnificative la nivelul pieței în ceea ce privește tehnologia utilizată preponderent pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, ANC va revizui modul de implementare a obligației de control al tarifelor, prin realizarea unui nou model de cost care să reflecte aceste evoluții. Relevant este și faptul că ANC va avea în vedere armonizarea principiilor și metodelor utilizate pentru determinarea costurilor eficiente cu cele stabilite la nivel european, de către Comisia Europeană și Grupul Reglementatorilor Europeni.

În acest context, ANC prezintă mai jos opiniile sale preliminare asupra:

- a) modului în care trebuie aplicat „principiul operatorului eficient”, în privința tarifelor de terminare a apelurilor la puncte mobile în rețelele 3G; și
- b) măsurii în care „principiul operatorului eficient” se aplică tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă, indiferent de mărime.

a) Principiul operatorului eficient și rețelele 3G

În opinia ANC, costurile eficiente pentru terminarea unui apel într-o rețea publică de telefonie mobilă trebuie determinate ținând seama de principiul neutralității tehnologice. O astfel de abordare urmează raționamentul general și condițiile specifice prezentate mai jos.

În cazul în care furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă utilizează o rețea care combină tehnologia 2G și cea 3G, abonații acestora au același număr, indiferent dacă primesc apelurile în rețeaua 2G sau în cea 3G. În același sens, cumpărătorii de pe piața serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile nu pot, în prezent, să aleagă ca un apel să fie terminat într-o rețea 2G sau într-una 3G, datorită caracteristicilor tehnice ale rețelei publice de telefonie mobilă, precum și datorită faptului că nici formatul numărului apelat nu permite o astfel de distincție. În plus, ANC înțelege că sistemele de facturare a serviciilor de gros ale furnizorilor de rețele mobile sunt actualmente incapabile să diferențieze apelurile terminate în rețelele 2G de cele terminate în rețelele 3G.

Reglementarea tarifului serviciilor de terminare a apelurilor la un anumit abonat sau la un număr utilizat pentru serviciile de telefonie la puncte mobile, indiferent dacă acest număr este asociat unei rețele 2G sau 3G, este conformă cu principiul neutralității tehnologice. Astfel, pentru apelant și pentru apelat, serviciul furnizat este același, indiferent dacă apelul este terminat într-o rețea 2G sau într-o rețea 3G.

Chiar dacă, în viitor, sistemele de facturare a serviciilor de gros ale furnizorilor ar permite facturarea distinctă a apelurilor terminate în rețelele 3G față de cele terminate în rețelele 2G, reglementarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor numai în rețelele 2G ar încuraja în mod artificial furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă să-și transfere utilizatorii în rețelele 3G, pentru a beneficia de tarife de terminare nereglementate. O astfel de utilizare a resurselor 3G

ar conduce la ineficiențe alocative, deoarece numai o parte din funcționalitățile rețelelor 3G sunt necesare pentru efectuarea unui apel de voce. Astfel, reglementarea asimetrică a serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile, în funcție de generația de tehnologie utilizată pentru furnizarea serviciului, poate conduce la folosirea ineficientă a resurselor.

În ceea ce privește furnizorii de rețelele care utilizează în mod exclusiv tehnologia 3G, aceștia nu au posibilitatea de a-și transfera traficul din banda de 2100 MHz în alte benzi. Din acest motiv, ANC consideră că este atât necesar, cât și justificat să analizeze impactul utilizării diverselor resurse de spectru (2100 MHz vs. o combinație de alte benzi de frecvențe) asupra costurilor serviciilor de terminare, precum și să stabilească niveluri separate ale costurilor eficiente pentru furnizorii care utilizează în mod exclusiv rețele 3G, în cazul în care acest lucru este justificat prin diferențe de cost. ANC observă, de asemenea, că opinia predominantă în celelalte state membre, precum și a Comisiei Europene, este aceea că diferențele exogene, determinate de utilizarea diferitelor benzi de frecvențe radio, acolo unde există, se vor reduce în timp. Actualmente, există un singur furnizor de rețele publice de telefonie mobilă în România, S.C. RCS & RDS S.A., care dispune de o rețea de acces radio care utilizează exclusiv tehnologia 3G în banda de frecvențe de 2100 MHz.

b) Reglementări simetrice indiferent de dimensiunea furnizorului și a rețelei

ANC consideră că, în principiu, tariful pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile bazat pe costurile unui operator ipotetic eficient trebuie aplicat tuturor furnizorilor, orice excepție de la acest principiu fiind necesar să fie riguros fundamentată. Această abordare propune o modificare a reglementărilor în vigoare, deoarece S.C. Cosmote RMT S.A. și, respectiv, S.C. Telemobil S.A. nu le-a fost impusă obligația de control al tarifelor. Totuși, în opinia ANC, deficiențele concurențiale, în special riscul practicării unor tarife excesive, sunt aceleași în toate rețelele și, prin urmare, trebuie tratate în mod identic.

Opinia preliminară a ANC în această privință este confirmată de teoria și practica de reglementare. Astfel, Grupul Reglementatorilor Europeni⁵² recomandă ca tarifele pentru serviciile de terminare să fie stabilite la un nivel uniform (simetric) pentru toți furnizorii, calculat prin raportare la costurile unui operator ipotetic eficient, ceea ce înseamnă că aceste tarife nu trebuie să fie influențate de costurile înregistrate efectiv de un furnizor sau altul ori de cotele de piață ale acestora. Se consideră că nivelul eficient al tarifelor pentru serviciile de terminare încurajează eficiența productivă, deoarece operatorii al căror nivel de eficiență se situează sub nivelul simetric reglementat vor dori să-și reducă costurile, sporindu-și astfel eficiența, în timp ce furnizorii comparativ mai eficienți vor dori să-și maximizeze profiturile prin investiții și inovație chiar în condițiile practicării tarifelor reglementate. Câștigurile din eficiența productivă exercită presiuni asupra tarifelor cu amănuntul ale serviciilor, contribuind la maximizarea beneficiilor utilizatorilor finali. În context, ANC apreciază că „beneficiile asociate simetriei depind de măsura în care nivelul de referință este fundamentat pe costuri”⁵³. Cu alte cuvinte, reglementarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la niveluri simetrice, dar ineficiente, poate produce distorsiuni pe termen mediu și lung, favorizând mai degrabă concentrarea pieței decât eficiența productivă.

Abordarea ANC este susținută și de Comisia Europeană, care, în contextul aplicării procedurii prevăzute la art. 7 din Directiva-cadru, a propus în repetate rânduri autorităților de reglementare din statele membre să elimine tarifele asimetrice de terminare a apelurilor la puncte mobile. Comisia a propus mai multor autorități naționale de reglementare să promoveze reducerea tarifelor pentru serviciile de terminare, între altele, prin aplicarea unor tarife simetrice. Comentariile publicate de Comisia Europeană în cadrul procedurii de consultare europeană⁵⁴ solicită cu insistență autorităților naționale de reglementare ca, în cazul în care deficiențele identificate pe mai multe piețe sunt aceleași, dar reglementatorii intenționează să aplice remedii

⁵² Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni cu privire la simetria tarifelor de terminare la puncte fixe și simetria tarifelor de terminare la puncte mobile, http://www.erg.eu.int/doc/publications/erg_07_83_mtr_ftr_cp_12_03_08.pdf.

⁵³ Documentul de poziție privind strategia de reglementare a sectorului comunicațiilor electronice din România pentru perioada 2007-2010, p. 53. Disponibil la <http://www.anrcti.ro/Portals/57ad7180-c5e7-49f5-b282-c6475cdb7ee7/text%20integral.pdf>.

⁵⁴ Cazurile EL/2004/0078; DK/2005/0204; SI/2005/0276; SE/2004/0052; FI/2003/0031; LV/2006/0464.

diferite furnizorilor cu putere semnificativă, aplicarea unor tarife asimetrice să fie temeinic justificată, iar asimetria să se aplice pe o perioadă limitată.

Multe dintre comentariile Comisiei Europene vizează îmbunătățirea, pe cât posibil, a gradului de armonizare, precum și promovarea pieței interne, în conformitate cu obiectivele fundamentale ale cadrului de reglementare. ANC este, prin urmare, încurajată să aplice principiul simetriei pentru tarifele de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie mobilă și în considerarea obiectivului de promovare a dezvoltării pieței interne.

Cu toate acestea, ANC ia în considerare faptul că, în ceea ce privește terminarea apelurilor la puncte mobile, există o serie de excepții de la principiul simetriei, explicate și fundamentate pe larg în Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni cu privire la simetria tarifelor de terminare la puncte fixe și simetria tarifelor de terminare la puncte mobile⁵⁵.

Într-adevăr, tarifele asimetrice de terminare a apelurilor la puncte mobile conduc la obținerea unor venituri suplimentare, pe termen scurt, crescând competitivitatea relativă a furnizorilor de mici dimensiuni, care pot percepe tarife pentru serviciile de terminare a apelurilor în rețelele proprii mai ridicate, încurajând astfel concurența pe termen lung, în beneficiul utilizatorilor finali. Astfel, în anumite condiții, ar putea fi adecvat ca o autoritate de reglementare să permită, pentru un orizont de timp limitat, perceperea unor tarife asimetrice, în cazul în care efectele pozitive asupra concurenților care beneficiază de asimetrie contrabalansează și chiar depășesc eventualele deficiențe concurențiale, iar ineficiențele pe termen scurt sunt compensate de beneficiile atingerii obiectivelor pe termen lung. În aceste condiții, tarifele pentru serviciile de terminare asimetrice, încurajând intrarea pe piață, contribuie la atingerea eficienței dinamice și favorizează concurența bazată pe infrastructuri.

În toate cazurile, însă, trebuie avut în vedere că reglementarea asimetrică a tarifelor este sustenabilă numai pentru un orizont de timp limitat. Menținerea pentru o perioadă prea îndelungată a asimetriei poate genera o serie de dezavantaje, printre care o eventuală creștere a tarifelor pentru apelurile efectuate în rețea ale furnizorilor de mari dimensiuni, descurajarea investițiilor și a inovației, riscul intrării ineficiente pe piață etc.

În cazul existenței unor diferențe de cost datorate unor factori exogeni, în afara controlului furnizorilor, poate fi justificată stabilirea unor tarife asimetrice, care să reflecte aceste diferențe de costuri. De exemplu, în mod ipotetic, dacă procesul de acordare a licențelor pentru utilizarea frecvențelor radio nu ar permite tuturor furnizorilor să obțină dreptul de utilizare a frecvențelor la prețul pieței, furnizorii ar putea fi în situația de a suporta diferențe de cost pe care nu le-ar putea controla. Presupunând că aceste diferențe de costuri sunt evaluate corect, ele pot justifica aplicarea unei reglementări asimetrice, pentru o perioadă de tranziție. Diferențele generate de resursele diferite de spectru alocate pot determina stabilirea unor tarife diferite pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile, pe o perioadă determinată, dar numai atât timp cât:

- a) diferențele în spectrul alocat determină diferențe în nivelul costurilor eficiente;
- b) nu există o piață secundară funcțională pentru tranzacționarea frecvențelor radio; sau
- c) autoritatea de reglementare nu aliniază resursele de spectru ale furnizorilor, ținând cont de particularitățile fiecărei benzi de frecvențe, într-o abordare prospectivă.

Opinia ANC este confirmată de Grupul Reglementatorilor Europeni, care a exprimat necesitatea aplicării unor tarife simetrice în Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni privind remediile adecvate potrivit cadrului de reglementare al rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, astfel: „*autoritățile naționale de reglementare trebuie să formuleze estimări cu privire la o perioadă de timp rezonabilă în care prețurile practicate de furnizorii nou-intrați să fie reglementate conform abordării de reglementare generale la nivelul sectorului, luând în considerare situația concurențială a piețelor. Deși, în lumina obiectivului de promovare a unei concurențe durabile, ar putea fi justificat ca noilor intrați să li se aplice un tratament diferit, obiectivul pe termen lung este acela de a asigura că toți furnizorii ating eficiența productivă*”⁵⁶.

ANC a propus măsurile din cadrul acestei consultări pe baza principiilor prezentate mai sus.

⁵⁵ A se vedea nota 59.

⁵⁶ http://www.erg.eu.int/doc/meeting/erg_06_33_remedies_common_position_june_06.pdf, pag. 113.

4.4.5.2.2. Mecanisme de stabilire a tarifelor eficiente

Respectând principiul fundamentării tarifelor în funcție de costuri, ANC trebuie să decidă asupra mecanismului potrivit pentru stabilirea nivelului eficient al tarifelor, precum și asupra metodelor ce vor fi utilizate pentru reducerea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la nivelul determinat.

Ținând cont de necesitatea unei intervenții de reglementare transparente, proporționale și justificate, și având în vedere situația concurențială de pe piață, stabilirea nivelului-țintă al tarifelor poate fi realizată utilizând o serie de metode, cum ar fi: metoda „*benchmarking*”, metoda „*retail-minus*” sau dezvoltarea unor modele de calculație a costurilor. Aceste metode, care pot fi utilizate în mod individual sau în combinație pentru stabilirea tarifelor, sunt analizate în detaliu în cele ce urmează.

a) *Metoda benchmarking*

În procesul de stabilire a nivelului eficient al tarifelor, ANC poate determina tarifele prin metoda *benchmarking*, luând în considerare tarifele practicate pe piețe comparabile. O asemenea abordare, ar putea, de exemplu, lua în considerare tarifele fundamentate în funcție de costurile serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile practicate de un furnizor eficient, estimate în alte state membre.

Deși, în absența altor mecanisme de estimare a nivelului eficient al costurilor, exercițiul de *benchmarking* poate fi cel mai puțin împovărat pentru furnizori și ar putea fi ușor adaptat pe măsură ce noi informații devin disponibile, ANC apreciază că această metodă nu oferă asigurări că tarifele sunt stabilite la niveluri care remediază problemele concurențiale identificate sau că promovează cel mai bine obiectivele reglementării, cel puțin din următoarele motive:

1. Metodologiile de calculație a costurilor și regulile de alocare a costurilor sunt elemente esențiale pe baza cărora sunt estimate costurile unor rețele de comunicații electronice caracterizate printr-un grad semnificativ de utilizare partajată a resurselor;

2. Utilizarea unor metodologii și a unor modele de calculație a costurilor comune, în sensul utilizării aceluiași principii și reguli de alocare, nu elimină existența diferențelor intrinseci dintre costurile eficiente în diferite state membre, datorate circumstanțelor naționale. Conform metodologiei actuale de determinare a costurilor de terminare a apelurilor la puncte mobile din România, există o serie de caracteristici naționale care influențează calculația costurilor, cum ar fi factorii legați de cerere, economiile de scară și variabilele legate de costurile directe (cheltuieli operaționale, costul capitalului, costurile licențelor și cele legate de utilizarea frecvențelor radio);

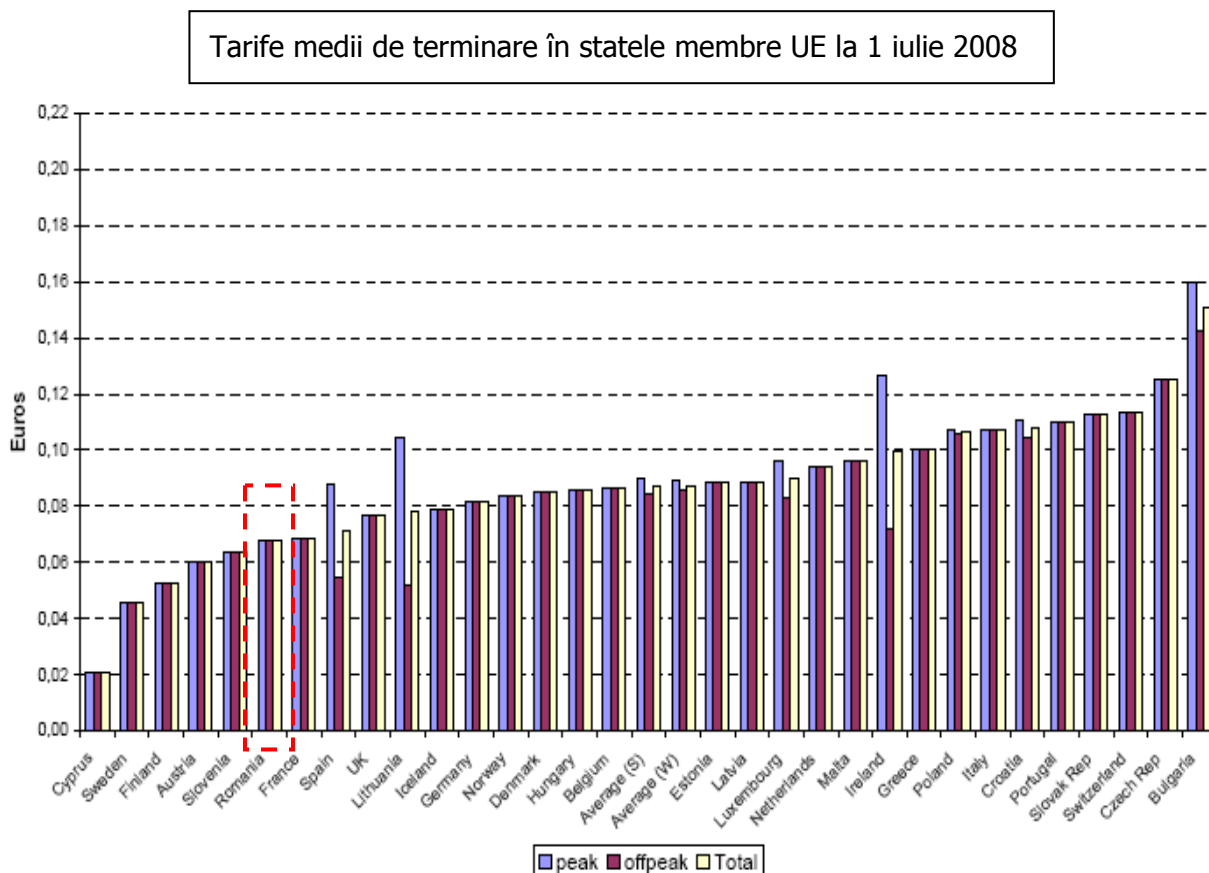
3. Tarifele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile practicate în multe state membre nu sunt complet fundamentate pe costuri, aflându-se în diverse stadii de aplicare a unor pante graduale de ajustare.

Din aceste motive, ANC consideră că aplicarea metodei *benchmarking* pentru stabilirea tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile din România nu ar conduce la o evaluare rezonabilă a nivelului eficient al costurilor. În același timp, din perspectiva realizării unui *benchmark*, ANC observă că tarifele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile practicate în România se situează deja printre cele mai scăzute din Europa. Astfel, la 1 iulie 2008, conform ERG “MTR snapshot”⁵⁷, numai în Cipru tarifele serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile sunt mult mai mici decât în România, în timp ce în Austria, Finlanda, Slovenia și Suedia, acestea sunt mai mici decât cele practicate în România.

În Figura nr. 3 se prezintă situația tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile practicate în prezent în Europa.

⁵⁷ http://www.erg.eu.int/doc/publications/erg_08_41_mtr_update_snapshot_081020.pdf

Figura nr. 3: Situația comparativă a tarifelor pentru serviciile de terminare la puncte mobile la nivelul țărilor membre UE

Sursa: ERG (08) 41

b) Metoda „retail-minus”

Un alt mecanism care ar putea fi utilizat pentru determinarea tarifelor pentru serviciile de terminare este „retail-minus”. Tarifele practicate pe piața cu amănuntul pot fi un punct de referință în procesul de determinare a tarifelor pentru serviciile de terminare. Într-o astfel de abordare, costurile „evitate” prin furnizarea serviciilor de gros în locul serviciilor cu amănuntul sunt deduse din tarifele cu amănuntul, obținându-se tariful de gros. Avantajul utilizării metodei „retail-minus” este acela că, dacă este aplicată împreună cu alte obligații, precum obligația de transparență, practicarea prețurilor de ruinare poate fi evitată.

Pe de altă parte, o astfel de abordare prezintă și o serie de dezavantaje:

- a) nu se obțin, în mod necesar, tarife fundamentate în funcție de costuri, metoda fiind o alternativă la metodele bazate pe costuri (costuri complet alocate, LRIC);
- b) dificultățile întâmpinate în determinarea „minus”-ului relevant, rezultate din faptul că furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă oferă o gamă largă de planuri și opțiuni tarifare cu amănuntul, oferind de obicei la pachet serviciile de acces și de apeluri.

Prin urmare, ANC nu consideră că, în ansamblu, metoda „retail-minus” este potrivită pentru determinarea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile care să reflecte situația unui operator eficient din România.

c) Modelele de calculație a costurilor

Pentru a calcula costurile furnizării eficiente a serviciilor de terminare a apelurilor, ANC poate folosi diverse modele de calculație a costurilor. De exemplu, tarifele pot fi fundamentate în funcție de costuri folosind modele de tip „bottom-up”, de tip „top-down” sau modele hibride, sau metoda costurilor complet alocate. Asemenea exerciții de modelare a costurilor pot necesita impunerea altor obligații-suport precum: obligații privind evidența contabilă (a costurilor) și/sau

evidența contabilă separată. Posibilitatea de a impune aceste obligații adiționale este discutată în continuare.

Modelele de calculație a costurilor utilizează informații privind costurile relevante ale furnizorilor din România și sunt calibrate potrivit specificului pieței naționale, reflectând nivelul eficient al costurilor. ANC consideră, deci, că utilizarea modelelor de calculație a costurilor reprezintă cel mai potrivit mecanism pentru estimarea costurilor eficiente ale serviciilor de terminare a apelurilor.

ANC a utilizat deja un model de tip „bottom-up” pentru stabilirea tarifelor pentru serviciile de terminare apelurilor pentru doi furnizori (în lipsa unui model de tip „top-down” care să fie utilizat pentru dezvoltarea modelului hibrid). Modelul de tip „bottom-up” reflectă costurile operării eficiente a unei rețele care utilizează standardele GSM 900 și GSM 1800 ale furnizorilor reglementați și nu pe acelea ale unui operator ipotetic eficient la nivelul sectorului analizat.

4.4.5.2.3. Evoluții în politica de reglementare la nivel european

Comisia Europeană a lansat spre consultare publică și intenționează să adopte în cursul anului 2009 o Recomandare privind reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte fixe și la puncte mobile⁵⁸. Propunerea de recomandare analizează pe larg unele dintre aspectele discutate în această consultare. În plus, Grupul Reglementatorilor Europeni a adoptat, la data de 28 februarie 2008, Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni cu privire la simetria tarifelor de terminare la puncte fixe și simetria tarifelor de terminare la puncte mobile⁵⁹.

Aceste instrumente vor oferi ANC indicații utile asupra politicilor de reglementare relevante în abordarea problemelor concurențiale identificate, precum și pentru dezvoltarea unor practici de reglementare coerente și a aplicării legislației naționale armonizate cu normele adoptate la nivelul Uniunii Europene⁶⁰, în vederea adoptării unei politici de reglementare armonizate în ceea ce privește principiile și metodele utilizate pentru determinarea costurilor eficiente ale serviciilor de terminare a apelurilor în rețelele publice de telefonie.

ANC propune o abordare prospectivă în orizontul de timp al prezentei analize de piață, pentru a reflecta aceste recomandări.

4.4.5.2.4. Abordarea propusă de ANC privind controlul tarifelor

Având în vedere cele menționate mai sus, ANC propune menținerea obligațiilor de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, impuse în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A și, respectiv, S.C. Orange România S.A. De asemenea, având în vedere lipsa stimulentei privind reducerea tarifelor la niveluri eficiente, ANC propune impunerea obligațiilor referitoare la controlul tarifelor și în sarcina celorlalți furnizori desemnați ca având putere semnificativă pe piață.

De asemenea, ANC consideră că reglementarea simetrică a tarifelor de terminare a apelurilor la puncte mobile prin fundamentarea în funcție de costuri trebuie să aibă la bază costurile unui operator ipotetic eficient de rețele publice de telefonie mobilă. Pe măsură ce condițiile de piață evoluează (evoluții tehnologice, dezvoltarea rețelelor 3G, depășirea pragului de 100% în ceea ce privește penetrarea serviciilor de telefonie la puncte mobile, intrarea furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă pe piața serviciilor de telefonie la puncte fixe etc.), se creează premisele pentru modelarea unei rețele ipotetic eficiente pornind de la o combinație de tehnologii 2G și 3G în rețeaua de acces radio, precum și pentru reanalizarea metodologiilor de calculare a costurilor utilizate. Prin urmare, considerăm că este necesară dezvoltarea unui nou model de calculație a costurilor, care să stea la baza fundamentării tarifelor de terminare simetrice pentru toți furnizorii desemnați ca având putere semnificativă pe piețele relevante.

Practica modelelor de calculație a costurilor a consacrat două tipuri de abordări: modelul de tip „bottom-up” și modelul de tip „top-down”. În timp ce modelele de tip „top-down” pornesc de la costurile existente ale furnizorilor, preluate din situațiile financiar-contabile, și necesită ajustări de

⁵⁸ http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecom/library/public_consult/termination_rates/index_en.htm.

⁵⁹ A se vedea nota 56.

⁶⁰ Art. 5 alin. (4) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 106/2008 privind înființarea Autorității Naționale pentru Comunicații.

eficiență (eliminarea costurilor legate de ineficiențele structurale și operaționale ale furnizorilor), modelele de tip „bottom-up” pornesc de la estimările cererii pentru serviciile furnizate, se bazează pe ipoteze de natură tehnico-economică și includ, implicit, numai costurile corespunzătoare unor activități eficiente. Ținând cont de caracteristicile, avantajele și dezavantajele specifice celor două tipuri de modele de calculație a costurilor, precum și având în vedere magnitudinea impactului deciziilor de reglementare cu privire la nivelul tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor, Autoritatea a optat în trecut pentru varianta optimă, în sensul fundamentării tarifelor în funcție de costuri pe baza unor modele hibride, rezultate din reconcilierea între un model de tip „top-down” dezvoltat de fiecare furnizor și modelul de tip „bottom-up” dezvoltat de Autoritate. ANC apreciază în continuare că modelele hibride de calculație a costurilor reprezintă varianta optimă pentru fundamentarea tarifelor în funcție de costuri.

Pe de altă parte, trebuie avut în vedere faptul că modelele de calculație a costurilor sunt instrumente complexe, dezvoltarea, calibrarea și în special reconcilierea modelelor de tip „top-down” cu un model de tip „bottom-up”, necesară în vederea dezvoltării unor modele hibride, ar putea reprezenta activități ce necesită un consum de resurse umane și materiale disproporționat în raport cu beneficiile așteptate, respectiv alinierea tarifelor la un nivel eficient, simetric, într-un orizont de timp rezonabil.

În aceste condiții și pe baza experienței anterioare în elaborarea modelelor de calculație a costurilor, ANC consideră fezabilă dezvoltarea unui model de tip „bottom-up”, folosind o metodologie armonizată la nivel comunitar, în conformitate cu abordările Grupului Reglementatorilor Europeni și ale Comisiei Europene, care va putea fi finalizat în cursul anului 2010. Propunerea ANC ține cont de necesitatea ca furnizorii și consumatorii să beneficieze cât mai rapid posibil de beneficiile unor tarife simetrice, fundamentate în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient. Propunerea respectă și principiul proporționalității, întrucât estimează un interval de timp rezonabil pentru implementare și prevede un grad rezonabil de predictibilitate în ceea ce privește planurile de afaceri ale furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă.

Prin urmare, ANC propune ca fundamentarea tarifelor în funcție de costuri să se realizeze pe baza unui model de tip „bottom-up” dezvoltat de ANC. ANC va publica în cursul anului 2009 metodologia și principiile ce vor fi utilizate pentru dezvoltarea acestui model, în conformitate cu principiul transparenței. În mod corespunzător, furnizorii cu putere semnificativă nu vor avea obligația de a dezvolta modele de calculație a costurilor.

Apreciem că, pentru a avea o opinie informată cu privire la simetria tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile din România, ANC are nevoie de informații privind costurile serviciilor reglementate pe baza unui alt instrument decât modelul de calculație a costurilor utilizat în prezent, având în vedere următoarele:

a) încorporarea evoluțiilor tehnologice și dezvoltării economice estimate a avea impact asupra pieței din România, în orizontul de timp al prezentei analize de piață (de exemplu, creșterea accelerată a pieței, rețelele și serviciile 3G, utilizarea partajată a unor elemente de infrastructură ale rețelei de acces radio, pachetele de servicii de comunicații electronice la puncte fixe și la puncte mobile);

b) analiza factorilor exogeni, în afara controlului furnizorilor și a impactului acestora asupra costurilor unui operator ipotetic eficient (cum ar fi diferențele între resursele de spectru alocate);

c) adoptarea de către Comisia Europeană a Recomandării privind reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte fixe și la puncte mobile, de care Autoritatea trebuie să țină seama în stabilirea metodelor de alocare a costurilor.

Dezvoltarea unui nou model de calculație a costurilor este un proces de durată, iar demersurile privind dezvoltarea acestuia nu pot fi inițiate înainte de adoptarea recomandării preconizate de către Comisia Europeană. Revizuirea metodologiei de calculație a costurilor și elaborarea ulterioară a unui nou model de cost implică un consum semnificativ de resurse, neputând fi încheiate până la data la care ANC intenționează să adopte măsurile supuse consultării. Totuși, ANC consideră că elaborarea unui alt model de calculație a costurilor poate fi finalizată în orizontul de timp al prezentei analize de piață și are în vedere revizuirea nivelului tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile la finele anului 2010.

Până la finalizarea unui nou model de calculație a costurilor care să ia în considerare simetria tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile din România, ANC consideră

că obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri necesită o abordare secvențială, care să se aplice pe perioada considerată în cadrul acestei analize de piață, după cum urmează:

I. Prima etapă

a) *Considerații aplicabile furnizorilor în sarcina cărora a fost impusă anterior obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri*

ANC va porni de la nivelurile-țintă ale tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor stabilite pe baza modelului elaborat pentru S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.⁶¹, respectiv 5,03 eurocenți/minut, atins de către cei doi furnizori de la data de 1 ianuarie 2009.

Plafonul tarifar de 5,03 eurocenți/minut va rămâne în vigoare până la data stabilirii tarifelor pentru serviciul de interconectare în vederea terminării apelurilor la puncte mobile pe baza modelului de calculație a costurilor incrementale pe termen lung realizat de ANC, pe baza unei metodologii armonizate la nivel european.

b) *Considerații aplicabile furnizorilor în sarcina cărora nu a fost impusă anterior obligația de fundamentare în funcție de costuri a tarifelor*

Așa cum am arătat, ANC intenționează să stabilească tarife simetrice pentru serviciile de terminare a apelurilor, cu excepția situațiilor în care costurile eficiente ar fi afectate de factori exogeni sau a celor în care se impune aplicarea unei asimetrii pe o perioadă tranzitorie pentru furnizorul nou intrat pe piață. Considerăm că impunerea în sarcina S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. a obligației de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri este justificată și proporțională în raport cu problemele concurențiale identificate. Astfel, deși au intrat pe piață relativ mai târziu decât S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. activează totuși pe piața din România de mai bine de 8 ani și, respectiv, de 6 ani și jumătate, perioade suficiente pentru a permite atenuarea potențialelor efecte ale decalajelor față de ceilalți concurenți legate de momentul intrării pe piață. În acest context, este semnificativ faptul că S.C. Cosmote RMT S.A. a înregistrat o creștere constantă a cotei de piață în ultimii trei ani. În ceea ce privește S.C. Telemobil S.A., faptul că acestui furnizor i-a fost atribuită în anul 2007 o licență pentru operarea unei rețele publice de comunicații mobile de generația a treia și a început să furnizeze servicii prin intermediul rețelei 3G nu este de natură să îl califice ca nou intrat pe piață. Reprezentanții S.C. Telemobil S.A. au făcut declarații care justifică afirmația că S.C. Telemobil S.A. nu va opera două rețele diferite și au lansat servicii de acces la internet în bandă largă cu viteze de până la 7.2 Mbps (download) și de până la 384 Kbps (upload), bazate pe tehnologia UMTS; rețeaua 3G reprezintă doar un nivel al rețelei de acces radio a acestui furnizor, alături de nivelul 2G care utilizează tehnologia CDMA 450. ANC consideră S.C. Telemobil S.A. drept o singură entitate competitivă, în ceea ce privește serviciile de terminare a apelurilor în propria rețea publică de telefonie mobilă, care utilizează atât tehnologie 2G, cât și 3G.

În ceea ce privește nivelurile tarifelor serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile percepute de S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A., ANC va stabili o pantă de ajustare descendentă, către un nivel simetric al tarifelor, fundamentat în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient, ținând în același timp cont de faptul că niciunui dintre cei doi furnizori nu le-au fost impuse, până în prezent, obligații de control al tarifelor, iar costurile unui operator ipotetic eficient, în funcție de care ar trebui fundamentate tarifele simetrice, nu au fost stabilite încă.

În aceste condiții, ANC apreciază că plafoanele tarifare care urmează a fi aplicate de S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. trebuie să determine o reducere progresivă a tarifelor către nivelul costurilor, folosind ca punct de referință panta de ajustare a tarifelor stabilită de ANC pentru S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A., potrivit metodei "*delayed reciprocity*", care presupune aplicarea acelorași tarife din etapele fundamentării în funcție de costuri care au fost stabilite și pentru ceilalți operatori în sarcina cărora a fost impusă anterior obligația de control al tarifelor.

⁶¹ Deciziile președintelui ANRC nr. 436/2006 și nr. 437/2006.

În ceea ce privește nivelul actual al tarifelor, este de menționat că S.C. Cosmote RMT S.A. și, respectiv, S.C. Telemobil S.A. percep tarife pentru serviciile de terminare a apelurilor atât în dolari americani (USD), cât și în euro, respectiv doar în USD. De asemenea, S.C. RCS & RDS S.A., negociind cu fiecare furnizor de rețele publice de telefonie mobilă tarife bazate, în general, pe principiul reciprocității⁶², percepe tarife exprimate atât în USD, cât și în euro. ANC observă, totuși, că atât S.C. Cosmote RMT S.A., cât și S.C. Telemobil S.A. și-au anunțat public intenția de a factura serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile numai în euro și au început să încheie contracte de interconectare la noile tarife. Astfel, conform informațiilor disponibile, s-a constatat că S.C. Cosmote RMT S.A. a încheiat deja 18 acorduri de interconectare care prevăd tarife de terminare de 8,77 eurocenți/minut, iar pentru o altă parte dintre acorduri practică tarife între 10 și 12 cenți USD/minut. La momentul redactării acestui document, ANC nu are dovezi că S.C. Telemobil S.A. ar fi încheiat deja acorduri de interconectare la noile tarife stabilite în euro, tarifele practicate în prezent de acest operator situându-se între 10 și 12 cenți USD/minut.

Considerând că pentru remedierea problemelor concurențiale identificate în prezenta analiză este necesară reglementarea tarifelor percepute de S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. pentru serviciile de terminare a apelurilor, ANC propune ca măsură tranzitorie (în prima etapă) stabilirea unei pante de ajustare graduale a tarifelor pentru S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A., a cărei țintă o reprezintă tarifele simetrice, astfel:

- a) de la data de 1 aprilie 2009, tariful maxim ce poate fi practicat de S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. va fi de 6,4 eurocenți/minut;
- b) de la data de 1 ianuarie 2010, tariful maxim ce poate fi practicat de S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. este de 5,67 eurocenți/minut;
- c) de la data de 1 iulie 2010, tariful maxim ce poate fi practicat de S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. este de 5,03 eurocenți/minut.

ANC este de părere că această abordare este un răspuns necesar și proporționat la un dublu obiectiv: de a atinge un nivel competitiv al tarifelor de terminare și de a ține cont, în același timp, de circumstanțele diferite aplicabile furnizorilor cărora, până în prezent, nu le-au fost impuse obligații de control al tarifelor, precum și de nivelurile tarifelor țintă reglementate. Deși acești furnizori nu sunt nou intrați pe piață, ANC consideră că aplicarea mai rapidă a principiilor simetriei ar fi disproporționată. În particular, faptul că furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă din România li se impun, prin licența de utilizare a frecvențelor radio, obligații de dezvoltare și operare a rețelelor de acces radio astfel încât să existe o acoperire semnificativă la nivel național, indiferent de numărul de utilizatori care le folosesc rețeaua, este un factor care trebuie avut în vedere în stabilirea unei pante de ajustare graduală comparativ mai lină față de panta de ajustare similară aplicată în telefonia fixă. Spre deosebire de furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă, furnizorii de rețele publice de telefonie fixă nu trebuie să se conformeze niciunei cerințe minime de acoperire; mai mult, economia rețelelor publice de telefonie fixă permite concentrarea activităților comerciale în zone cu densitate sporită de utilizatori, care justifică investițiile în dezvoltarea rețelelor de acces la puncte fixe permițând realizarea în scurt timp a unor economii de scară și scop care să atenueze potențialele efecte ale decalajului la intrarea pe piață.

De asemenea, ANC consideră că, într-o primă etapă, anterior investigării costurilor unui operator ipotetic eficient care să poată reprezenta baza pentru fundamentarea tarifelor, menținerea asimetriei pe o perioadă prea lungă nu este justificată. Astfel, având în vedere excepțiile recunoscute și acceptate de la principiul simetriei, așa cum au fost acestea armonizate la nivel european în Poziția comună Grupului Reglementatorilor Europeni⁶³, S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. nu pot beneficia de asimetrie tranzitorie în virtutea vreunui decalaj substanțial la intrarea pe piață sau de asimetrie datorată spectrului de frecvențe radio utilizat⁶⁴. Astfel, așa cum se poate observa din Tabelul 2, S.C. Cosmote RMT S.A. i-au fost asignate 63 de canale în banda de 1800 MHz și, respectiv, 50 de canale în banda de 900 MHz, în mod echivalent cu numărul de canale utilizat de S.C. Orange România S.A. și S.C. Vodafone Romania S.A. De

⁶² Cu excepția acordului de interconectare încheiat între S.C. RCS & RDS S.A. și S.C. Orange România S.A.

⁶³ Poziția Comună a Grupului Reglementatorilor Europeni cu privire la simetria tarifelor de terminare la puncte fixe și simetria tarifelor de terminare la puncte mobile

⁶⁴ Singurul factor exogen, în afara controlului operatorilor, acceptat la nivel european pentru recunoașterea unor diferențe în costurile eficiente.

asemenea, având în vedere că nivelul simetric al costurilor unui operator eficient trebuie fundamentat pe tehnologia sau mixul de tehnologii prevalente la nivelul sectorului, precum și în condițiile în care tarifele pentru utilizarea spectrului de frecvențe în banda de 450 MHz au fost stabilite cu respectarea principiilor nediscriminării și obiectivității, luând în considerare tarifele existente în alte benzi de frecvențe, precum și caracteristicile de propagare reale, în termeni de avantaje și dezavantaje în ceea ce privește posibilitățile de utilizare a spectrului, asimetria datorată spectrului de frecvențe radio nu este justificată nici în cazul S.C. Telemobil S.A. Pe de altă parte, orizontul de timp pentru țintirea simetriei trebuie să le permită furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă să își adapteze strategiile de afaceri în consecință, trebuie subliniat faptul că S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. nu au avut, până în prezent, obligații privind controlul tarifelor.

În ceea ce privește fundamentarea în funcție de costuri, condiție esențială în opinia ANC pentru ca aplicarea principiului simetriei să conducă la beneficii sociale, apreciem că, deși adoptarea proiectului de Recomandare a Comisiei Europene privind reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte fixe și la puncte mobile va conduce la diminuarea costurilor pentru serviciile de terminare a apelurilor (în special la puncte mobile), această situație nu prejudiciază țintirea în prealabil a simetriei la nivelul de 5,03 eurocenți/minut. Pe de altă parte, apreciem că țintirea simetriei nu trebuie să prejudicieze evoluția preconizată a metodologiei de calculare a costurilor, în acord cu armonizările la nivel european și pe măsura evoluției mediului concurențial din România.

Având în vedere cele de mai sus, ANC apreciază că, în ciuda faptului că nu dispune, în prezent, de instrumentul optim pentru fundamentarea simetriei (modelul de costuri al unui operator ipotetic eficient, bazat pe o metodologie armonizată la nivel european), nu există cauze obiective care să justifice tarife asimetrice pentru S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. înainte de implementarea acestui nou model.

În concluzie, ANC consideră că măsurile propuse sunt justificate prin prisma evoluțiilor mediului concurențial, nu produc un impact disproporționat asupra veniturilor S.C. Cosmote RMT S.A. și S.C. Telemobil S.A. și vor contribui la îndeplinirea obiectivelor reglementării, respectiv promovarea concurenței și a intereselor utilizatorilor finali, asigurând în același timp predictibilitatea necesară.

c) Considerații aplicabile S.C. RCS & RDS S.A.

În aplicarea principiului simetriei, S.C. RCS & RDS S.A. trebuie ca, într-un orizont de timp mediu, să își fundamenteze tarifele în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient. Totuși, ANC propune o abordare distinctă a reglementării tarifelor de terminare ale S.C. RCS & RDS S.A., deoarece, pe de o parte, există un decalaj substanțial în privința datei de intrare pe piață între S.C. RCS & RDS S.A. și ceilalți operatori de rețele mobile, și, pe de altă parte, acest furnizor operează o rețea care utilizează în mod exclusiv tehnologie 3G în banda de 2100 MHz. Astfel, baza de costuri a unei rețele care utilizează în mod exclusiv tehnologie 3G pare a fi diferită de cea a unei rețele care utilizează tehnologie 2G, cel puțin datorită resurselor diferite de spectru pe care le folosește. ANC va putea evalua magnitudinea acestor diferențe în mod detaliat cu ocazia dezvoltării unui nou model de calculație a costurilor.

Pentru a răspunde problemelor concurențiale identificate într-o manieră care să țină seama de faptul că S.C. RCS & RDS S.A. este un furnizor nou intrat pe această piață, ANC este de părere că există motive temeinice pentru a impune o măsură de ajustare a tarifelor de terminare comparativ mai ușoară, ca pas intermediar în vederea stabilirii unor tarife fundamentate în funcție de costuri. Astfel, ANC are în vedere faptul că S.C. RCS & RDS S.A. a început să furnizeze servicii de comunicații electronice la puncte mobile din luna octombrie 2007 și nu a ajuns la un nivel de acoperire comparabil cu cel atins de ceilalți operatori de rețele mobile, iar în acordurile de interconectare semnate, S.C. RCS & RDS S.A. aplică, în prezent, o politică de stabilire a tarifelor de terminare a apelurilor în propria rețea bazată, în principal, pe principiul reciprocității.

ANC propune impunerea următoarelor obligații în sarcina S.C. RCS & RDS S.A., în prima etapă:

a) de la data de 1 aprilie 2009, tariful maxim ce va putea fi practicat va fi de 7,21 eurocenți/minut;

b) de la data de 1 ianuarie 2010, tariful maxim ce va putea fi practicat va fi de 6,4 eurocenți/minut;

c) de la data de 1 iulie 2010, tariful maxim ce va putea fi practicat va fi de 5,67 eurocenți/minut.

Prima etapă de ajustare nu produce un impact disproporționat asupra veniturilor furnizorului, de vreme ce tariful mediu negociat în mod liber de S.C. RCS & RDS S.A. era de 7,38 eurocenți/minut⁶⁵ în anul 2007.

Și în cazul S.C. RCS & RDS S.A., ANC va revizui nivelul tarifelor de terminare, în cadrul celei de-a doua etape, pe baza unui model de calculație a costurilor unui operator ipotetic eficient, care să ia în considerare eventualele influențe determinate de utilizarea unor resurse de spectru diferite. Orizontul de timp în care S.C. RCS & RDS S.A. trebuie să implementeze astfel de tarife fundamentate în funcție de costuri depinde substanțial de măsura în care acest furnizor poate fi considerat nou intrat pe piață. Datele recent publicate de S.C. RCS & RDS S.A. sugerează că efectele decalajului la intrarea pe piață pot fi amortizate într-un interval relativ scurt, circa 3-4 ani de la lansarea comercială a serviciilor, și anume până la finele anului 2010.

d) Considerații generale aplicabile tuturor furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă

Plafoanele tarifare rezultate din implementarea reducerilor menționate mai sus, vor continua să se aplice până la adoptarea, de către ANC, a unei noi decizii de stabilire a tarifelor fundamentate în funcție de costuri pe baza unui model de calculație a costurilor unui operator ipotetic eficient, utilizând o metodologie de calcul care să respecte principiile stabilite prin viitoarea Recomandare a Comisiei Europene privind reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte fixe și la puncte mobile.

ANC consideră că această abordare asigură furnizorilor de rețele publice de telefonie mobilă suficientă predictibilitate în elaborarea planurilor de afaceri. După cum s-a precizat, ANC apreciază că noul model de calculație a costurilor ar putea fi finalizat în a doua jumătate a anului 2010, Autoritatea rezervându-și dreptul de a revizui tarifele de terminare în rețelele mobile în orizontul de timp al analizei de piață, prin stabilirea unor noi plafoane cel mai devreme în cursul anului 2010.

ANC apreciază că menținerea obligației de a percepe același tarif maxim indiferent de palierul orar nu este proporțională cu natura problemelor identificate, având în vedere diversitatea schemelor tarifare la nivel cu amănuntul⁶⁶. Prin urmare, apreciem că, în cazul în care un furnizor de rețele publice de telefonie mobilă optează pentru stabilirea unor tarife de terminare diferențiate pe paliere orare (de exemplu, în orele de vârf și, respectiv, în afara orelor de vârf, sau tarif de weekend), tariful mediu⁶⁷ practicat pentru furnizarea serviciilor de terminare a apelurilor nu trebuie să depășească nivelul maxim reglementat al tarifului de terminare. La stabilirea tarifelor pentru diferitele paliere orare furnizorii vor avea în vedere datele istorice privind traficul terminat în propria rețea pe fiecare palier orar și va urmări ca media pe 24 de ore să nu depășească nivelul maxim reglementat. De asemenea, tarifele stabilite pe fiecare palier orar vor fi oferite în mod nediscriminatoriu tuturor beneficiarilor.

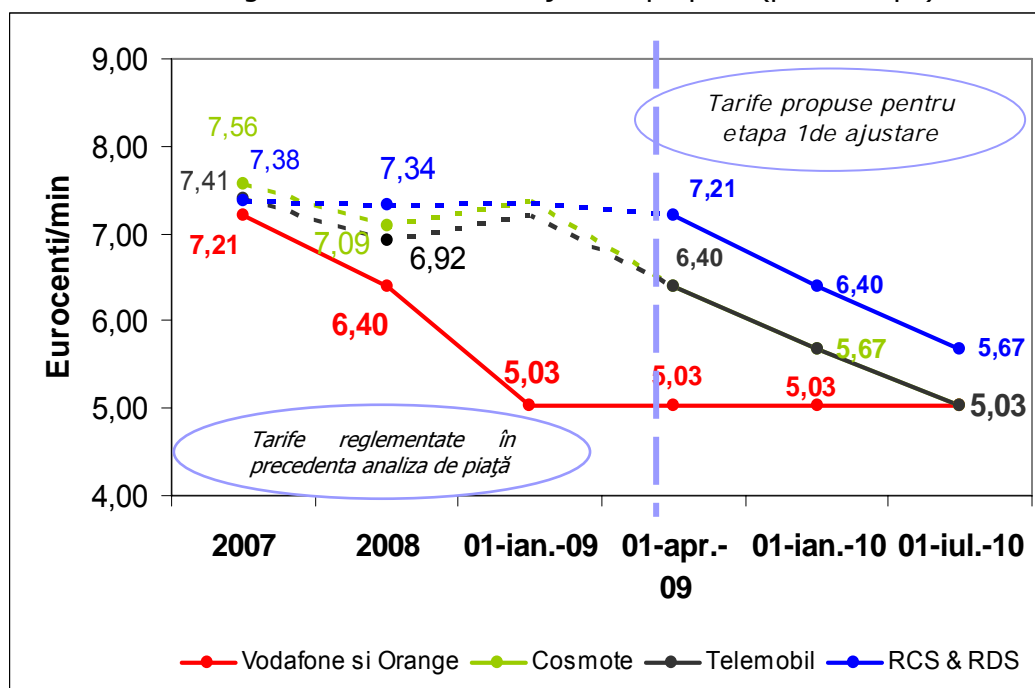
Pantele de ajustare propuse în prima etapă sunt reprezentate în Figura nr. 4.

⁶⁵ Pe baza tarifelor incluse în acordurile de interconectare încheiate de S.C. RCS & RDS S.A. și a volumelor de trafic raportate pentru anul 2007.

⁶⁶ ANC a exprimat o poziție similară cu ocazia analizei piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de terminare a apelurilor la puncte fixe în rețelele publice de telefonie.

⁶⁷ Media tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor pentru fiecare interval orar în care operatorul în cauză practică tarife diferențiate, ponderată cu volumele traficului de terminare aferente fiecărui interval orar.

Figura nr. 4: Pante de ajustare propuse (prima etapă)

II. A doua etapă

ANC va elabora un model de calculație a costurilor unui operator ipotetic eficient, bazat pe o metodologie și un set de principii de calculare și alocare a costurilor armonizate la nivel european, care să țină seama de Recomandarea Comisiei Europene privind reglementarea tarifelor de terminare a apelurilor la puncte fixe și la puncte mobile.

ANC intenționează să utilizeze rezultatele unui astfel de model de calculație a costurilor pentru stabilirea tarifelor pentru serviciile de terminare a apelurilor la puncte mobile din România la un nivel simetric pentru toți operatorii (așa cum s-a arătat, în măsura permisă de rezultatele investigării influențelor de ordin exogen). Beneficiile generate de simetria tarifelor de interconectare situate la un nivel eficient recomandă ca un astfel de model să fie implementat cât mai curând posibil. Totuși, pe baza experienței anterioare în dezvoltarea de modele de calculație a costurilor, ANC apreciază că finalizarea noului model nu mai devreme de anul 2010 ar reprezenta o estimare realistă, în condițiile complexității procesului de definire a metodologiei utilizate și a exercițiului ulterior de modelare. În funcție de rezultatele modelului și de evoluția procesului de armonizare la nivel european, ANC intenționează să stabilească, dacă va fi cazul, perioade de tranziție pentru atingerea noilor tarife simetrice, fundamentate în funcție de costurile unui operator ipotetic eficient.

4.4.6. Obligația de evidență contabilă separată

Teoriile economice apreciază că o entitate integrată pe verticală⁶⁸ este stimulată să furnizeze servicii pe piețele de gros în condiții discriminatorii, în favoarea propriilor activități cu amănuntul, într-o manieră care să afecteze mediul concurențial.

În aceste condiții, potrivit art. 11 din Ordonanța Guvernului nr. 34/2002, ANC poate impune furnizorilor cu putere semnificativă obligații privind evidența contabilă separată. În special,

⁶⁸ Un operator dominant pe piețele de gros care și-ar putea extinde poziția dominantă și pe piețele cu amănuntul. În cazul interconectării, operatorul integrat pe verticală deține controlul elementelor necesare unui operator nou-intrat pe piață pentru ca acesta să poată oferi servicii pe piețele cu amănuntul, și este în poziția de a controla utilizarea acestor elemente, afectând astfel condițiile concurențiale pe piețele cu amănuntul.

autoritatea de reglementare poate impune unui furnizor integrat pe verticală să urmărească distinct tarifele la vânzarea pe gros și tarifele de transfer intern, pentru a asigura, în principal, respectarea obligației de nediscriminare, pentru a împiedica subvenționarea încrucișată și practicarea de tarife excesive sau prețuri de ruinare și pentru a verifica obligația de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri. Astfel, obligația de evidență contabilă separată nu constituie un remediu impus individual, în izolare de celelalte remedii, ci însoțește celelalte obligații și în special pe aceea de nediscriminare între condițiile oferite propriei unități de vânzare cu amănuntul și condițiile oferite celorlalți furnizori de pe piață.

ANC recunoaște rolul evidenței contabile separate în sprijinirea implementării celorlalte remedii. Pe de altă parte, trebuie avut în vedere faptul că evidența contabilă separată presupune alocarea unor resurse pentru înregistrarea distinctă a costurilor, veniturilor și capitalurilor angajate asociate serviciilor reglementate, ca și cum acestea ar fi fost realizate de entități economice distincte.

Având în vedere modalitatea de formulare a obligației de nediscriminare la pct. 4.4.4. de mai sus, costurile implementării unor sisteme de evidență contabilă separată exced beneficiile potențiale rezultate din suportul pe care evidența contabilă separată l-ar putea aduce monitorizării obligației de nediscriminare și în subsidiar a celei de transparență.

De asemenea, ANC consideră că obligația de evidență contabilă separată nu se justifică nici din perspectiva unui eventual sprijin pentru identificarea unor subvenții încrucișate, în condițiile în care furnizorii de rețele publice de telefonie mobilă nu au obligații de control al tarifelor cu amănuntul. Mai mult, reglementarea tarifelor de gros la nivelul costurilor eficiente va conduce la eliminarea profiturilor excesive și implicit a posibilității de subvenționare încrucișată a tarifelor cu amănuntul.

Prin urmare, ANC propune retragerea obligațiilor de evidență contabilă separată impuse în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A. și, respectiv, S.C. Orange România S.A., respectiv neimpunerea acestor obligații în sarcina celorlalți furnizori identificați ca având putere semnificativă.

4.5. Concluzii cu privire la obligațiile specifice impuse/retrase furnizorilor cu putere semnificativă

ANC propune *impunerea* următoarelor obligații în sarcina tuturor furnizorilor identificați ca având putere semnificativă pe piețele relevante ale serviciilor de terminare a apelurilor la puncte mobile:

1. Obligația de furnizare a unor servicii și de acordare a accesului la anumite facilități, prin obligația de a permite accesul și utilizarea unor elemente specifice ale rețelei și a infrastructurii asociate, inclusiv respectarea unor termene maxime de negociere și implementare a acordurilor de interconectare.

2. Obligația de transparență, prin:

a) obligația de a transmite ANC copii de pe fiecare din acordurile de interconectare încheiate, în termen de 7 zile de la data încheierii acestora, precum și toate informațiile referitoare la modificarea sau la încetarea acordurilor, însoțite de actele doveditoare, după caz, în termen de 7 zile de la data la care a survenit modificarea sau încetarea;

b) obligația de a publica o ofertă de referință pentru interconectarea cu rețeaua publică de telefonie pe care o operează, în vederea terminării apelurilor la puncte mobile, în termen de 2 luni de la data intrării în vigoare a deciziilor, cu excepția S.C. RCS & RDS S.A., care va avea obligația de a publica ORI la data de 1 ianuarie 2010;

c) până la publicarea ORI, obligația de a publica tarifele tuturor serviciilor necesare realizării interconectării și a facilităților asociate interconectării, precum și a oricăror modificări sau

completări ale acestor tarife, cu cel puțin 15 zile înainte de intrarea în vigoare a noilor tarife; de asemenea, publicarea denumirii și adreselor tuturor comutatoarelor unde se realizează sau se poate realiza interconectarea, precum și de a actualiza aceste informații.

3. Obligația de nediscriminare, prin:

a) obligația de a aplica condiții echivalente în circumstanțe echivalente tuturor persoanelor care solicită sau care beneficiază deja de interconectare;

b) punerea la dispoziția solicitanților a tuturor serviciilor și informațiilor necesare pentru realizarea interconectării, în aceleași condiții, inclusiv în ceea ce privește calitatea, cu excepția condițiilor referitoare la tarifele practicate, cu cele oferite pentru propriile servicii.

4. Obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri, astfel:

Furnizor	Prima etapă Tarife maxime (medie 24 ore) eurocenți/minut			A doua etapă
	De la 01.04.2009	De la 01.01.2010	De la 01.07.2010	Data estimată: 2011
S.C. Vodafone Romania S.A. S.C. Orange România S.A.	5,03	5,03	5,03	Pantă de ajustare graduală către tarife simetrice, fundamentate în funcție de costuri pe baza unui model de calculație a costurilor, conform unei metodologii armonizate la nivel european
S.C. Cosmote RMT S.A. S.C. Telemobil S.A.	6,4	5,67	5,03	
S.C. RCS & RDS S.A.	7,21	6,4	5,67	

Totodată, ANC propune *retragerea* obligației de evidență contabilă separată impusă anterior în sarcina S.C. Vodafone Romania S.A. și S.C. Orange România S.A.